

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

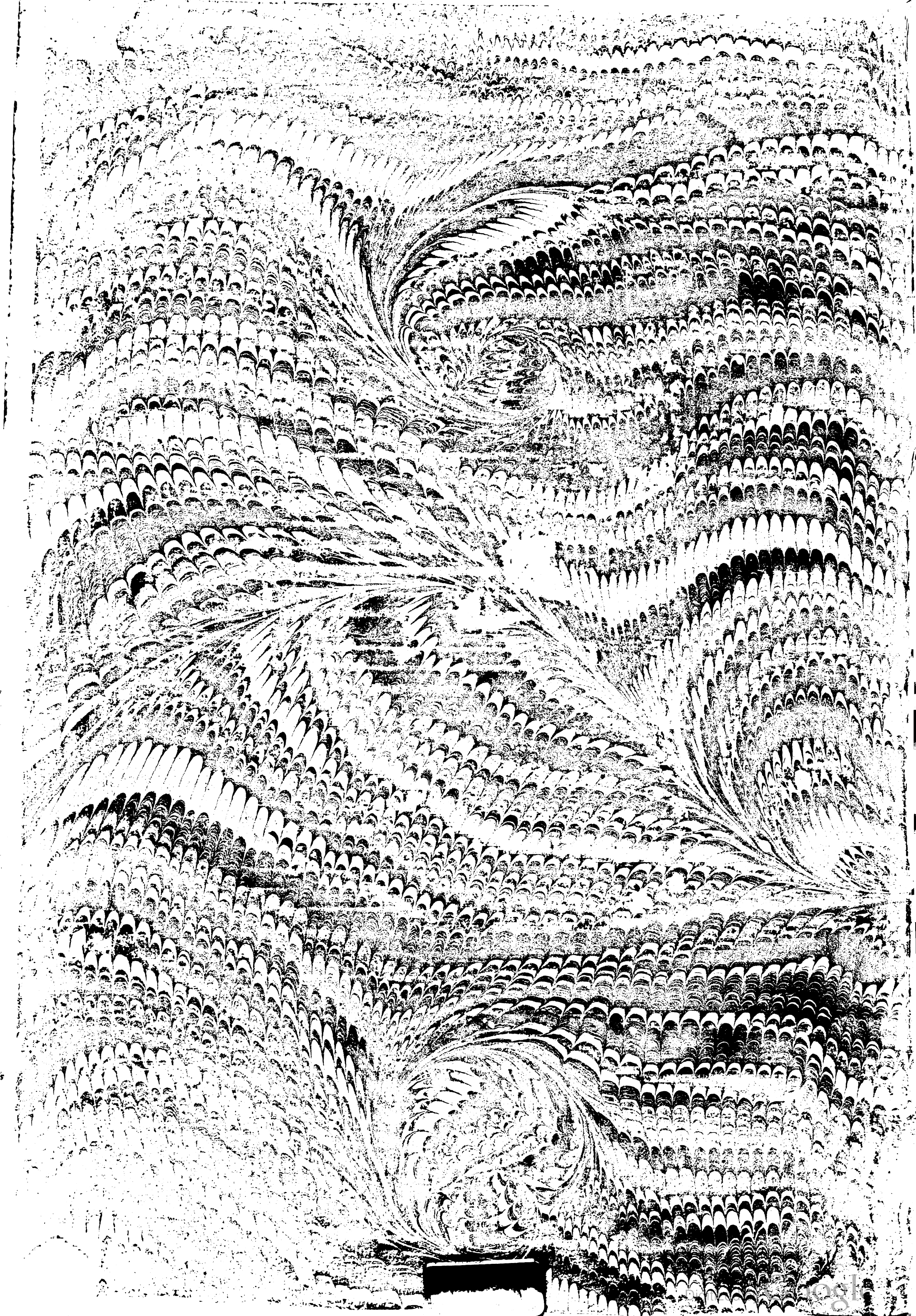
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

LECTORI APXAIΩΦΙΔΩ

ANTIQUITATUM HARUM INTERPRES.

U ALEM, quantamque lucem bonis artibus, Erudite Lector, Emblemata, Epigrammata, Gemmæ excalptæ, insculptæque, aliaque præteritorum temporum cimælia, afferant, experientia rerum magistra abundè satis compertum est. Veritatem hanc nonnulli edocti, operam omnem, & opes in illis sedulò colligendis insumpserunt; interque eos jure, meritoque locum sibi poscit Antonius Borionus Romanus harum lautitiarum egregius æstimator, & investigator experientissimus; qui quum multa olim cumulaverit, & si apud ipsum ex his quædam amplius non existant, ea nunc publici juris facere, nullis parcens laboribus, expensisque liberaliter decrevit. Utinam reliqui horum monumentorum, æqui æstimatores tale iter aggressi essent, vel in posterum parem curam in illis adsequendis, illustrandisque conferrent; non equidem continuò intercidere-
rent tot venerandæ Antiquitatis monumenta, &

a 2

inde

inde mirificam voluptatem nancisceremur , fructumque doctrinæ , & eruditionis locupletissimum . Quapropter omni certè laude dignissimus habendus est Borionus noster , qui noluit divitiis istis suis frui in occulto , & non solùm Gemmas , ceterasque Antiquitatis reliquias Orbi literario communicari voluit ; sed etiam alios sæpissimè ad præclaras Gemmas in lucem efferendas , explicandasque non solùm crebris suasionibus adhortatur , verum etiam quasi calcar addit . Ipse testis sum non invitus , qui plurima , doctaque veterum monumenta ex illorum , qui Musis non litarunt quasi manibus extorquere non semel illum vidi , & Eruditorum , illustriumque Virorum Gazas , ne malo fato perirent , ditare : Quæ sanè si quid laudis , aut nominis possessori suo comparabunt , id hortationibus , operæ , impensisque illius deberi omninò fatendum sit .

Quod me verò potissimùm , qui suppetias ferrem , vocaverit , in hoc fortasse maximè erravit ; neque enim tam effrons sum , ut mihi pares vires , & quem deceat , eruditionis apparatus , ad hæc mysteria referenda suppetere arbitrer ; neque istius quidem laudis ita sum cupidus , ut aliis eam præreptam velim , qui si id fecissent , officium , non dubito , suum quam cumulatissimè implevissent . Sed hæc a me ille & amicitia , & benevolentia contendit ; quæ pro eorum tenuitate minimè exire , & in vulgus emanare debuerant .

Centum igitur incisas tabulas , ut instituti mei
ra-

rationem exponam, hoc opus continebit. In earum verò explicatione haud secutus sum ordinem a ceteris id genus Italicarum Antiquitatum collectoribus adhibitum, qui eas per classes distribuentes, observationes ad calcem uniuscujusque classis adposuere; in nostris enim collectaneis, magis pergratum futurum Lectori mihi persuadeo, si, quod a Cl. Viris Ursino, & Fabro factitatum in eorum præclarissimis collectionibus vidimus, imitemur, post singulas videlicet ære incisas tabulas omnes adnectere explicationes, quod & Operis magnificentiae, & Lectorum commodo maximè profuturum confido. Neque tamen ordinem in hac collectione exponenda prorsus omnem abjecimus, illam enim in tres classes dispertiti sumus. In prima classe monumenta omnia ænea, marmoreaque apposuimus, illaque distribuimus, uti parva libri moles patiebatur. Secunda classis Gemmas vel incisas vel excisas comprehendit, in qua primùm Deorum, mox Heroum, Imperatorumque imagines referam: Harum non paucas possidebat Borionus, quum tamen hanc spartam alii hujuscemodi deliciarum exquisitores abundè satis ornaverint, præter illas præclarissimi Operis, ceteræ ne una essent, curavi, ratus quippe Lectores nullum, seu minimum ex illis operæ fructum percepturos. Quæ verò ad Mythologiam, Hierologiam, Historiamque pertinent, disposuimus, uti magis convenire visum est. Tertia demùm classis veteres æneas,

figulinaſque Lucernas continebit , quæ ære inciſæ a celeberrimo Petro Sancte Bartoli , & inter ejus Schedas adinventæ , publicam penè fugerant lucem , & nunc quantum huic operi addant venuſtatis , & pretii , ex ipſa oculorum inſpectione patebit :

Hæc de diſpoſitione , ordineque . Norit autem Lector curam in hac collectione omnem adhibitam , ut nihil fucatum , nihil adulterinum irreperet , uno Ægyptio Amuleto excepto , dubiæ notæ , ut in ejusdem interpretatione monuimus . Quumque iſta notis quibuſdam adornarem , diligenter cavi , ne longiori uterer Oratione , quam res ipſa ferret . Ea enim , quæ a variis Scriptoribus de re Antiquaria optimè meritis dicta ſunt , congerere , infiniti , & ni fallor , non nimium pergrati operis fuiſſet , præſertim cum nonnulli ex recentioribus , maximè Docti , ſtudioſè , diligenterque id fecerint , quorum nomina plena dignitatis , & gloriæ paſſim audiuntur , inter quos Cl. Vir Antonius Franciſcus Gorius amicus noſter optimus , omnis reconditoris eruditionis ſtudiis excultiſſimus , ad cujus præclara opera sæpe Lectores amandare mihi opus ſit . Ego enim ſatis habeo eos indicare , & ea tantum , quæ ad rem noſtram facere exiſtimabo Nilotici Canis inſtar haurire . Quæ omnia qua potui veterum Numiſmatum auctoritate fulcire conatus ſum ; latiſſimus enim campus , a ceteris harum lautitiarum collectoribus vix adhuc tentatus , nos undique allicie-

liciebat: ex qua observatione clarissimè patet, studia hæc omnia, quodam quasi felici nexu sese invicem amplecti, atque colligari.

Demùm ea, quæ subobscura, dubiaque visa sunt, uti talia profiteri non dubitavi, & quod alia oblata occasione Rehinesius olim expressit, sæpè mihi, sinceriusque in ore esse adsuevit: *Plura de talibus scire non datur, propter Antiquitatis etiam inscitiam, cujus mores, & ritus penitus hodiè non adgnosimus, pleraque magis scrutari, quam intelligere possumus.* Immo haud rarò in maximam adducor admirationem, cum animosos quosdam homines, de Gemmis, præcipuè ac Sigillis, ut de omnigena penitiori Antiquitate adeo fidenter, ne dicam temere, judicium suum interponere & audio, & lego: rectè enim novimus, quum de prima ætate, & illi proximis sermo sit, antiquissimorum etiam Scriptorum fidem nutare, & auctoritatem.

In extremo Operæ Indicem locupletissimum dabimus, ut non solum ex æneis pulcherrimis tabulis dignitas, jucunditasque, sed ex adnotationibus quoque Lectori aliqua utilitas exoriatur: Te autem humanissimè Lector oratum velim, ut asperitatem aliquando, insolentiamque sermonis nostri, æqui, bonique consulas, neque mihi peccato adscribas, si, aut Græca Latinis, ita exigente ratione, crebriùs inseruero, aut artis Antiquariæ quædam a recentioribus usitata verba, prout occasio expostulaverit, usurpaverim.

Eos

Eos qui nostras has qualescumque curas despi-
ciunt, ac reprehendunt, ut quæ hominem gravio-
ribus studiis implicitum minimè putant decere, hic
non morabor; quid enim nobiscum cum iis, qui
vulgaribus assueti cibus hisce dulcioribus palatum
non accomodant aliquando? Ego certè nihil anti-
quiùs habui, quam a Jureconsultorum gravitate in
Antiquitatum amœna loca descendere, & ad hæc
(liceat Politiani verba, quibus studia sua tueba-
tur, usurpare) *non ut ab otio ad studium, sed ut a
studio ad otium me refero, & in quæ non tam feror
ex professo, quam casu incido, ceu si littoribus ex
commodo inambulans, conchas interim colligam secu-
rus. Utere felix, & vale.*

I M P R I M A T U R.

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

N. Episcopus Bojanen. Vicesgerens.

A D P R O B A T I O N E S.

I.

LEgi perdiligenter Librum, qui hunc titulum præfert: *Collectanea Antiquitatum Romanarum, quas a Rodolphino Venuti notis illustratas exhibet Antonius Borioni*: jussusque a Rmo P. Jo: Benedicto Zuanelli S. Pal. Apost. Magistro proferre, si quidpiam in eo offenderim Catholicæ Religioni, ac bonis moribus adversum, me nihil ejusmodi deprehendisse profiteor; imò illum plurimæ eruditionis copia refertum, atque inde ad humaniorum studiorum cultum, & ad vetustorum monumentorum notitiam maximè conducentem animadverti; atque adeo, qui typis edatur, valdè dignum judico.

Ex Collegio Clementino hac die prima Januarii MDCCXXXVI.

D. Jo: Franciscus Baldinus Cl. Reg. Cong. de Somascha.

II.

CUM jussu Reverendissimi Patris S. Pal. Apostolici Magistri perlegerim Librum, cui titulus: *Collectanea Antiquitatum Romanarum &c. quas a Rodolphino Venuti explicatas, illustratasque, exhibet Antonius Borionus*, nihil in eo inveni, quod Catholicæ Religioni dogmatibus, bonisve, ac benè institutis Christianæ Reipublicæ moribus adversetur, quinimò ob variam eruditionem, optimèque illustratam antiquitatem, prolatis undequaque Scriptorum testimoniis, bonarum literarum, & amoeniorum studiorum cultoribus non modicè profuturum cum putem, maximè dignum censeo, qui prælo committatur. Romæ IV. Kal. Januarii MDCCXXXVI.

Franciscus Valesius.

I M P R I M A T U R.

Fr. Jo: Benedictus Zuanelli Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magister.

Ad-

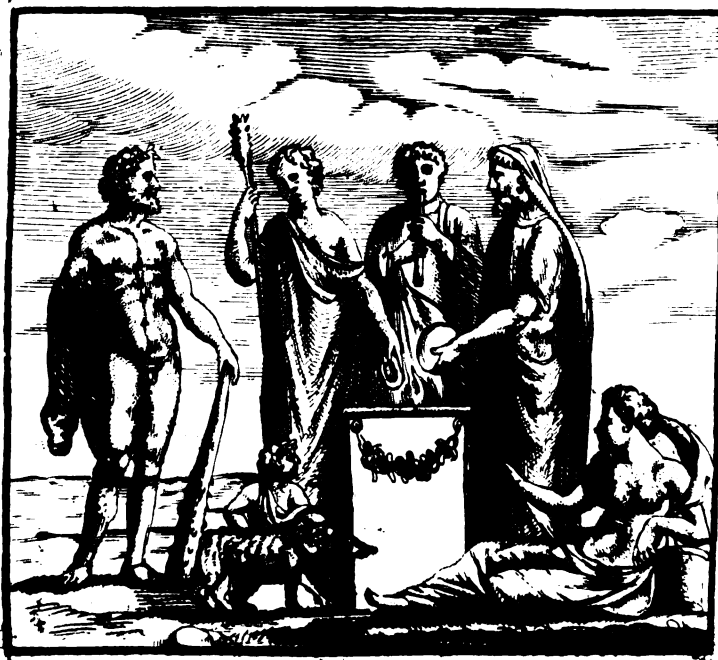
Adprobatio Academiae Etruscae Cortonensis.

Essendo stato rivisto il presente Libro, che ha per titolo: *Collectanea Antiquitatum Romanarum &c.* da due Censori della nostra Accademia, conforme gli Statuti della medesima, e stimato degno di stamparsi; Diamo facoltà di potersi chiamare Accademico Etrusco l'Autore di esso.

Questo dì xx. Settembre MDCCXXXV.

*Alessandro Cardinal Albani Lucumone, o Principe
dell' Accademia Etrusca.*

Girolamo Boni Segretario.

IN-

INDEX ALFABETICUM

GEMMARUM, ALIARUMQUE ANTIQUITATUM.

Notæ Romanæ Æneas Tabulas indicant, Arabicæ paginas.

- Æ** Difcator Sepulcreti . XCIII. 66.
 Ægyptiorum Deus . VI. 5.
 Ætatum Hominis Symbolum . LXXIX. 56.
 Agrippina . XIX. 14.
 Amor cum Symbolis Jovis, & Palladis .
 XXXVIII. 28.
 Amor tropæum gerens . XXXIX. 29.
 Amuletum Ægyptium . XXVIII. 21.
 Amuletum Ægyptium alterum . LXXXI.
 59.
 Amuletum Basilidianum . LXXXII. 59.
 Antinous . IX. 7.
 Antonia Augusta . LXII. 44.
 Apis Deus . LXXXV. 61.
 Apollo . XXXI. 24.
 Apollo, & Marsyas . XXXII. 24.
 Apollonius Tyaneus . LX. 43.
 Arma Barbarica . XCV. 67.
 Athleta . LXXV. 53.
 Atys, & Cibeles . XC. 64.
 Augustæ Rogus . LXIX. 48.
 C. Cæsar Caligula . LXIII. 45.
 Caput incognitum . LXVIII. 48.
 Chimæra symbolica . LXXXIV. 60.
 Claudius Imperator . XVIII. 13.
 Canopus . III. 3.
 Canopi pars altera . IV. 4.
 Commodus Imperator . XX. 15.
 Idem . LXVII. 47.
 Concordia Conjugalis . LXXVII. 54.
 Corona Quercea . C. 70.
 Cupidines navigantes in Concha . XL. 30.
 Cupido in curru a Cycnis vecto . XLI. 30.
 Cupido in curru a Papilionibus vecto .
 XLII. 31.
 Cursor publicus . XCVI. 68.
 Dacia capta . LXX. 50.
 Domitia . LXIV. 45.
 Ex Dioscuris alter . XCI. 65.
 Euripides . LIX. 43.
 Faunus . LI. 37.
 Fortuna . XLIV. 32.
 Genius Bigam regens . LXXXIII. 60.
 Gladiator Hoplomachus . XCIV. 67.
 Harpocratis Ædicula . XXX. 22.
 Hector Navem incendens . LVI. 40.
 Helagabalus Imperator . XXI. 15.
 Hercules . VIII. 7.
 Hercules, & Jole . XLV. 33.
 Hercules Pomarius . LXXXIX. 63.
 Hermaphroditus . LII. 37.
 Homerus . X. 8.
 Idolum Ægyptium . VI. 6.
 Jole . XLVI. 33.
 Jonas dormiens . CI. 71.
 Jovis Custos . LXXXVI. 62.
 Ippocrates . XIII. 10.
 Isis . II. 2.
 Isidis Lucerna . XCIX. 70.
 Julia Augusti filia . XVI. 12.
 Leda . XXVII. 20.
 Legio militaris . LXXII. 51.
 Leo Nemeæus . XCII. 65.
 Libræ Lancium Æquipondium . XXV. 18.
 Livia Augusta . XV. 11.
 Lucerna Christianorum . CII. 71.
 Lunus . LXXXVIII. 63.
 Mars, & Rhea Sylvia . LVIII. 42.
 Medusæ caput . L. 36.
 Meleager . LIV. 39.
 Melpomene . XLVII. 34.
 Michael Angelus Bonarrota . CIII. 71.
 Milo Crotoniates . LVII. 41.
 Minerva . XXXIII. 25.
 Minerva Medica . XXXIV. 26.
 Mons Argæus . LXXIV. 52.

Mor.

- Mortis Symbola* . LXXX. 57.
Navis Bellica . LXXIII. 52.
Nereis . XLIX. 35.
Palæstrita . XXII. 16.
Pan . I. 1.
Pastor Fistulam sonans . LXXXVII. 62.
Philosophus Cathedrarius . LXI. 43.
Pietas Militum . LXXI. 50.
Plato . XI. 9.
Plotina Augusta . LXVI. 47.
Poeta Comicus . LXXVI. 54.
Psfiche . XLIII. 32.
Ptolæmeus Rex Ægypti . XIV. 11.
Satyrus ludens cum Capro . LIII. 38.
Serapis . XXIX. 21.
Servus Rusticus . XXIII. 17.
Servus Venator . LXXVIII. 55.
Sophocles . XII. 9.
Tauri caput vittatum . XCVII. 69.
Tauri caput . XCVIII. 69.
Thalia . XLVIII. 34.
Theseus . LV. 39.
Tiberius Imperator . XVII. 13.
Trajanus Imperator . LXV. 46.
Vas aquæ Lustralis . XXIV. 18.
Venus . VII. 6.
Venus comam ornans . XXXV. 26.
Venus Victrix . XXXVI. 27.
Veneris Paphiæ Templum . XXXVII. 27.
Votum æreum . XXVI. 19.

Sum ex iis, qui mirer Antiquos; non tamen ut quidam,
 temporum nostrorum ingenia despicio, neque enim quasi
 lassæ, & effœta Natura, ut nihil laudabile pariat.

Plin. secund. lib. 6. Epist. 21.

SIGNUM

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

SINGULARE ISIDIAE
DEAE
HOC MONUMENTUM, EX
PURISSIMA CRISTALLO
ELABORATUM, CUM COLUMNA
PORPHYREAE, NIGRI, ALBISQUE
COLORIS PULCHERRIMA.

Alt. Vnc. IV. Minut. VII.

Arnoldus van Wyckhout fecit.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

EIVSDEM CANOPTI PARS POSTERIOR

4

Io: D. Calandrucci delin.

Hieronymus Rossi sculp.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

5
IDOLVM IN GEMMA VVLGO PRASMA

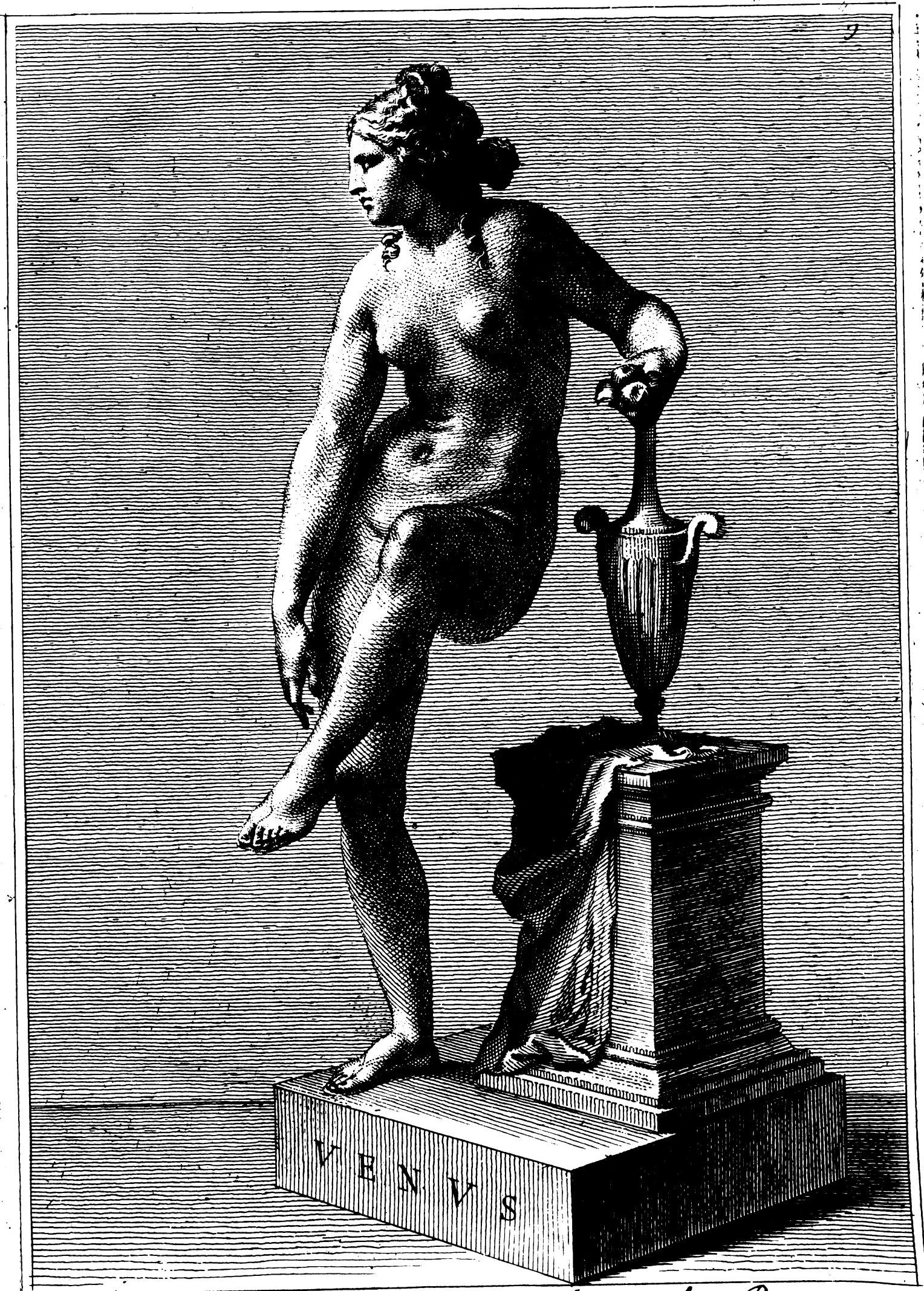
Fere Huius Magnitudinis

Arnoldus Van Voorhout fecit.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Ex Aere Huius Magnitud. Apud Ant. Borionum
Jacobus Frey delin. et sculp.

VILLE DE LYON
Biblloth. du Palais des Arts

HERCVLES CVM DIADEMA ET OCVL ARG.

Ex Aere Huius Magnitud. Apud Ant. Borionum

Io: Bapta Calandrucci delin.

Michael Sorello sculp.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

APVD EMIN. CARD. ALEXANDRVM ALBANI

Pompeius Hieronymus Batoni delin.

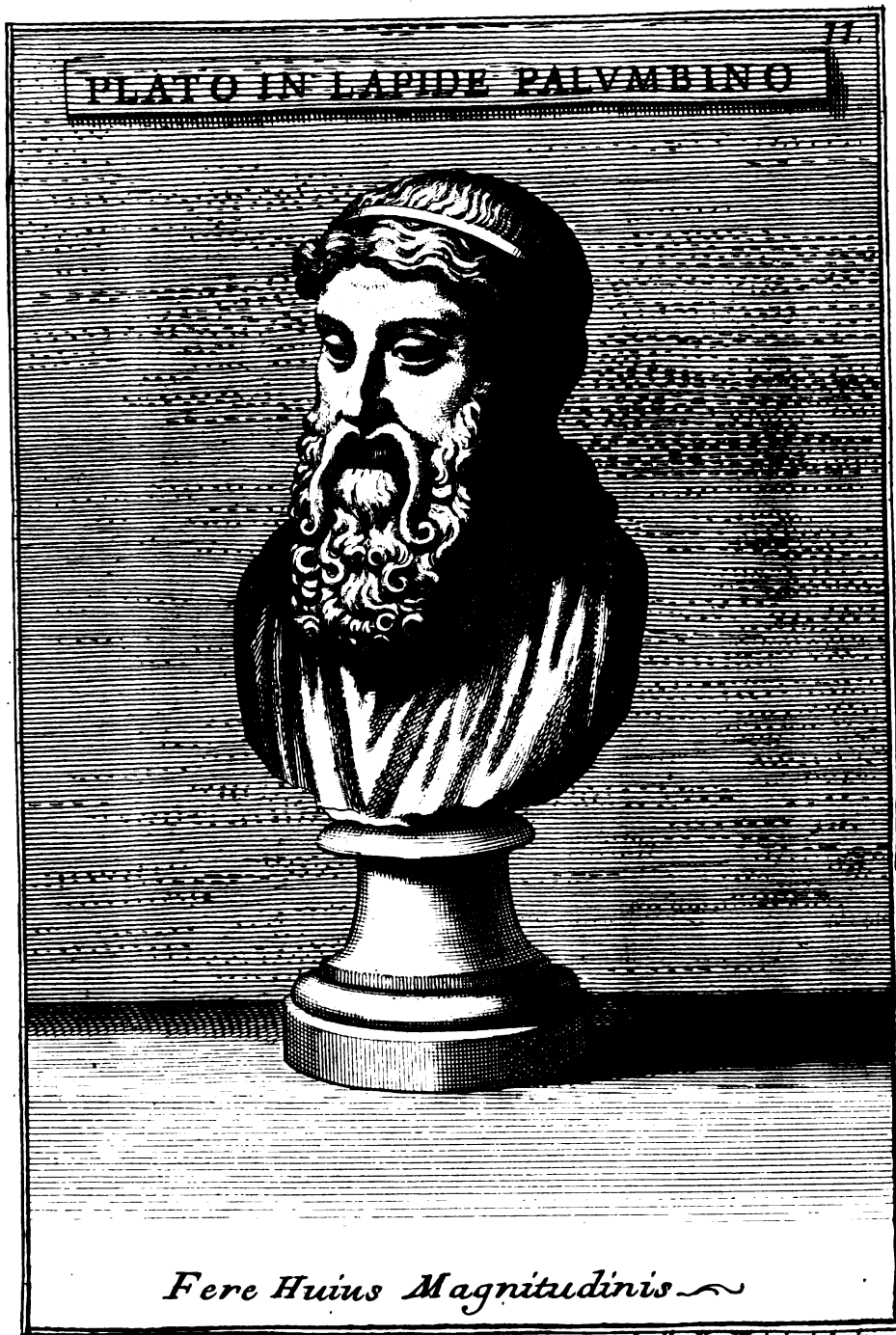
Alt. Pal. V. Vnc. II.

Michael Sorelli scul. Romæ

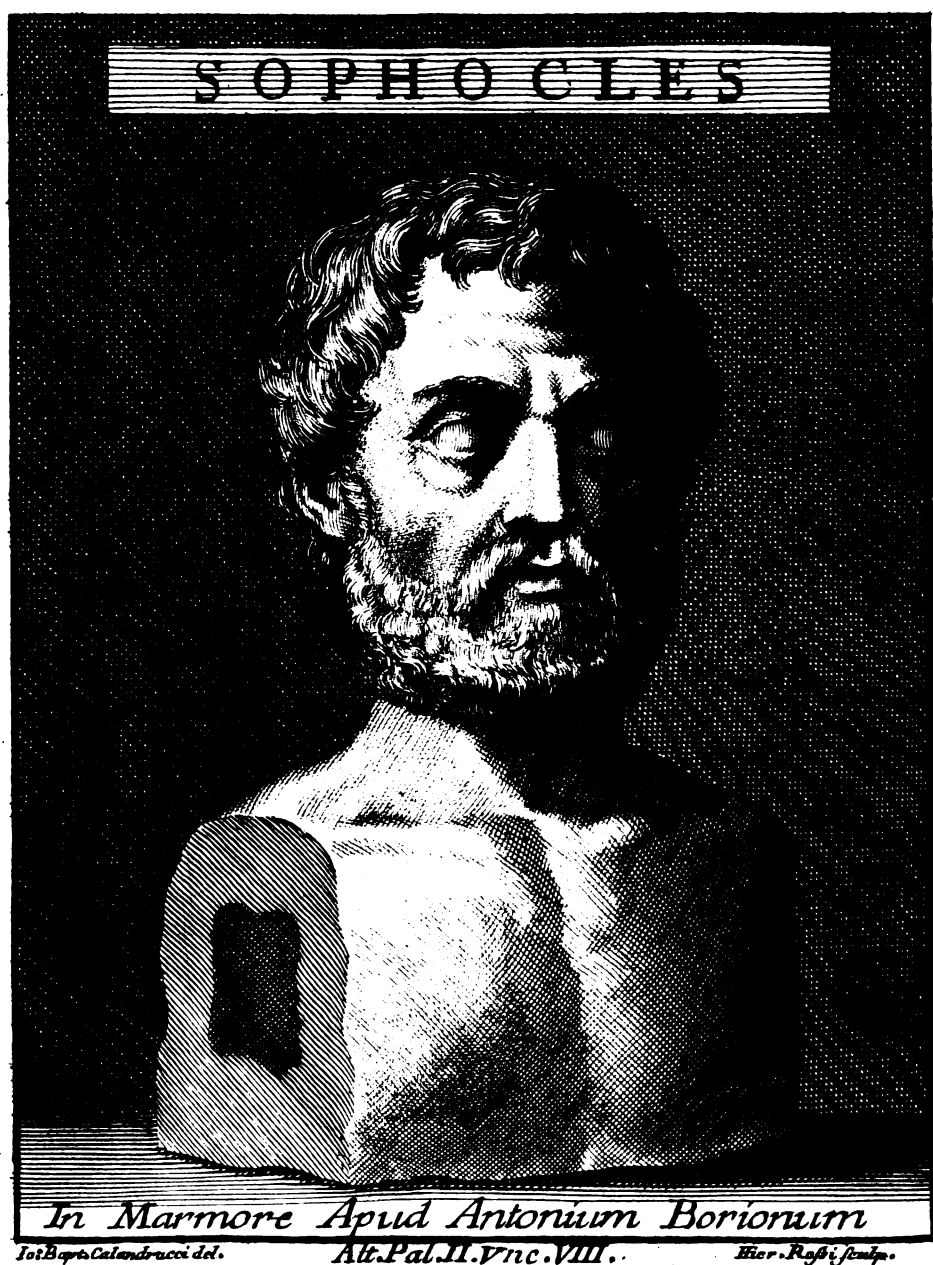
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblloth. du Palais des Arts

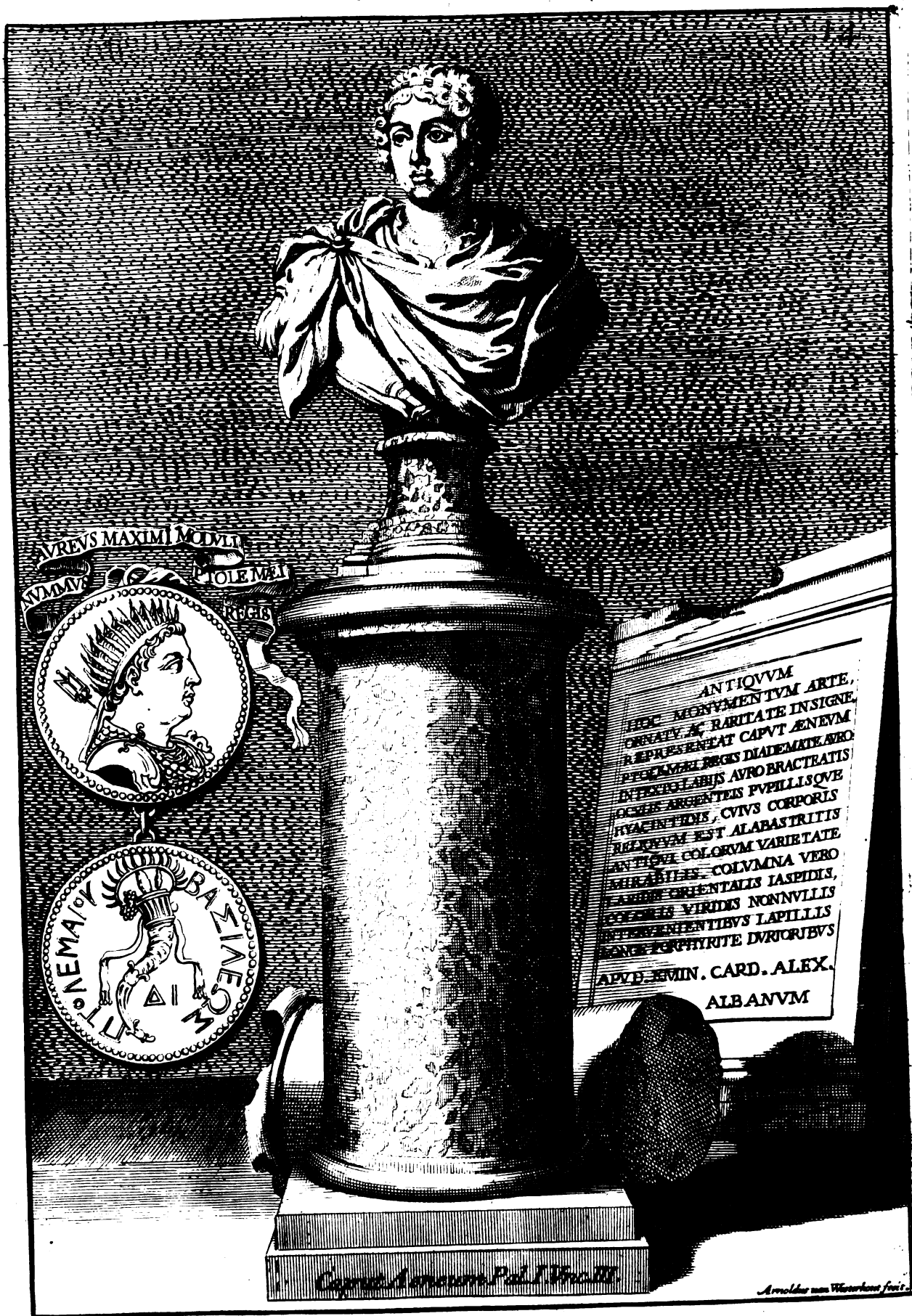
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

DIVA AVGVSTA LIVIA EX AERE

Cum Oculis et Rosis in Tutulo Argenteis. Huius Magnitud. Apud Ant. Borionis

Io: Bapta Calandrucci delin.

Michael Sorello sculp.

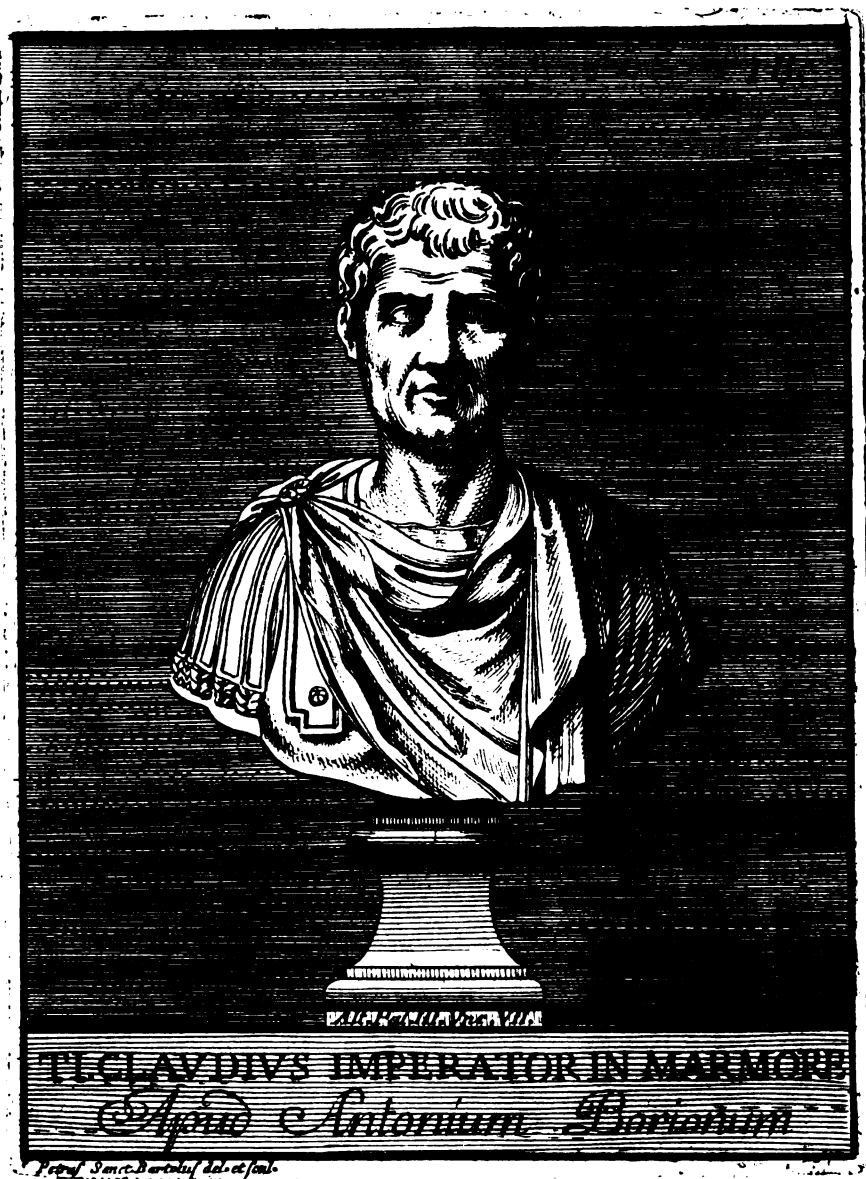
VILLE DE LYON
Biblloth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

TIB. CLAVD. DIVS IMPERATOR IN MARMORE

Apud Antonium Bonarium

Sculp. J. M. B. del. et scul.

VILLE DE LYON
BIBLIOTHÈQUE DU PALAIS DES ARTS

AGRIPPINA CLAUD. IMP. VXOR

Ex Aere Huius Magnitud. Cum Ocul. Arg. Apud Ant. Borionū

Io: Bapta Calandrucci delin.

Michael Sorello sculp.

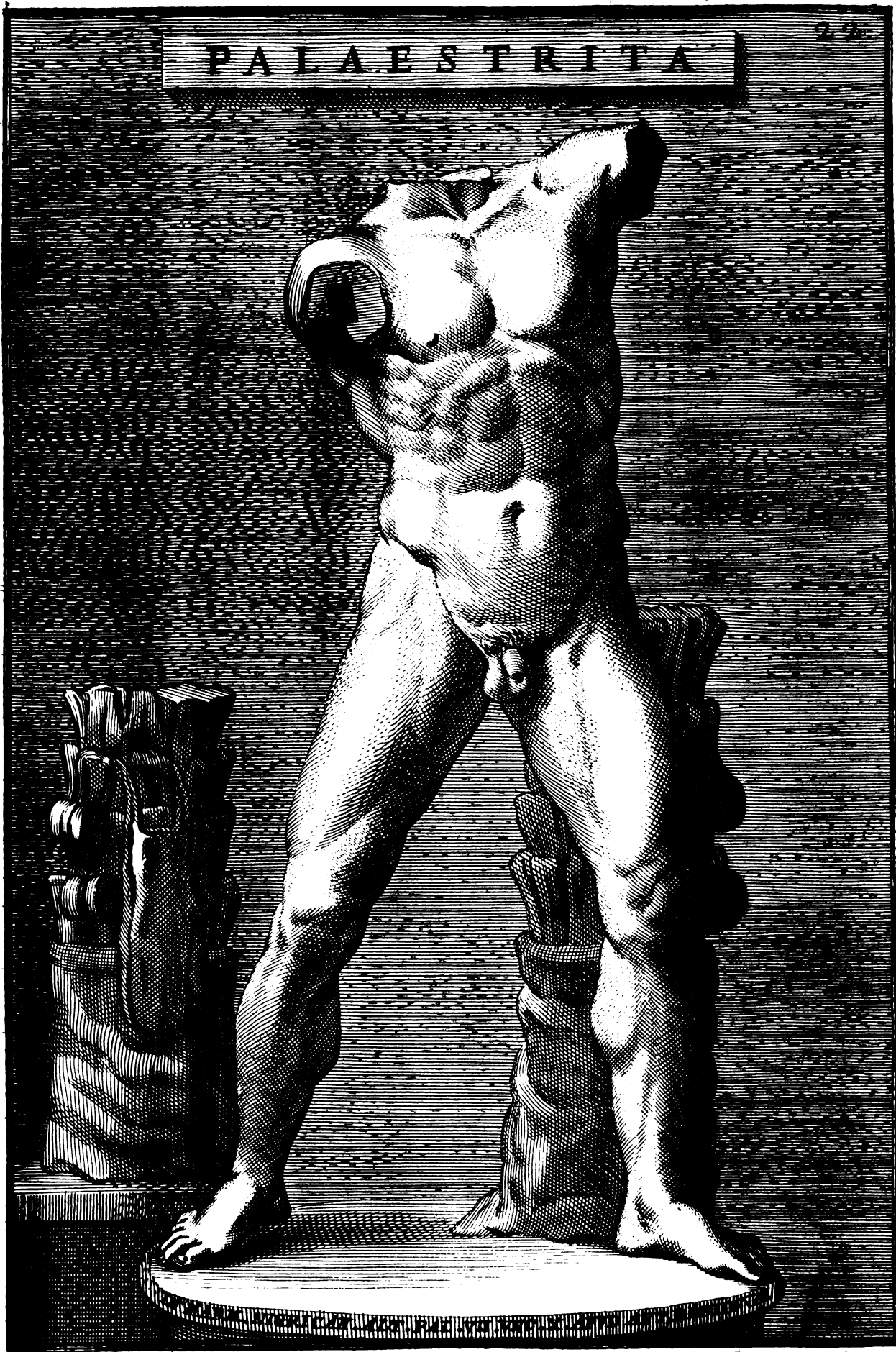
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

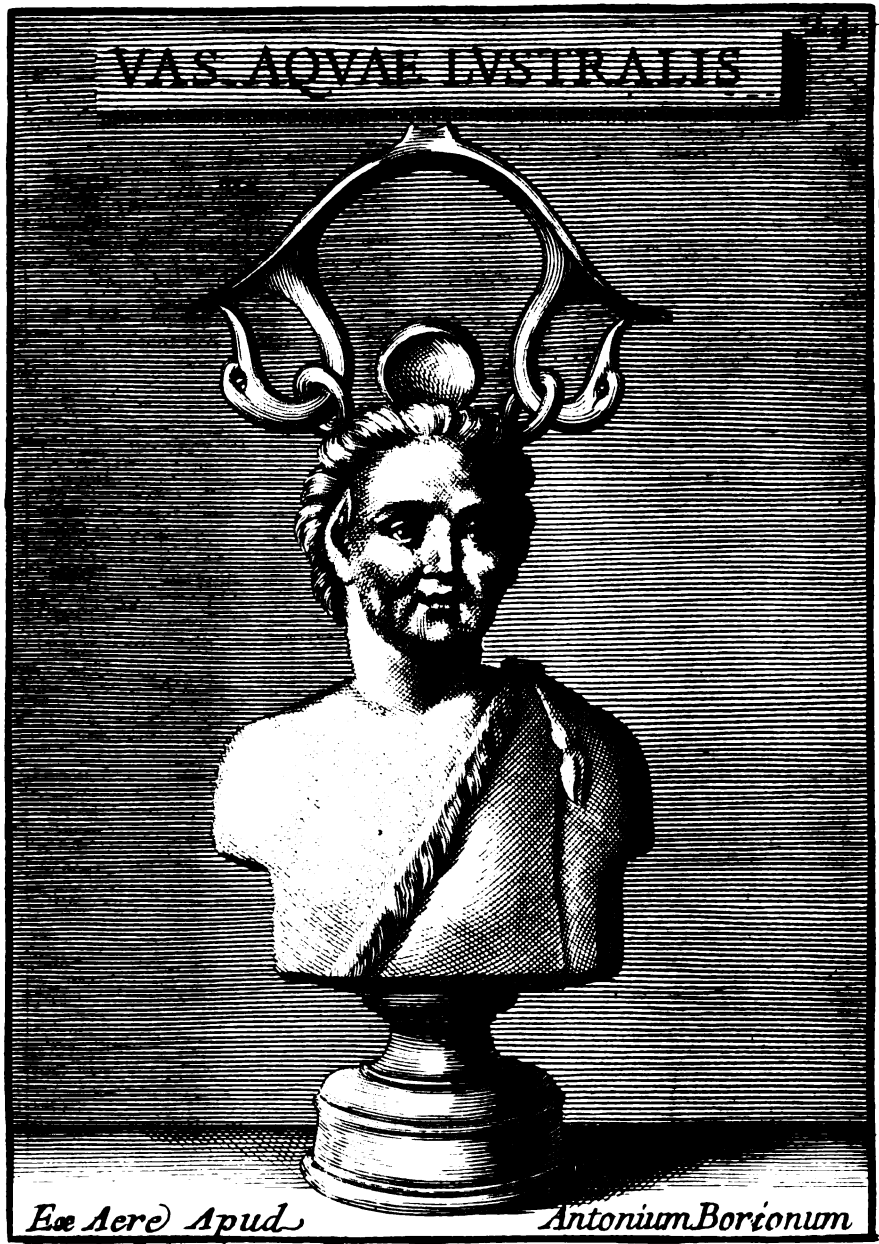
Philippus Mondelli delin.

Michael Sorelli sculp.

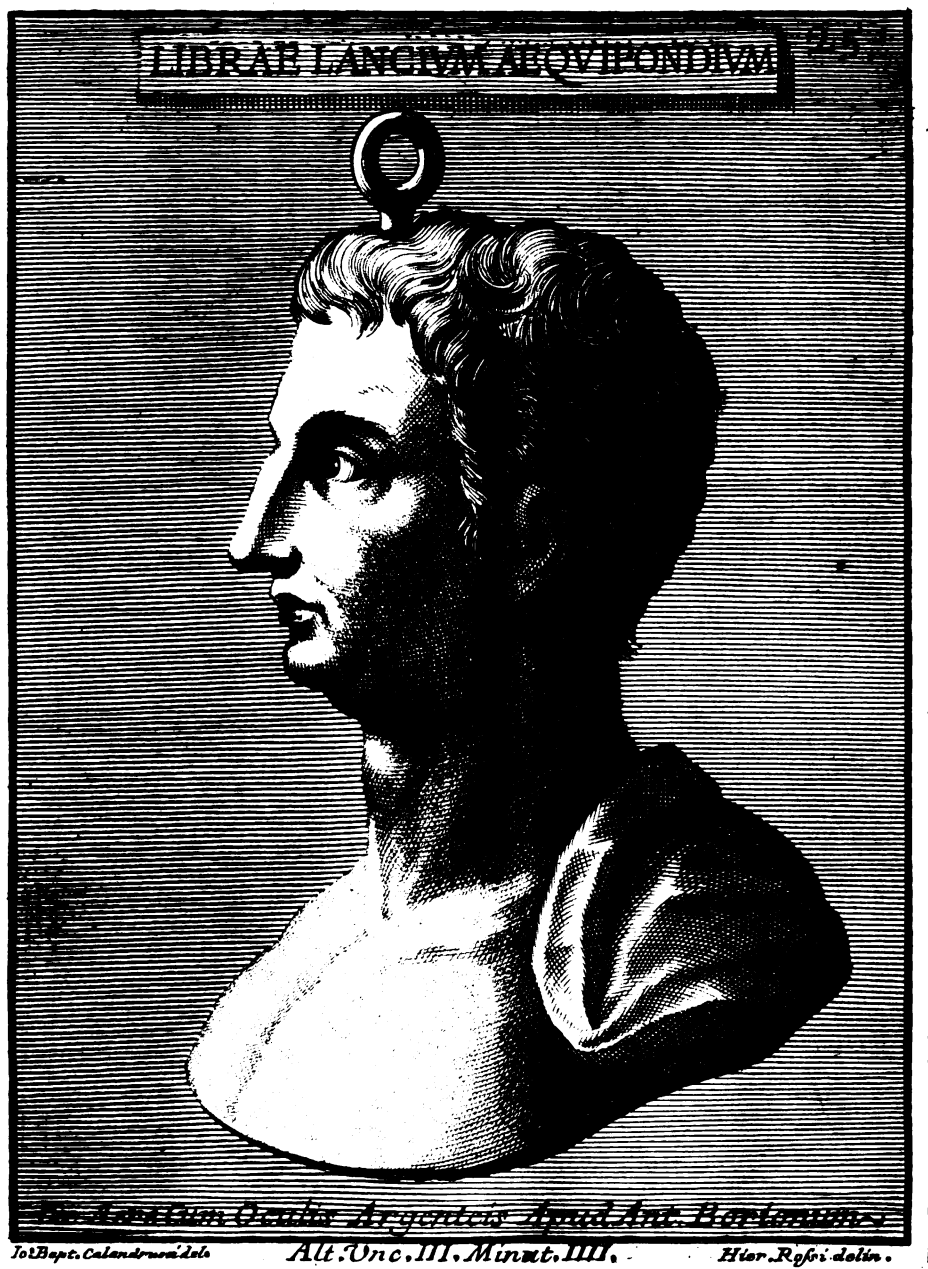
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

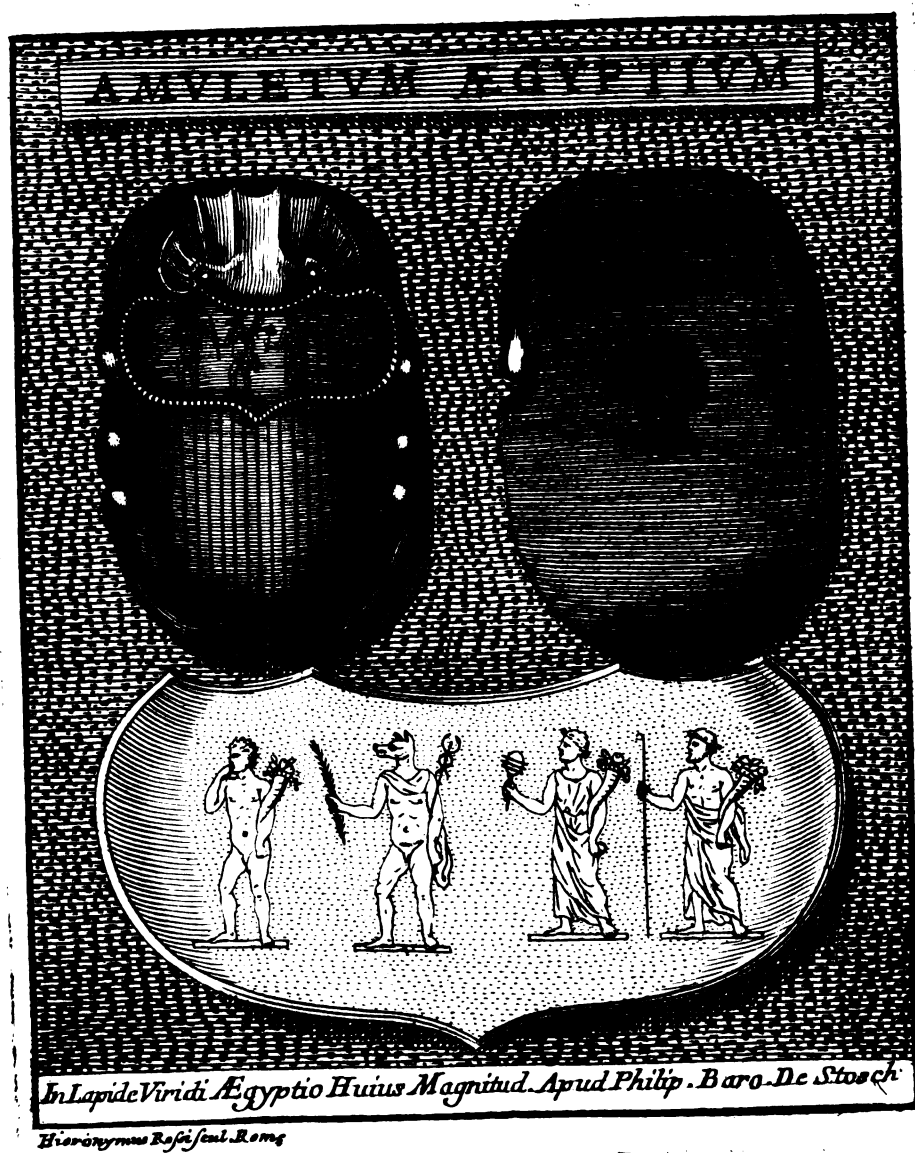
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

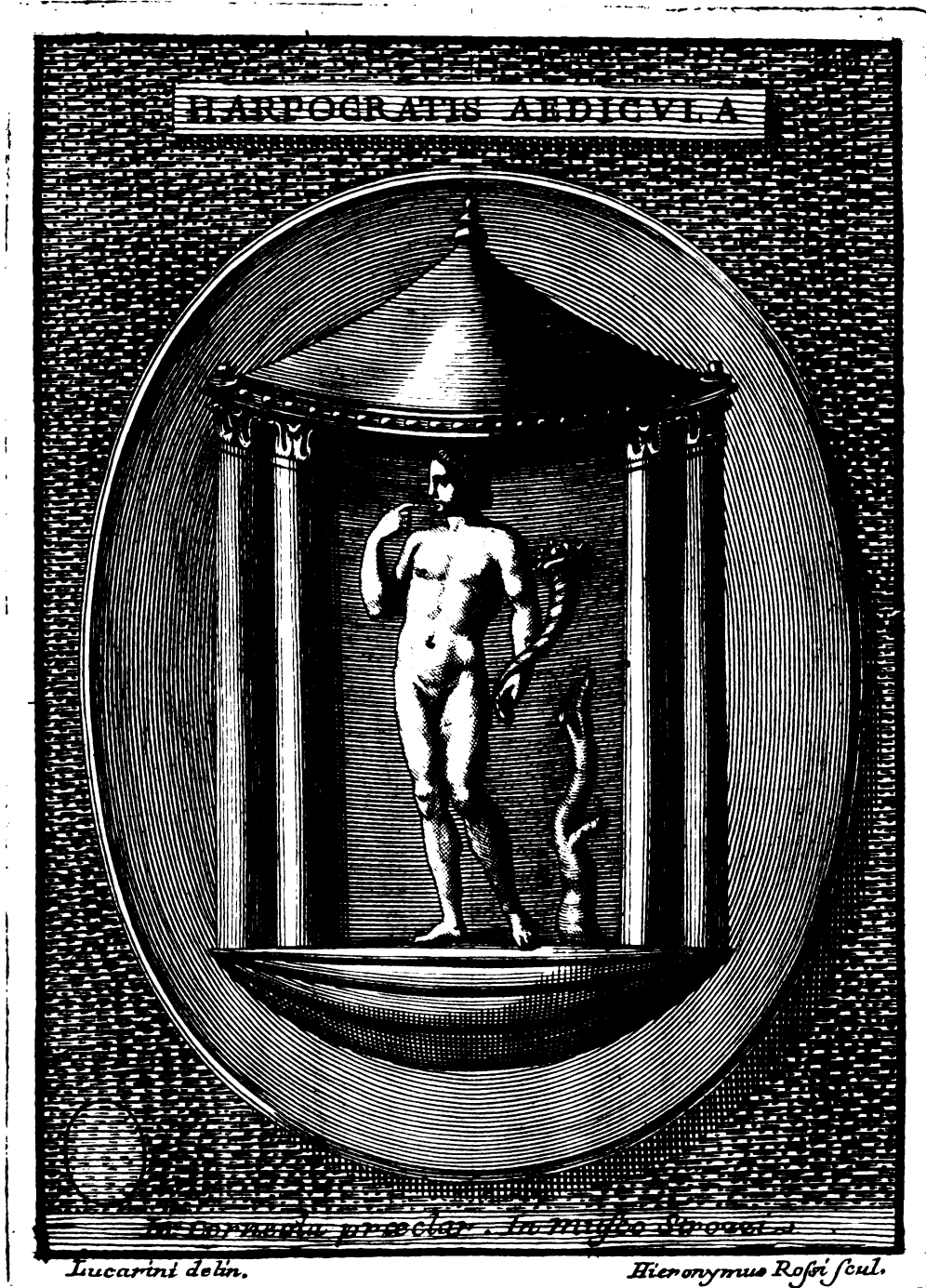
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

APOLLO ET MARSYAS

In Camæo Apud Antoninum Romanum

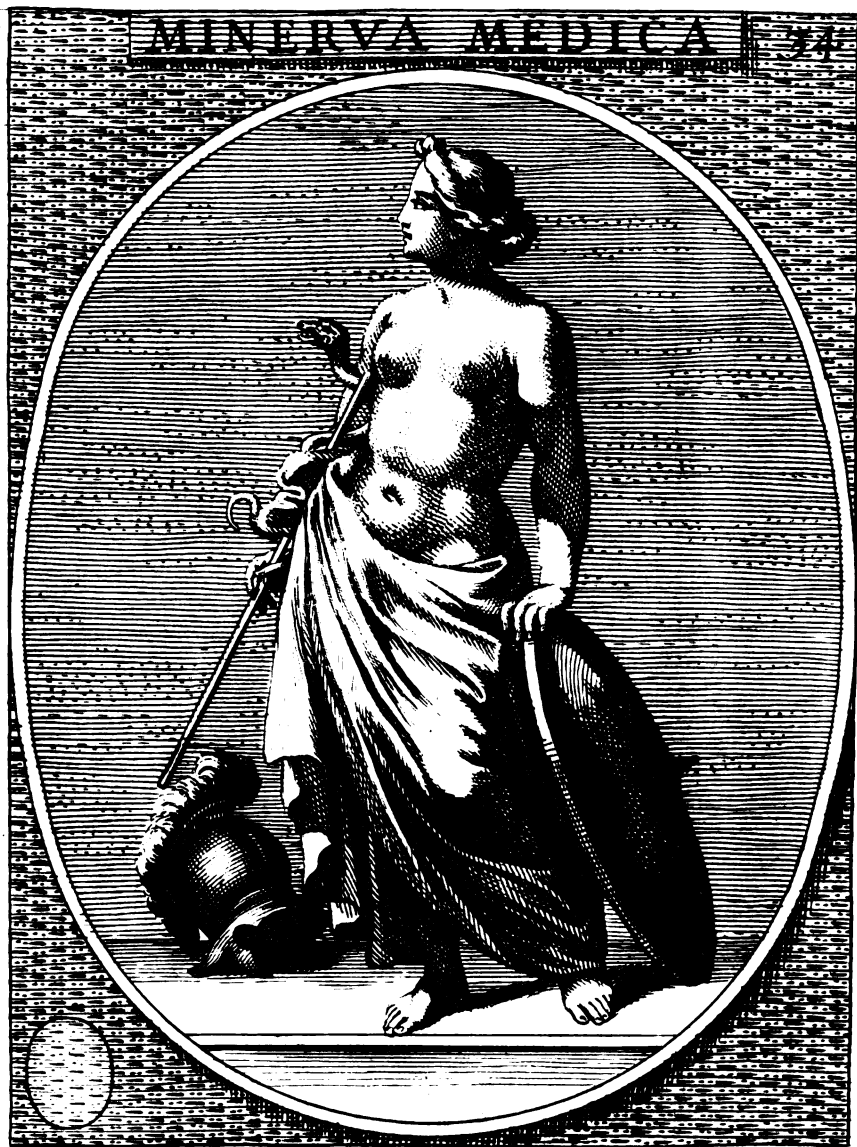
Jo: Freisler delin.

Hieronymus Rossini scul.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

In Gemma (Vulgo) Niccolo Tricolori
Io: Hieronymus Freese scul.

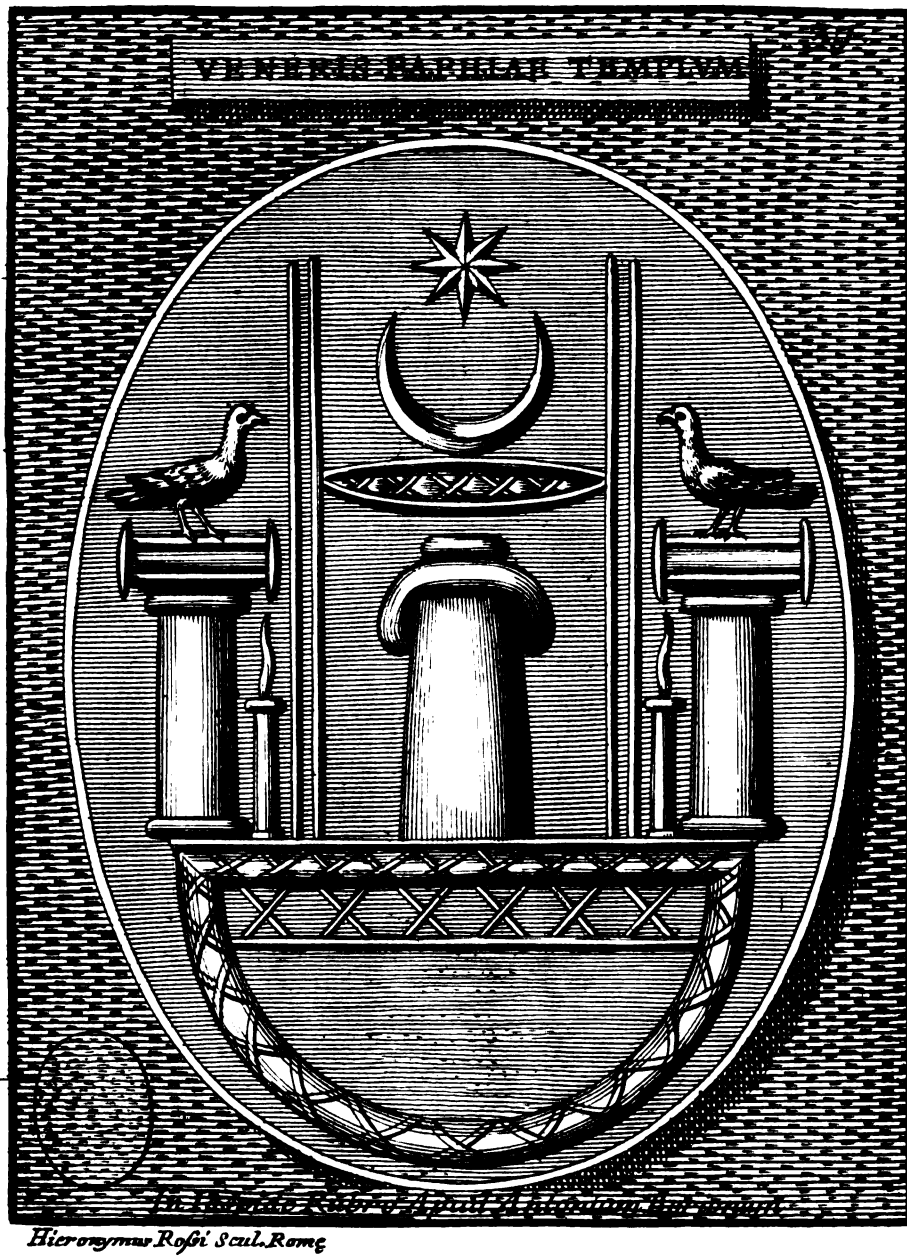
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

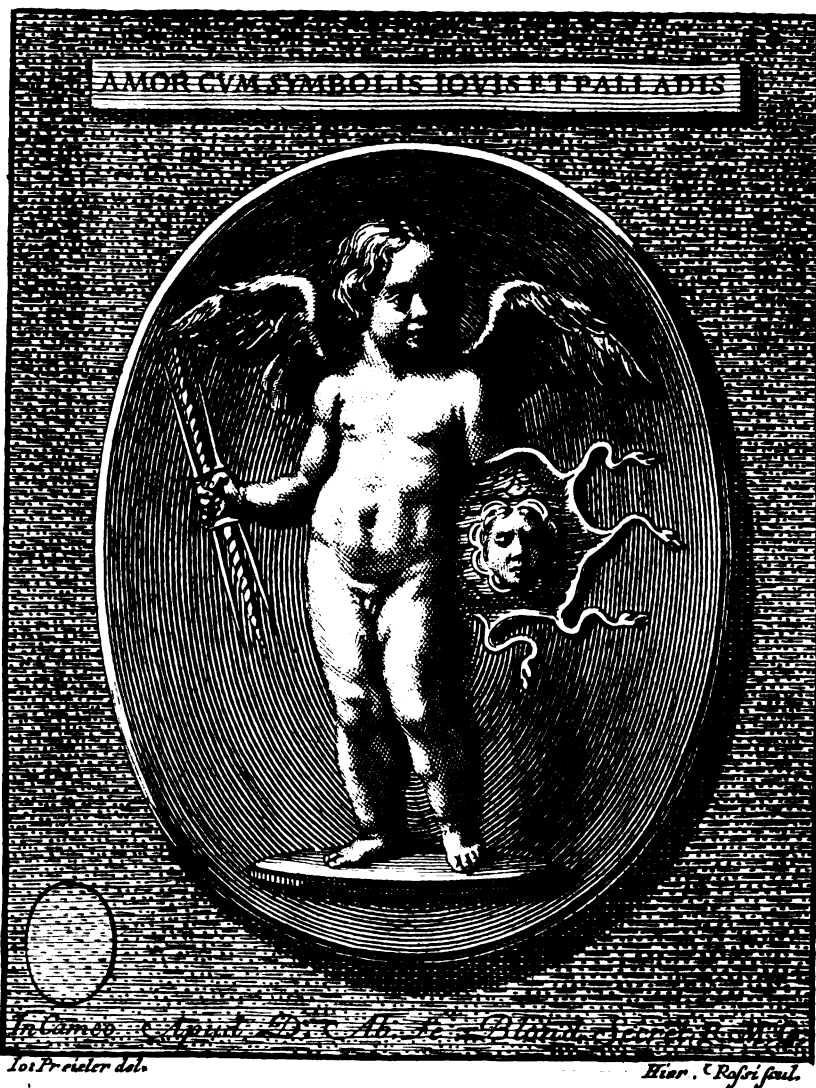
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

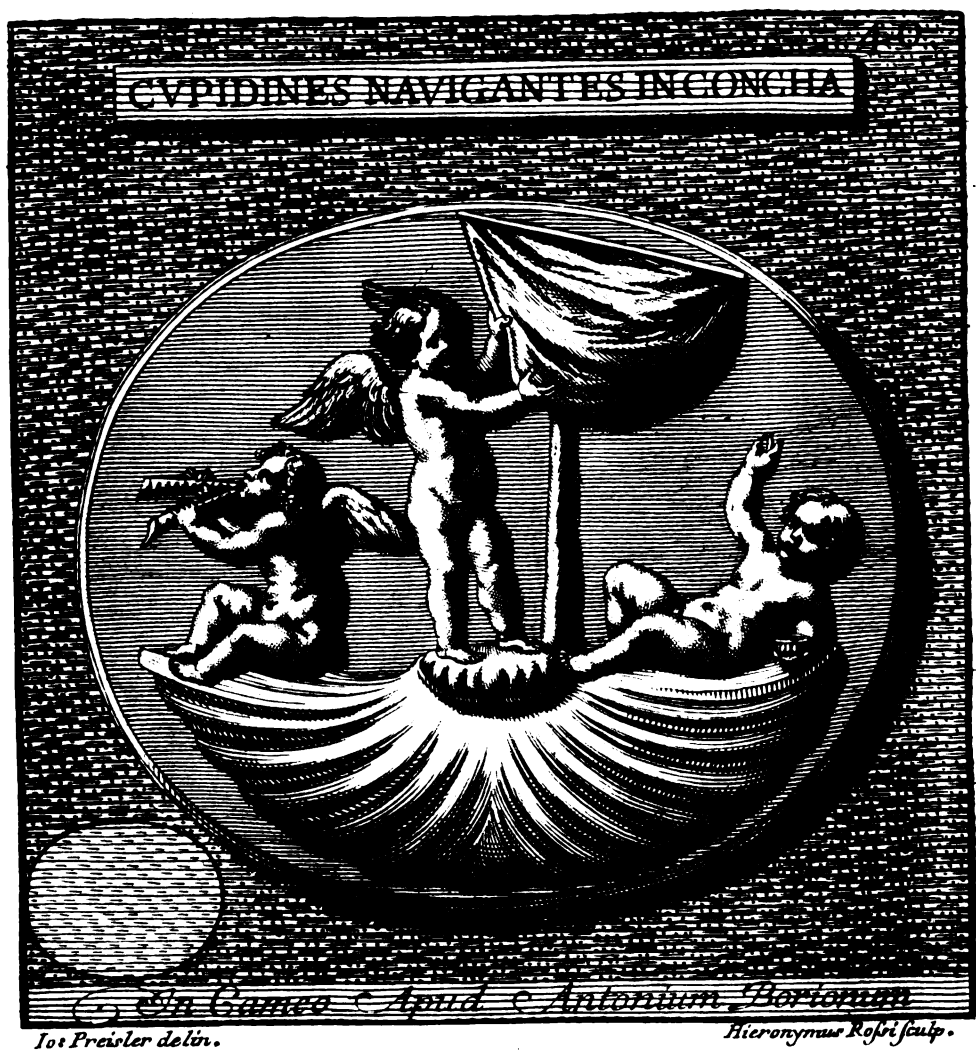
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

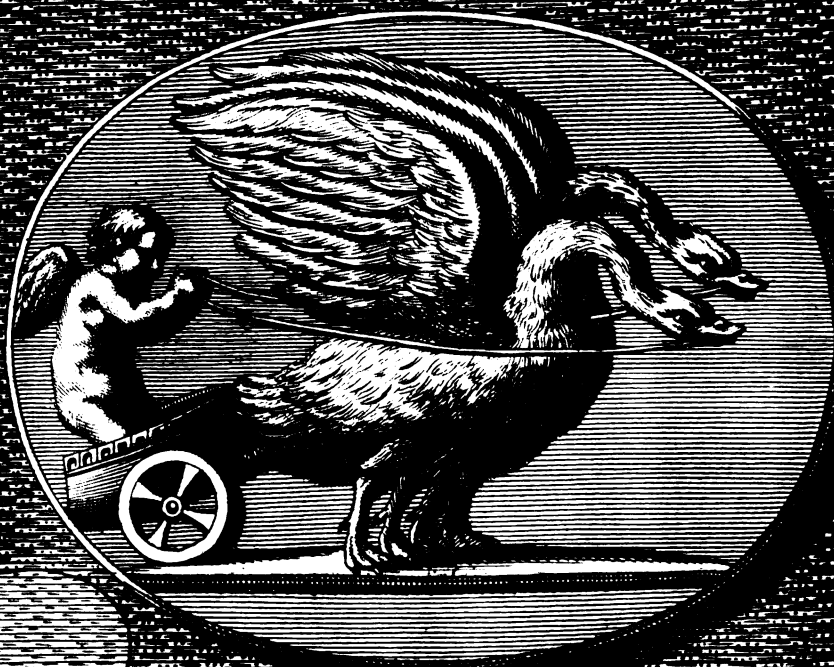

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

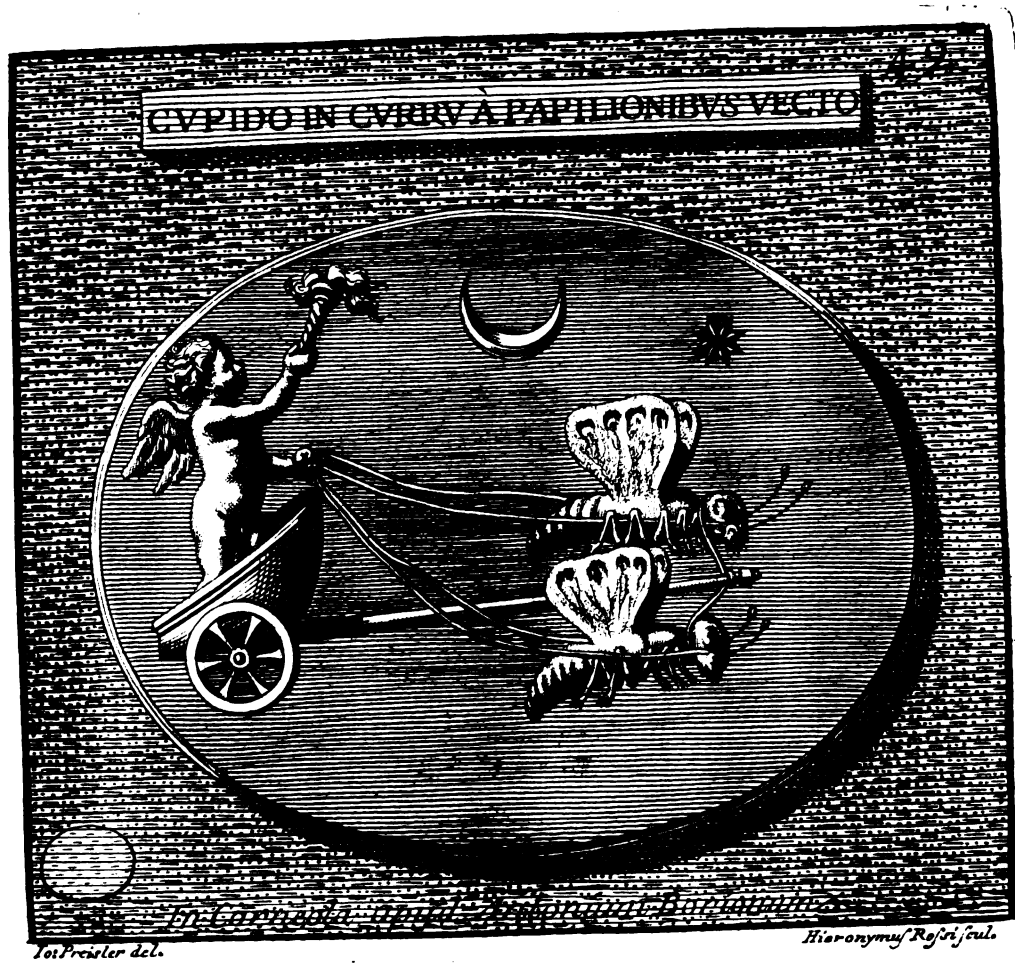
CVPIDO IN CURRIV A CYCNIS VECTO

Io. Freuler delin.

Hieronymus Koberger scul.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Alt. Vnc. III. Minut. III.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Io: Hieronymus Frezza sculp.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Alt. Vnc. III. Minut. III.

MEDUSAE CAPUT

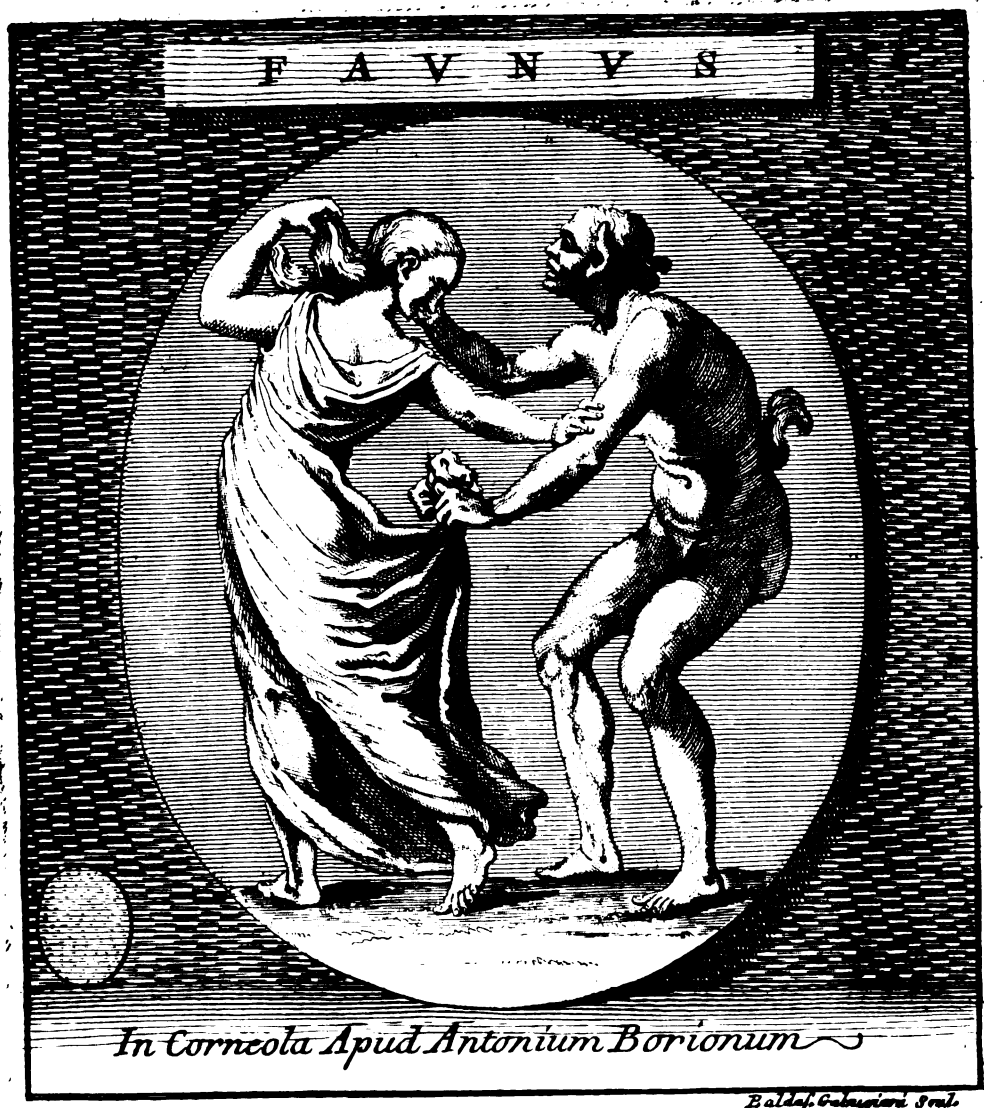
In Camera Apud Antonium Bortorium

Io. Preyler delin.

Lat. Vnc. III. Minut. III.

Hieronymus Roffi sculp.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON.
Biblioth. du Palais des Arts

Lat. Vnc. I. Minut. IV.

Alt. Vnc. I. Minut. III.

HERMAPHRODITVS

In Camco Apud Antonium Borionum

H. K. del.

Hieronymus Koffm.

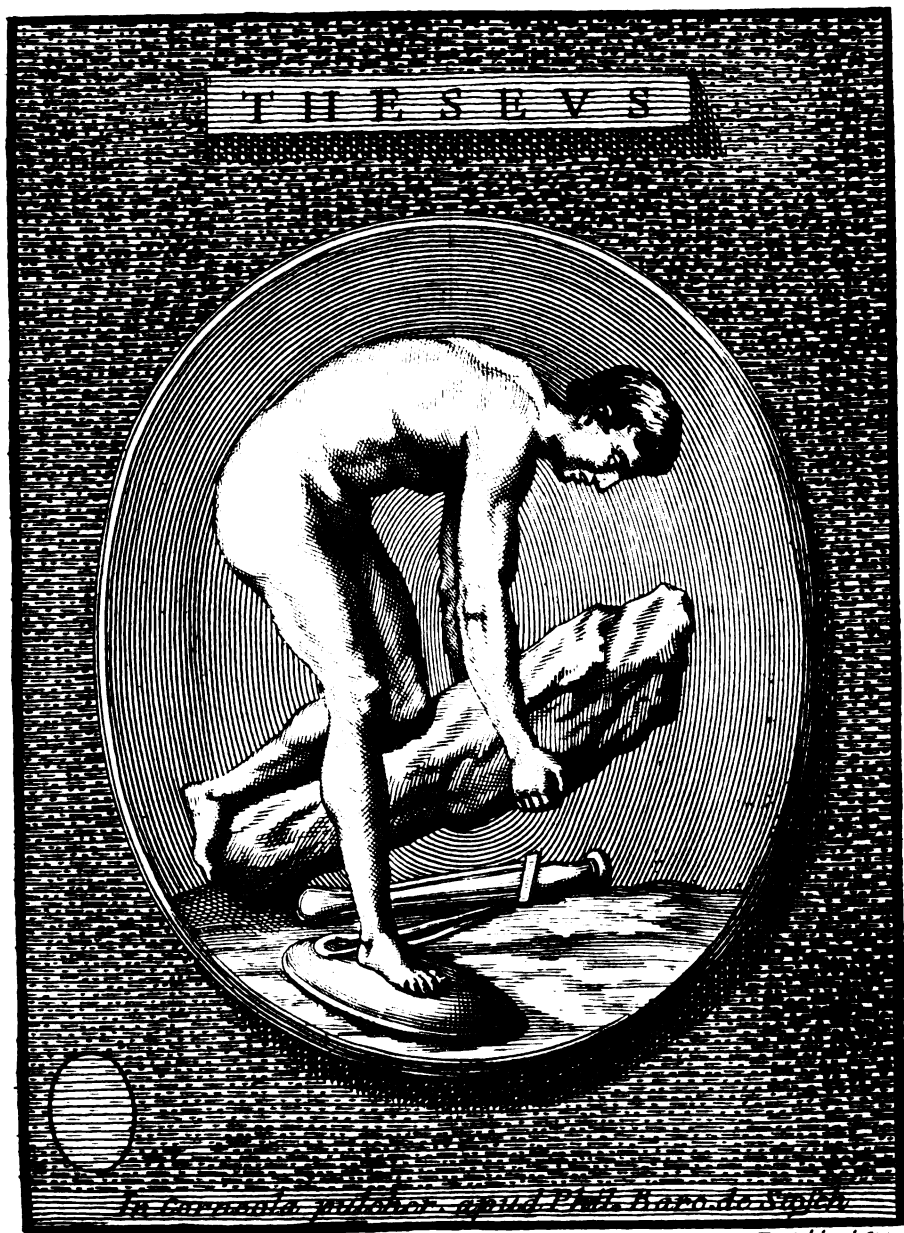
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

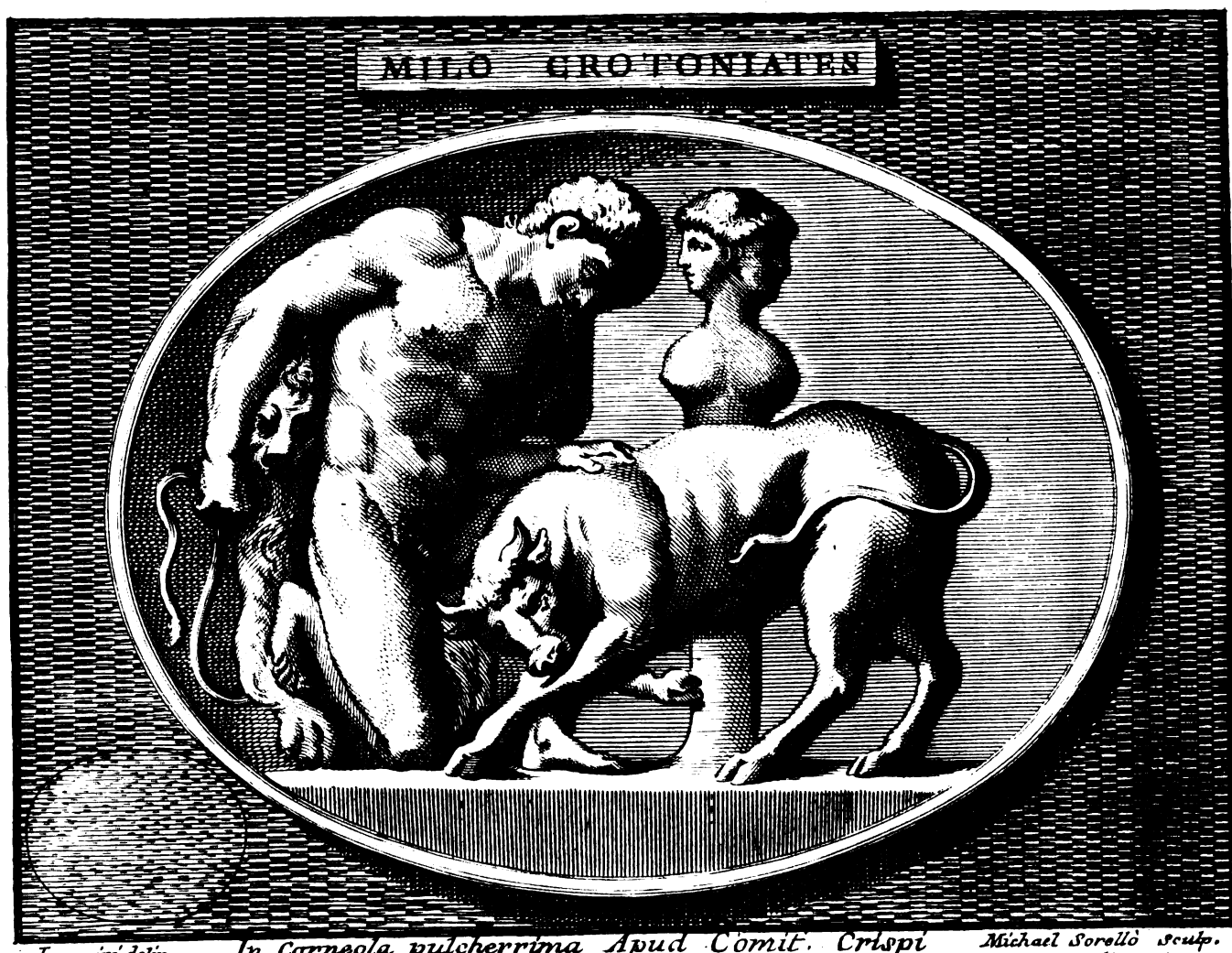
Gaetano Piccini delin.

Hieronymus Rossi incidit

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Lucarini delin.

In Corneola pulcherrima Apud Comit. Crispi

Michael Sorello sculp.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

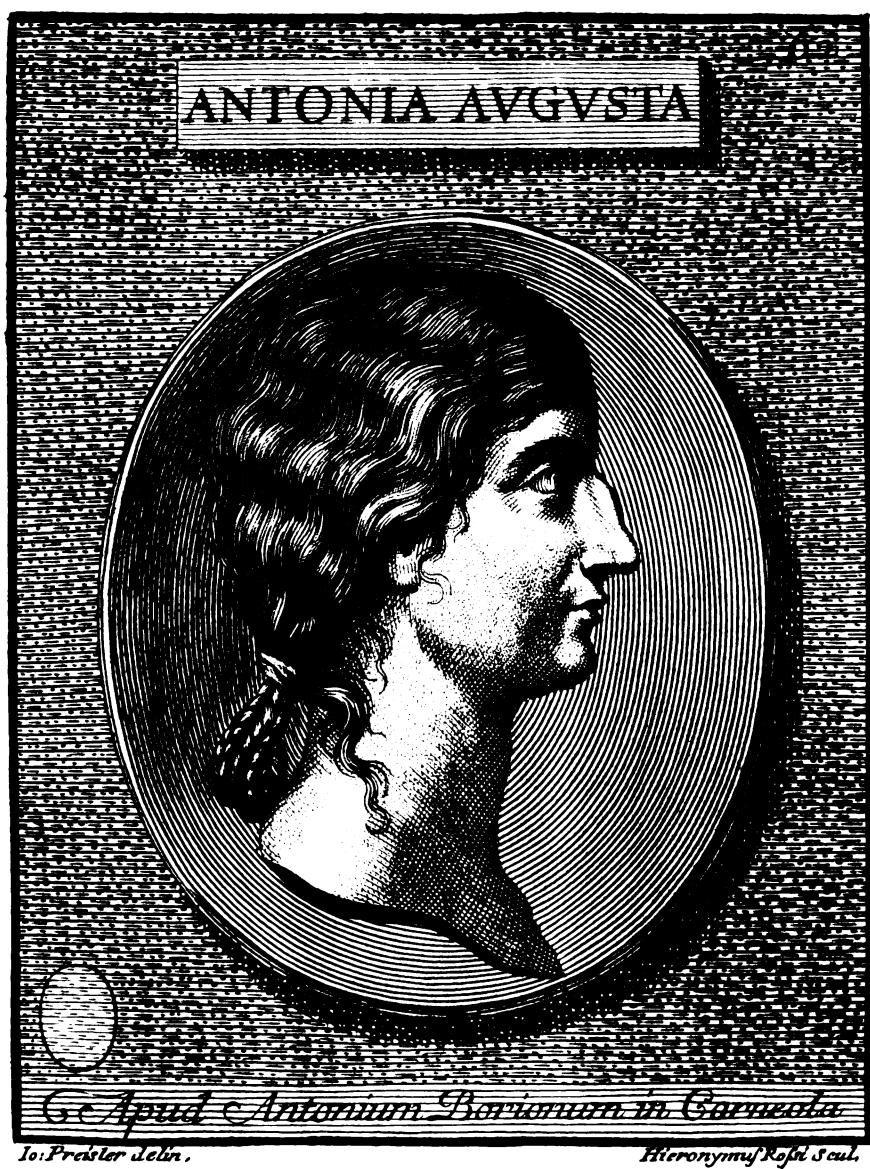
Hieronymus Rogt scul Rome

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

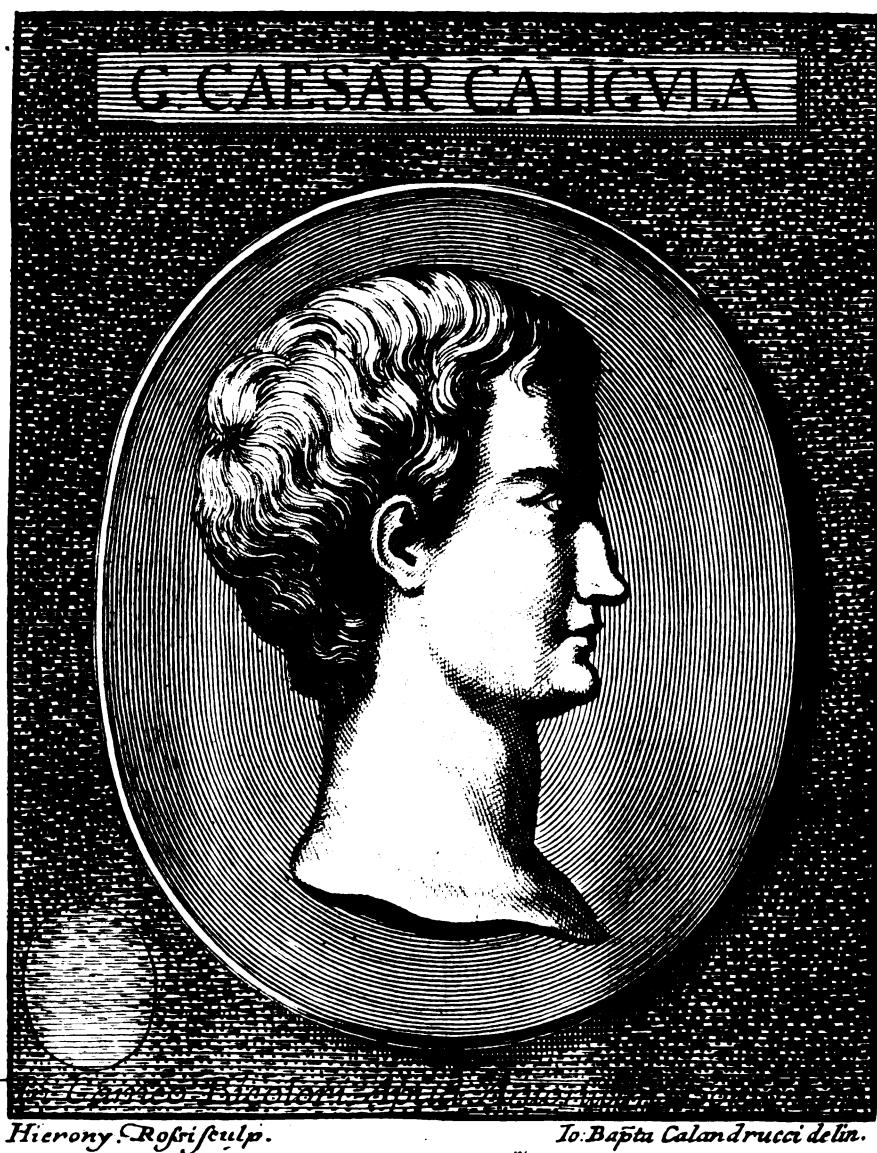

Io: Hieronymus Frezza scul.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Hierony. Rossi sculp.

Io. Bapta Calandrucci delin.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts.

Alt. Vnc. III. Minut. I.

TRAIANVS IMPERATOR

Hieronymus Rofius fecit. Romæ

Lat. Vnc. II. Minut. I.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Alt. Vnc. III. Minut. III.

COMMODOVS IMPERATOR

Hieronymus Rogi Scul. Romæ

Lat. Vnc. III.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

CAPVT INCOGNITVM

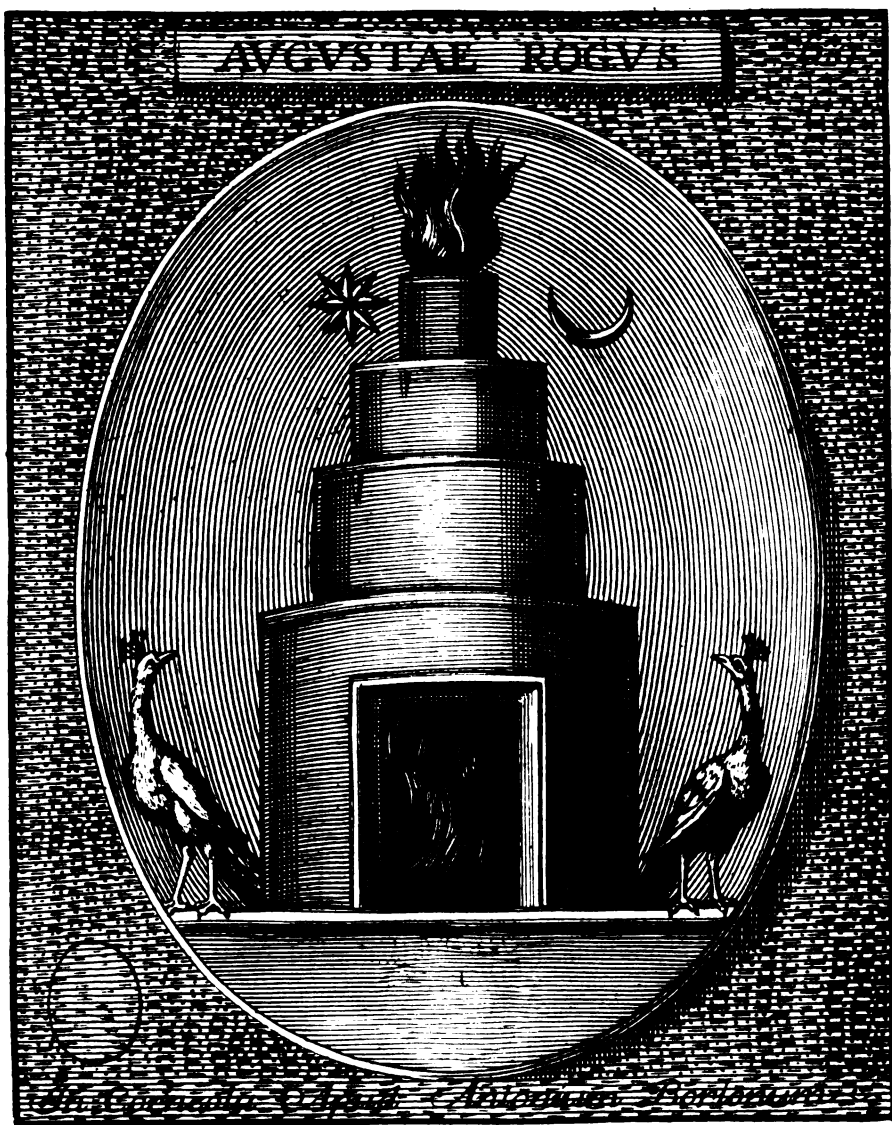

In Achate Sardi Puteolus Apud Nihilum Obvato

Io: Praetor delin.

Hieronymus Rossi Scul.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Heronymus Rossi Scul. Romae.

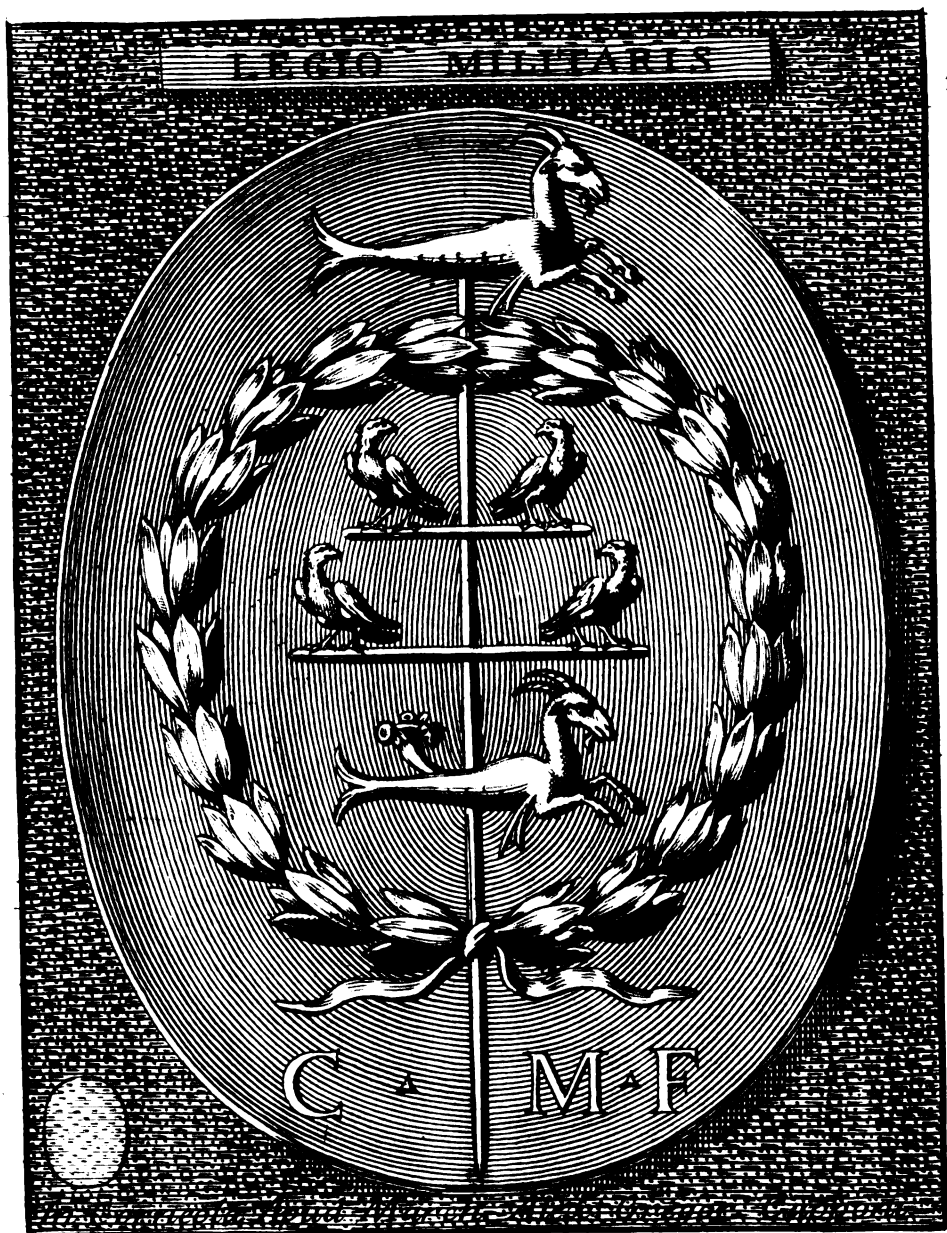
Io: B: apia Calandrucci del.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Hieronymus Rossi Sculp. Roma.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

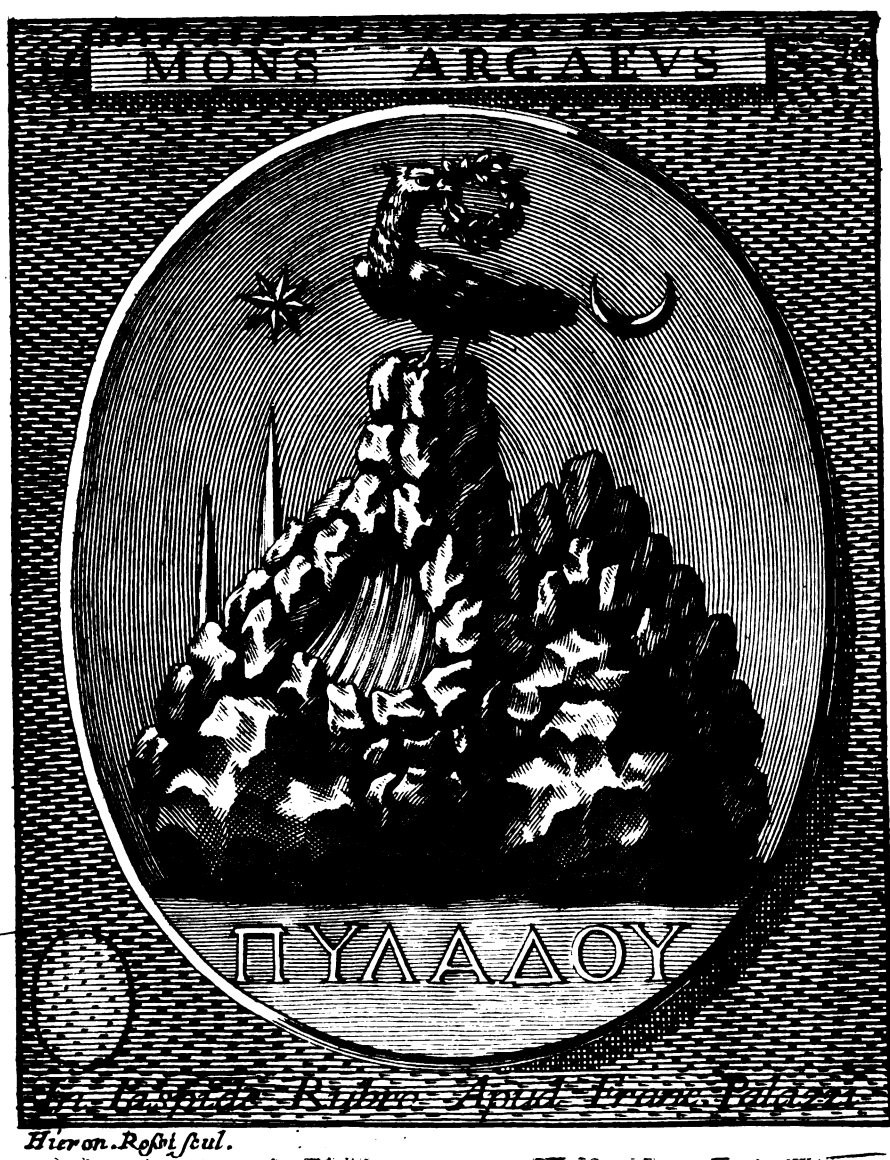

Hieron. Ross! scul.

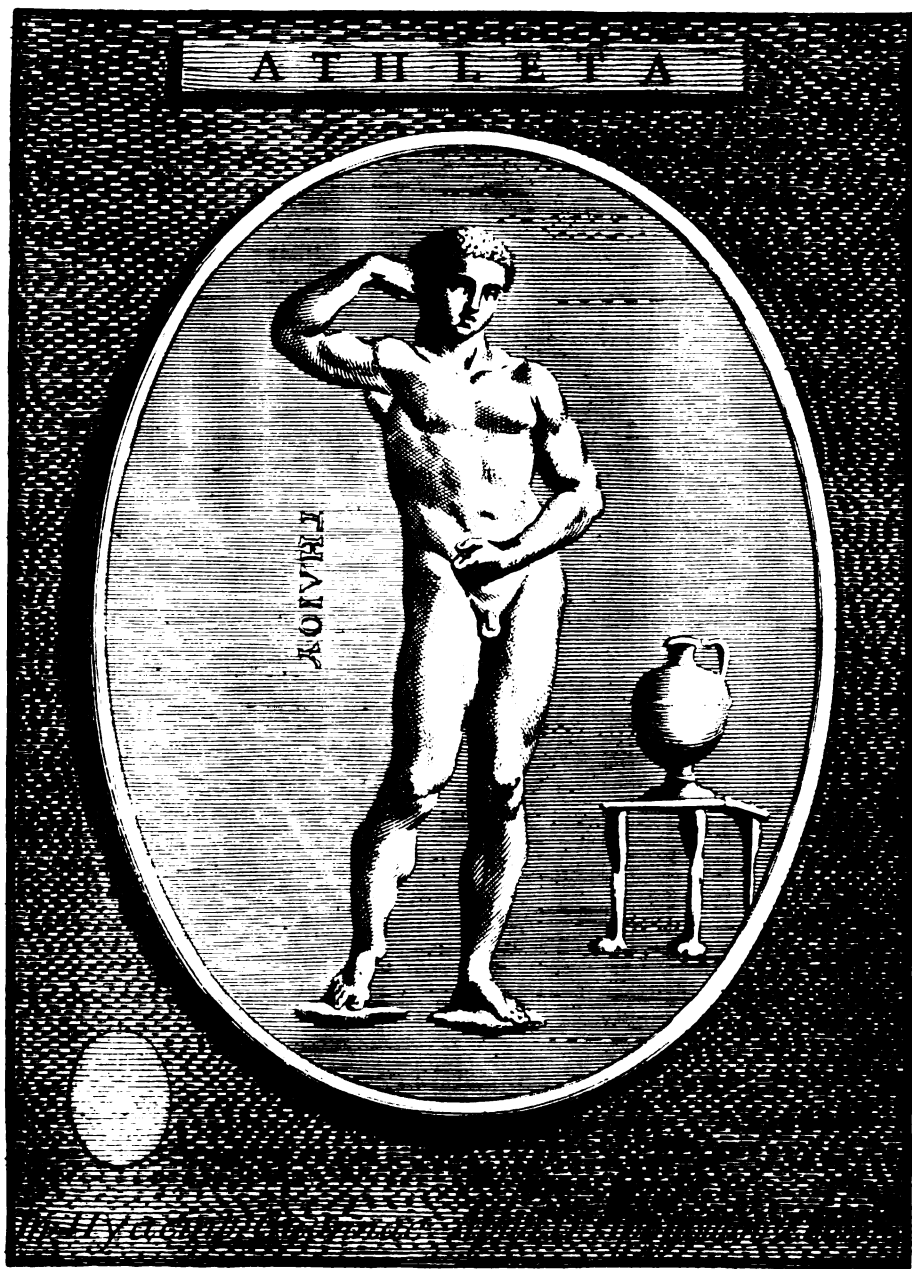
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

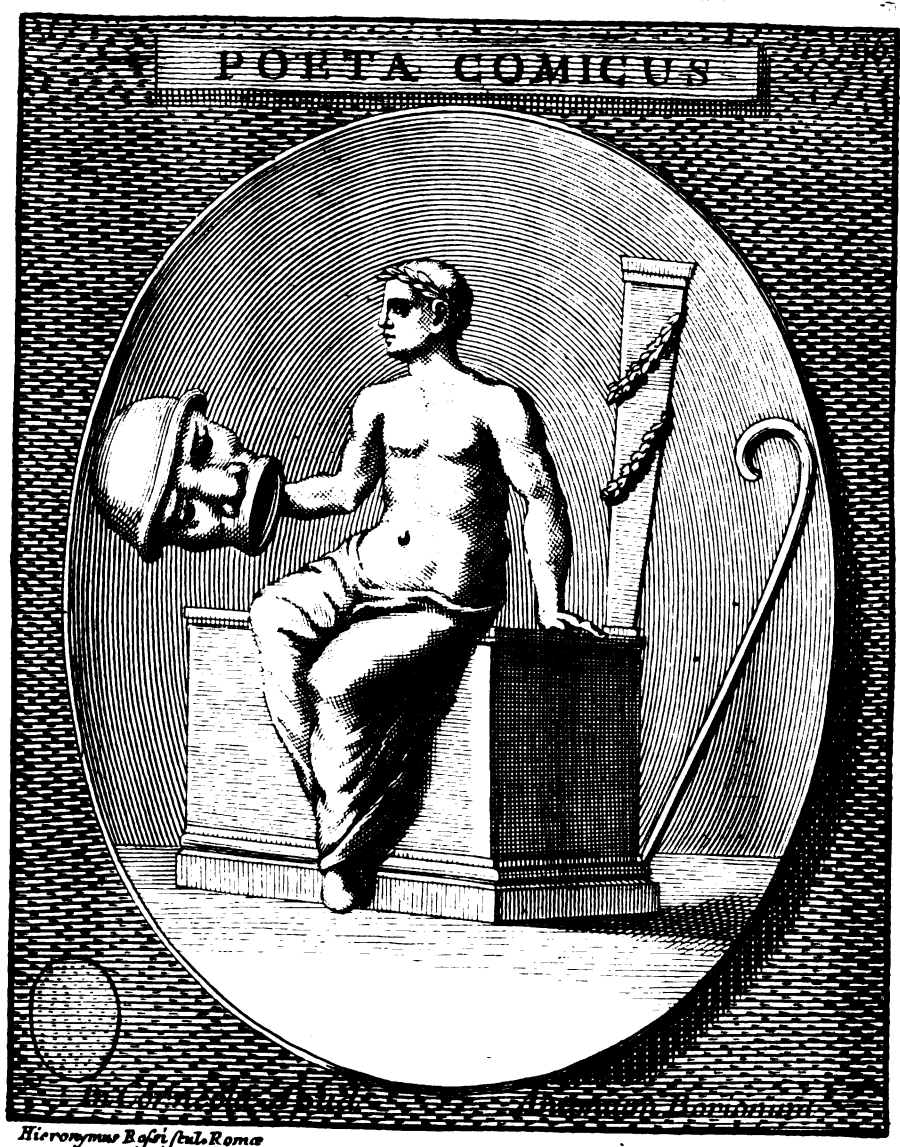
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

A. M. Zanetti A.R.D.

Michael Perelli fecit

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

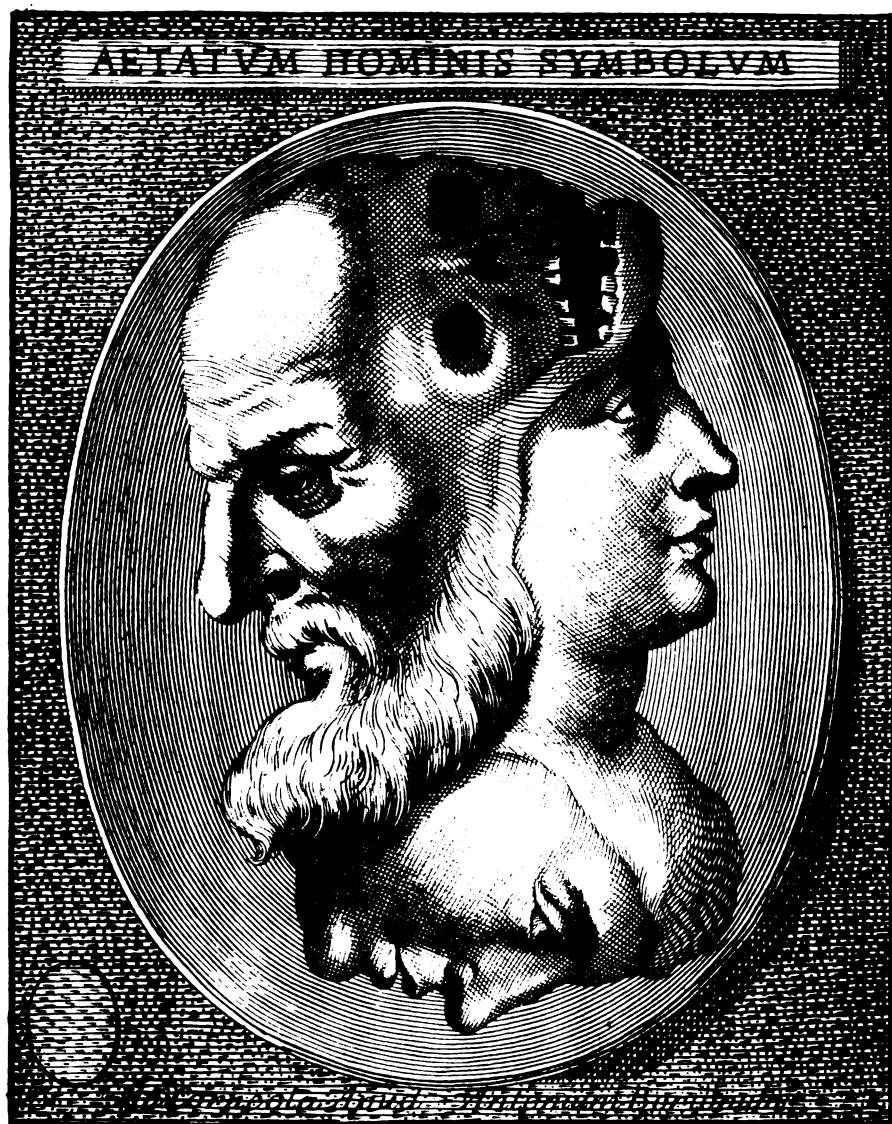
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

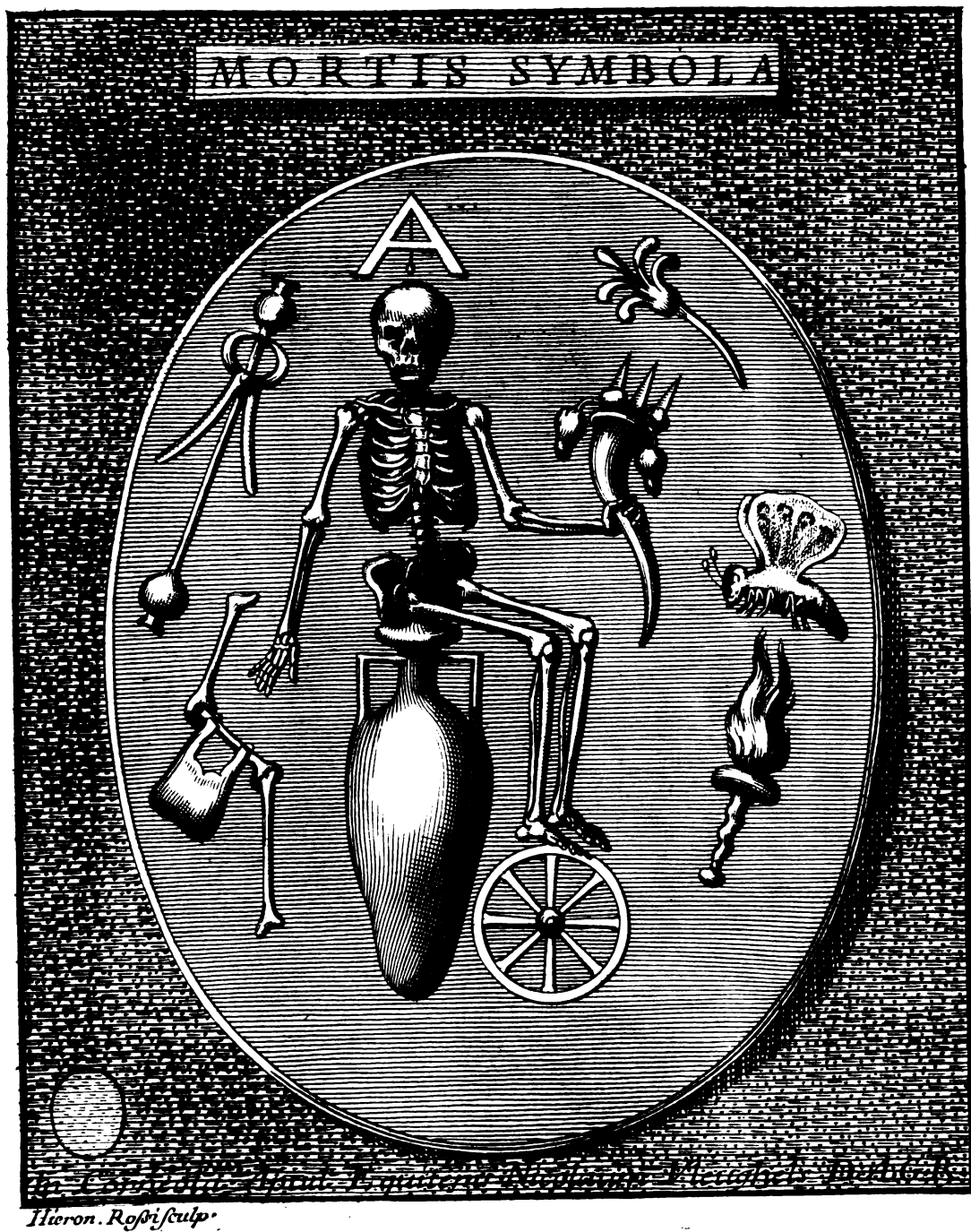

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

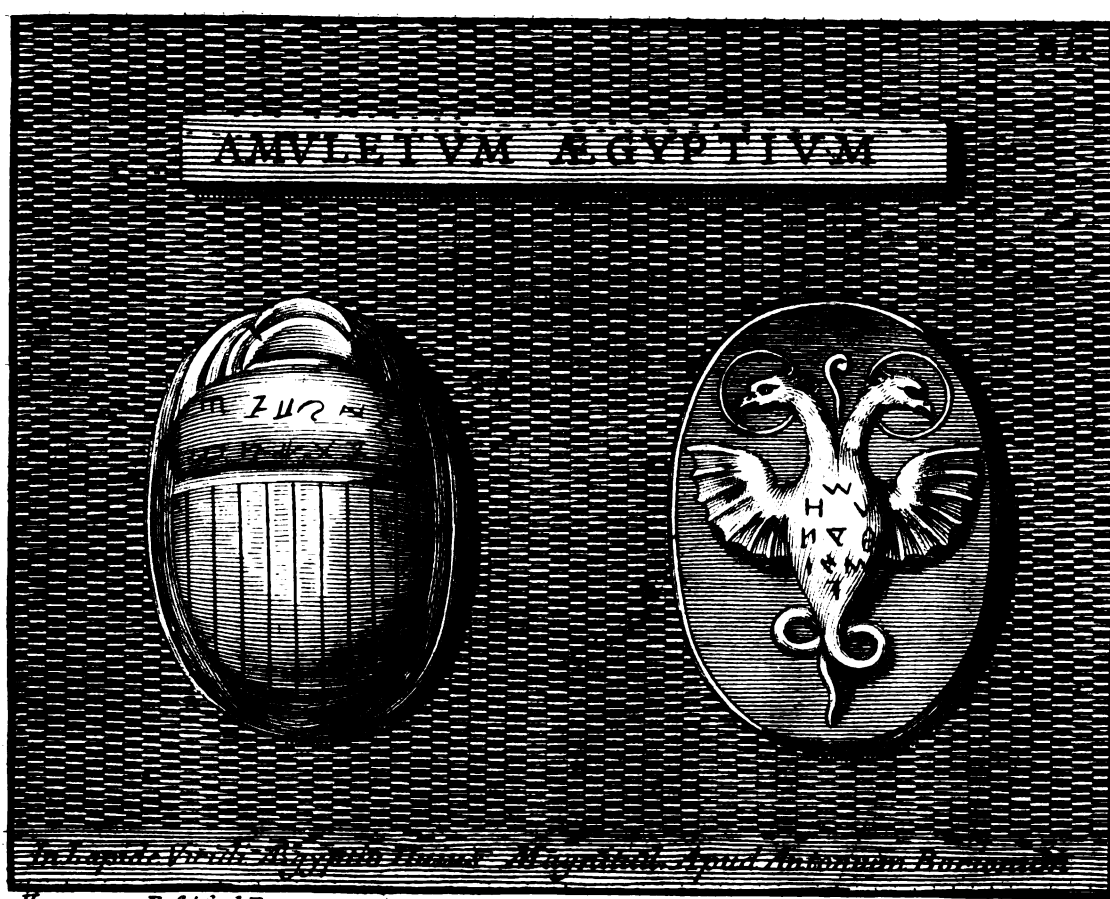

Hieronymus Roffi incisit Romæ

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

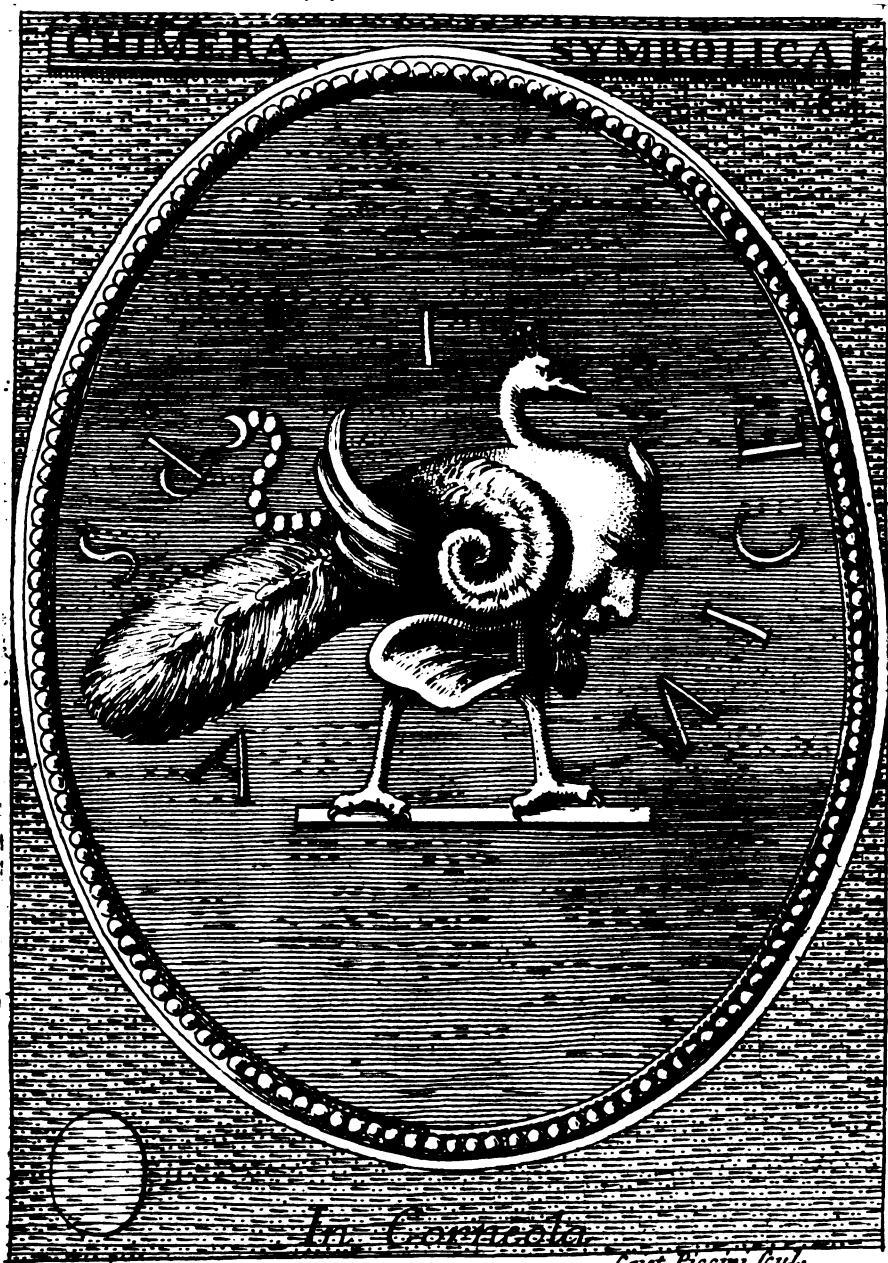

Hieronymus Roghi scul. Romæ

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

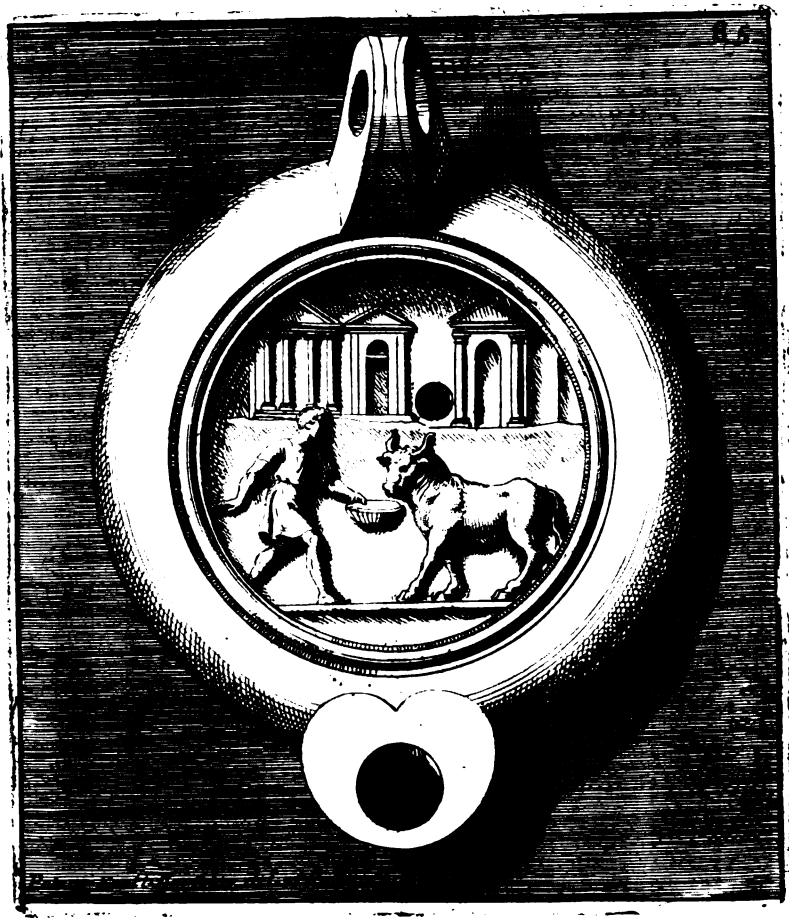
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

In. Cornucopia

Cuet. Piccini scul.

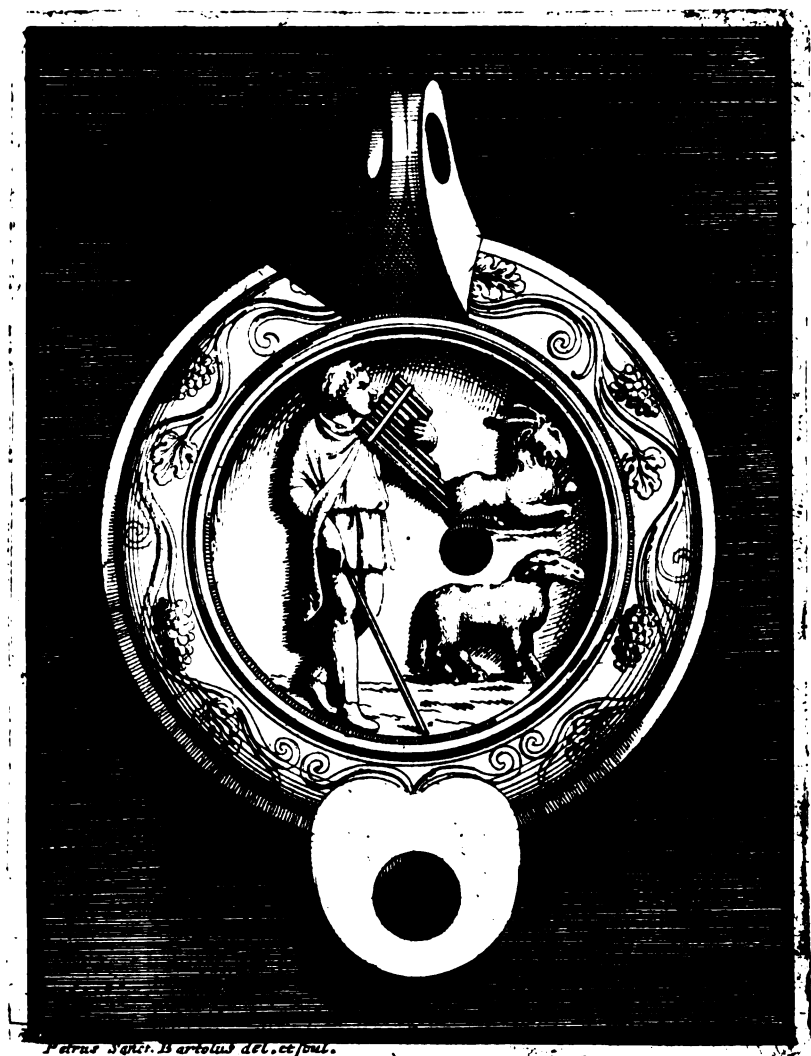
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

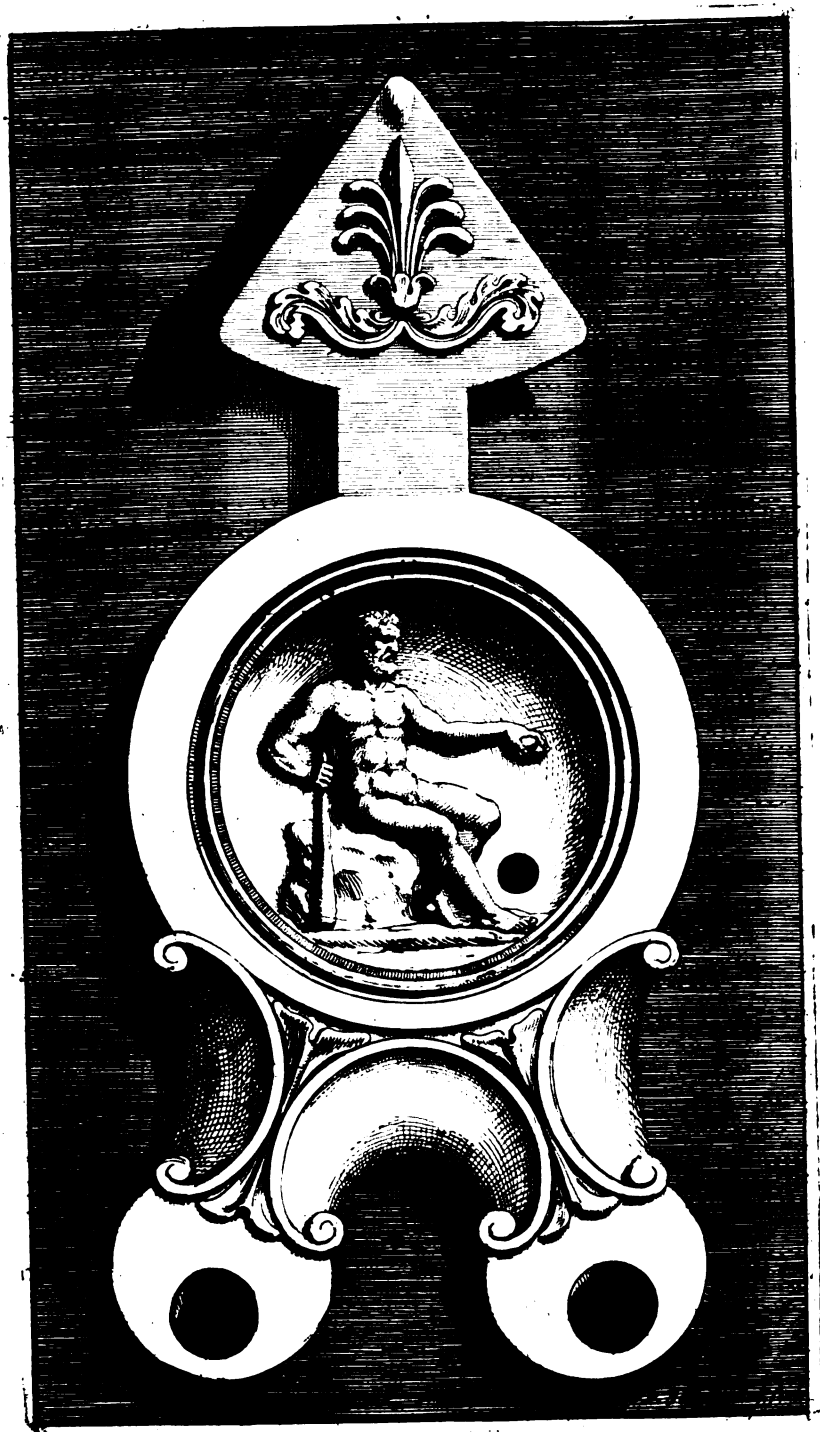
Patras Nater. Bartolus del. et scul.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

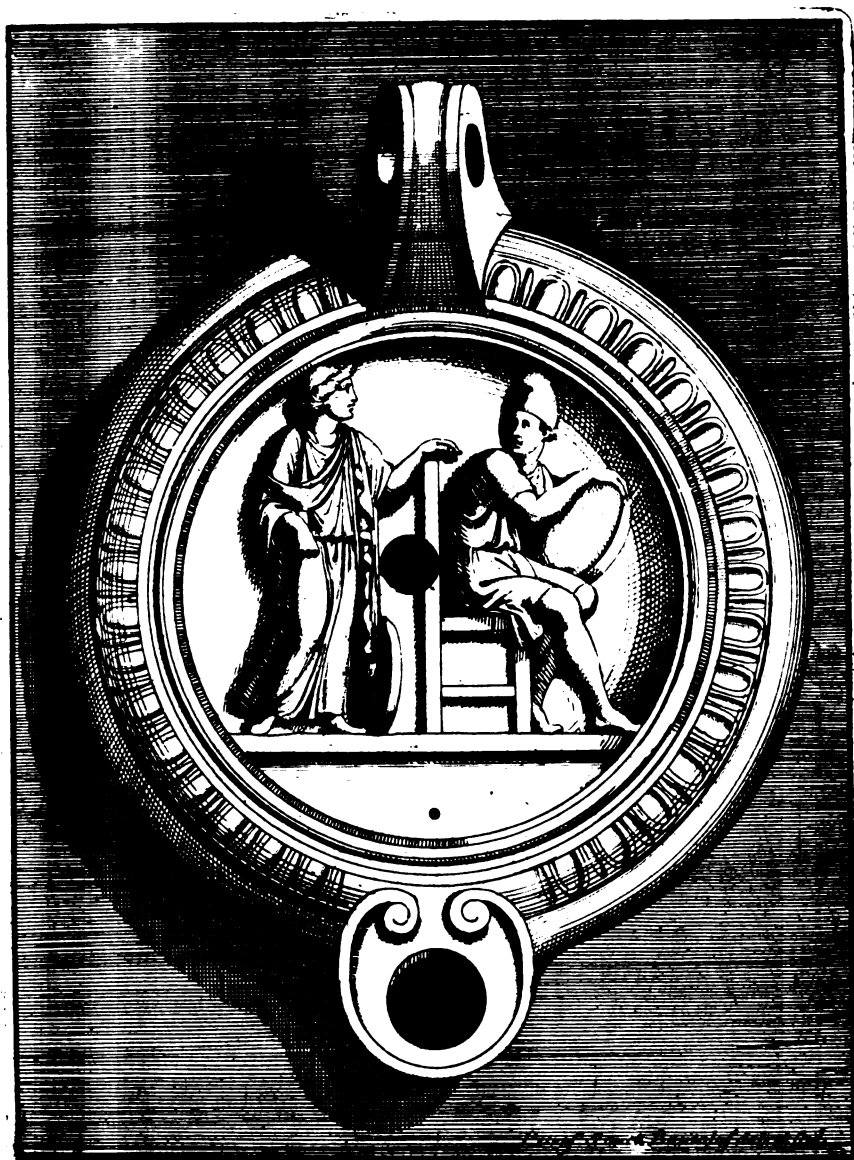

Petrus Sancti Bartholus del. et sculp.

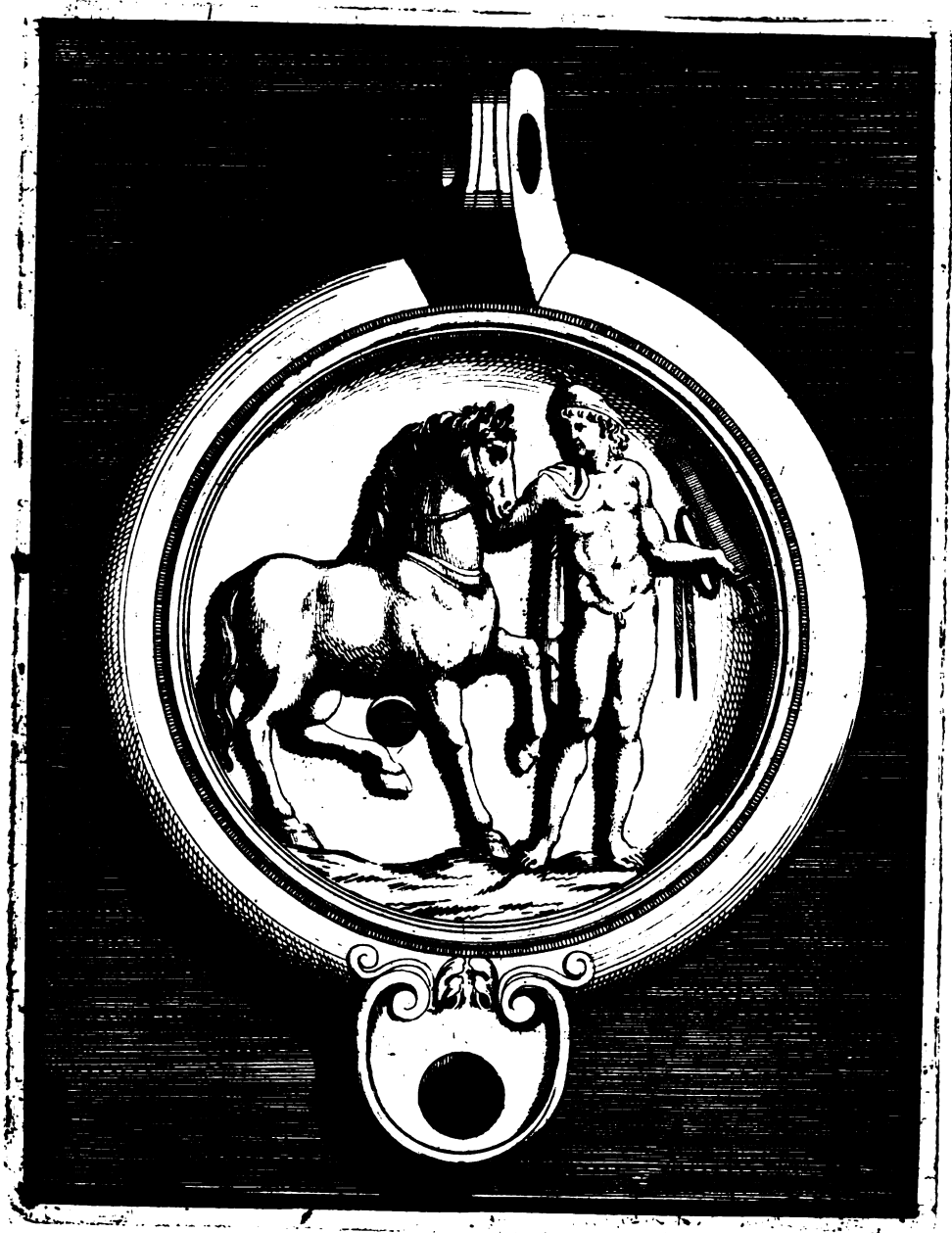
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

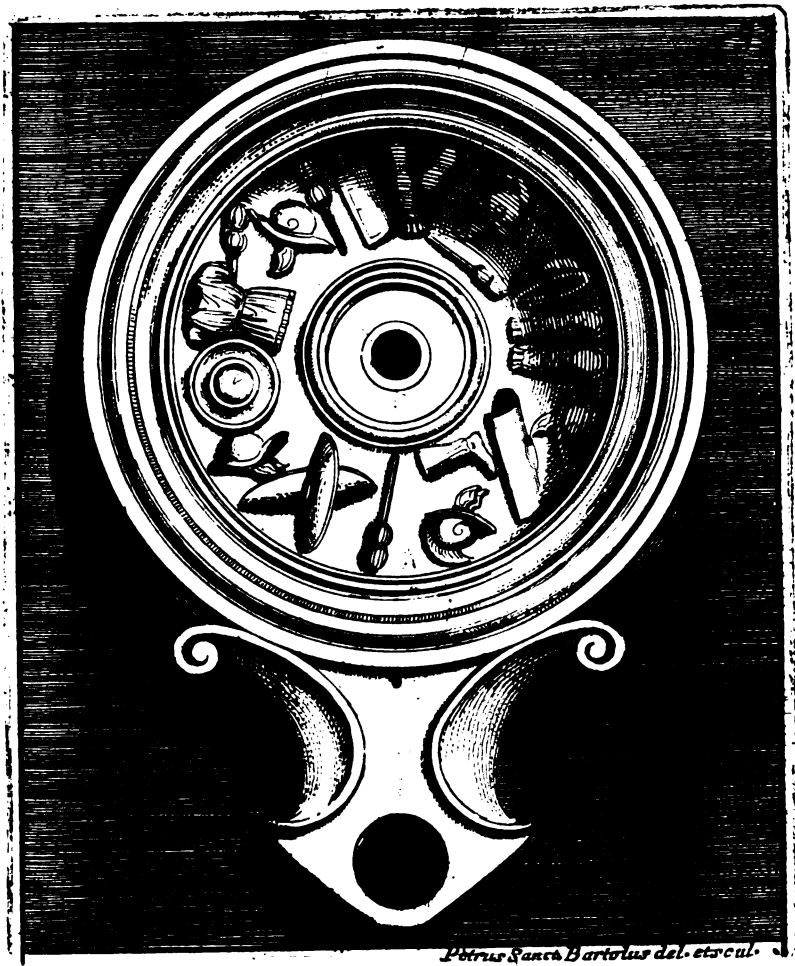
Petrus Sanct. Bartolus del. et scul.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

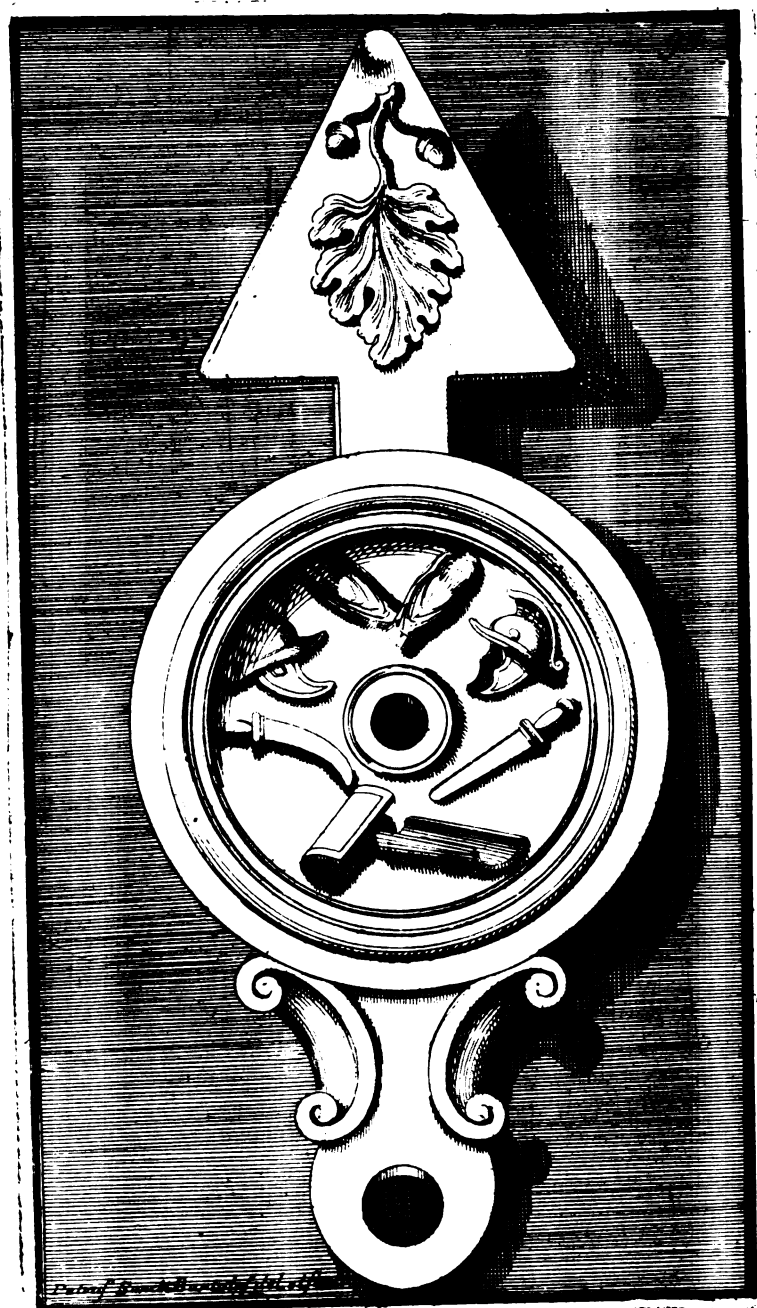
Patrus Sancti Bartholomaei delin. et fecit.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

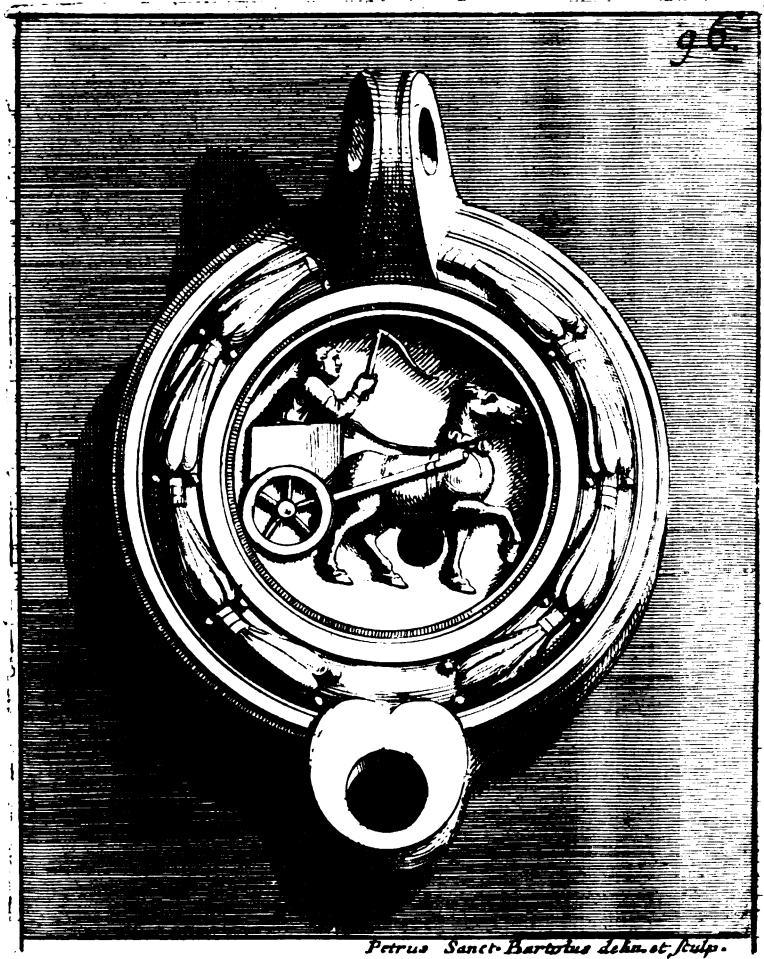

Petrus Gancz Bartolus del. et scul.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

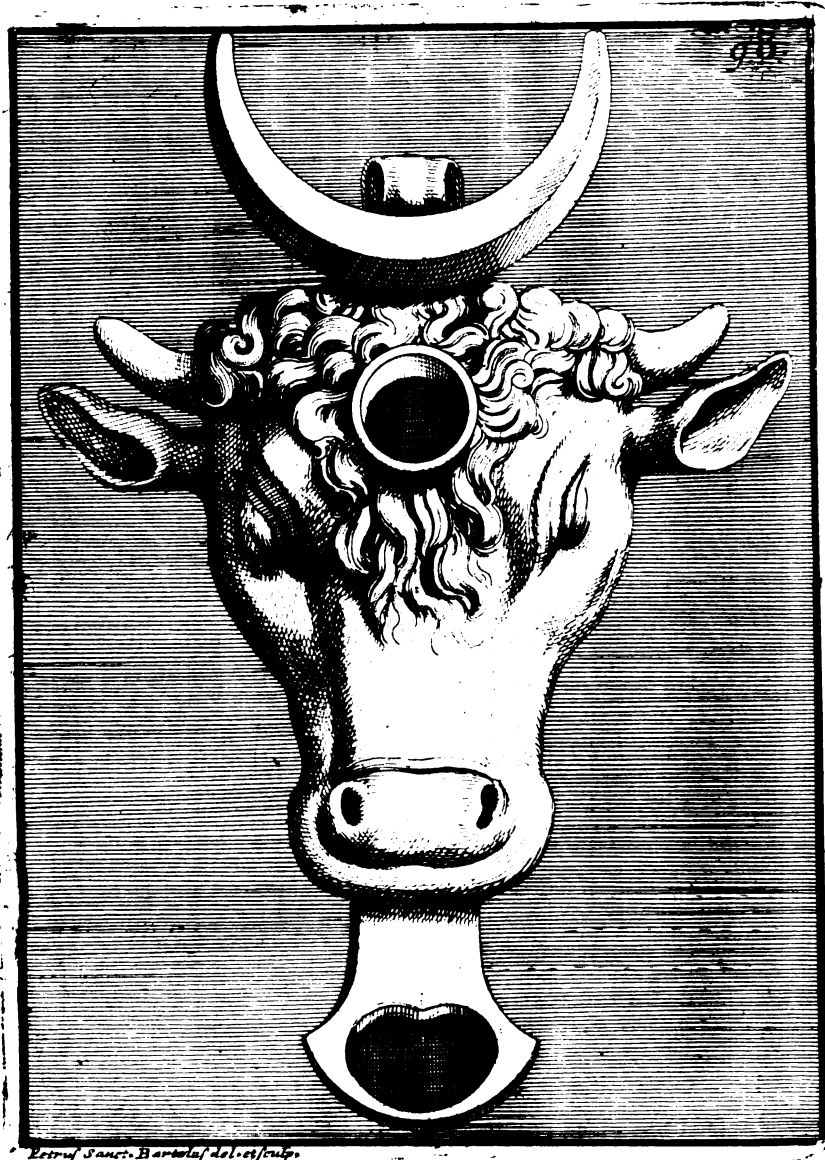
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

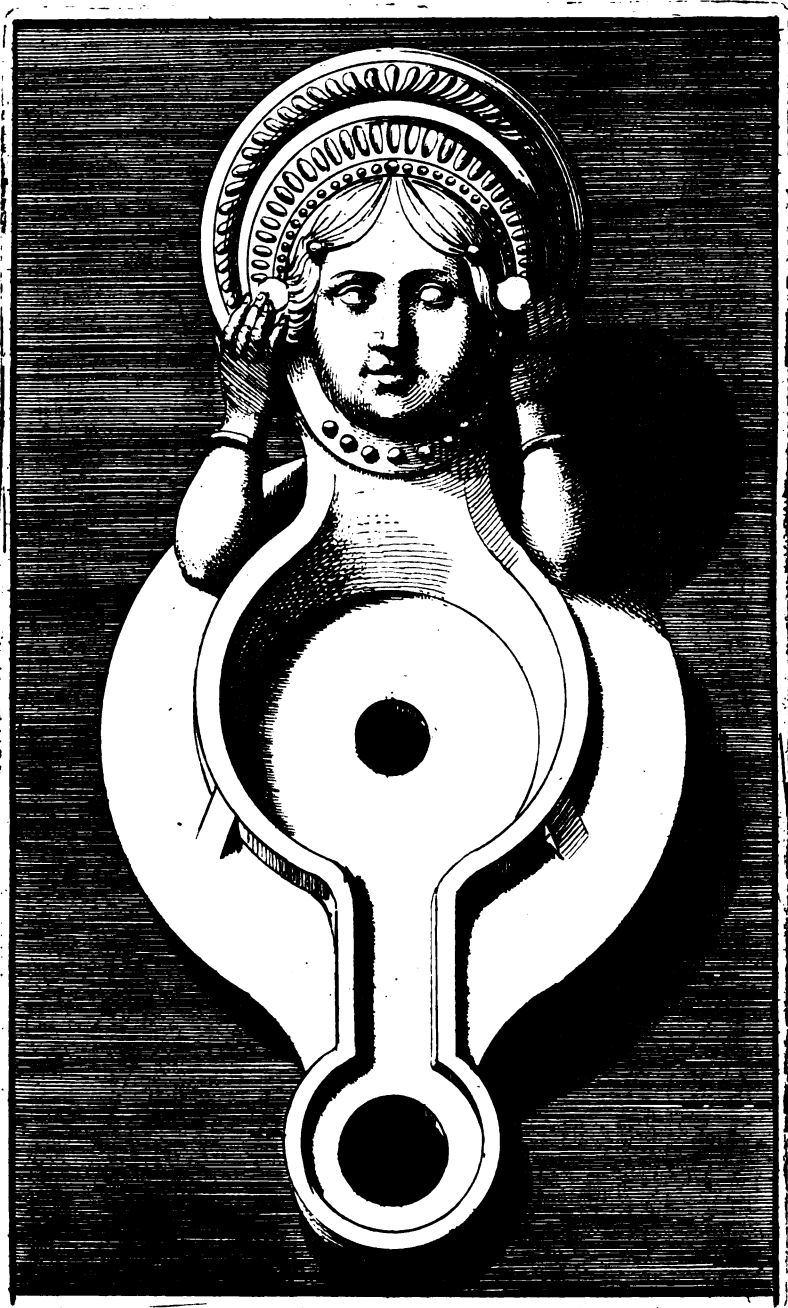
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

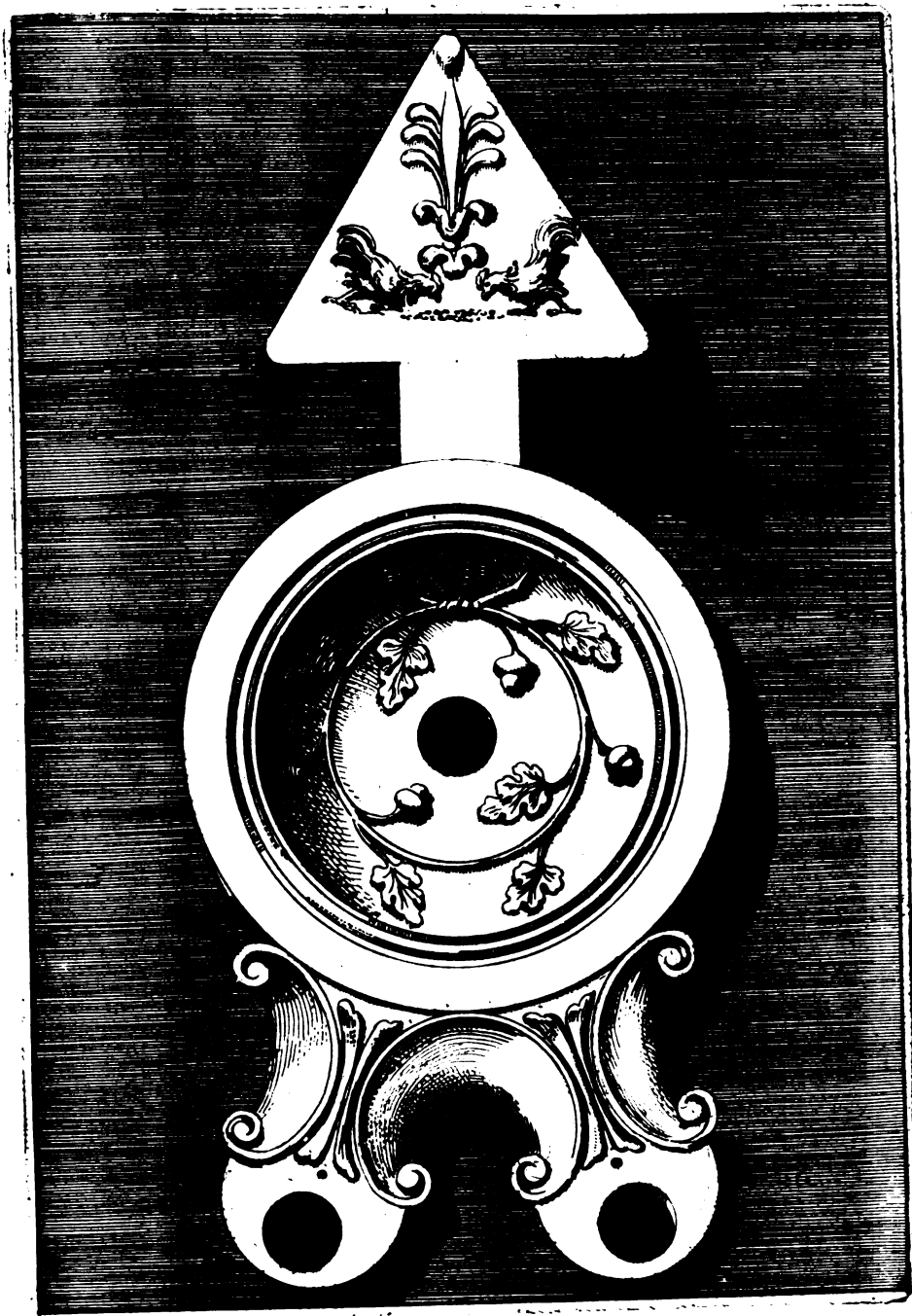
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

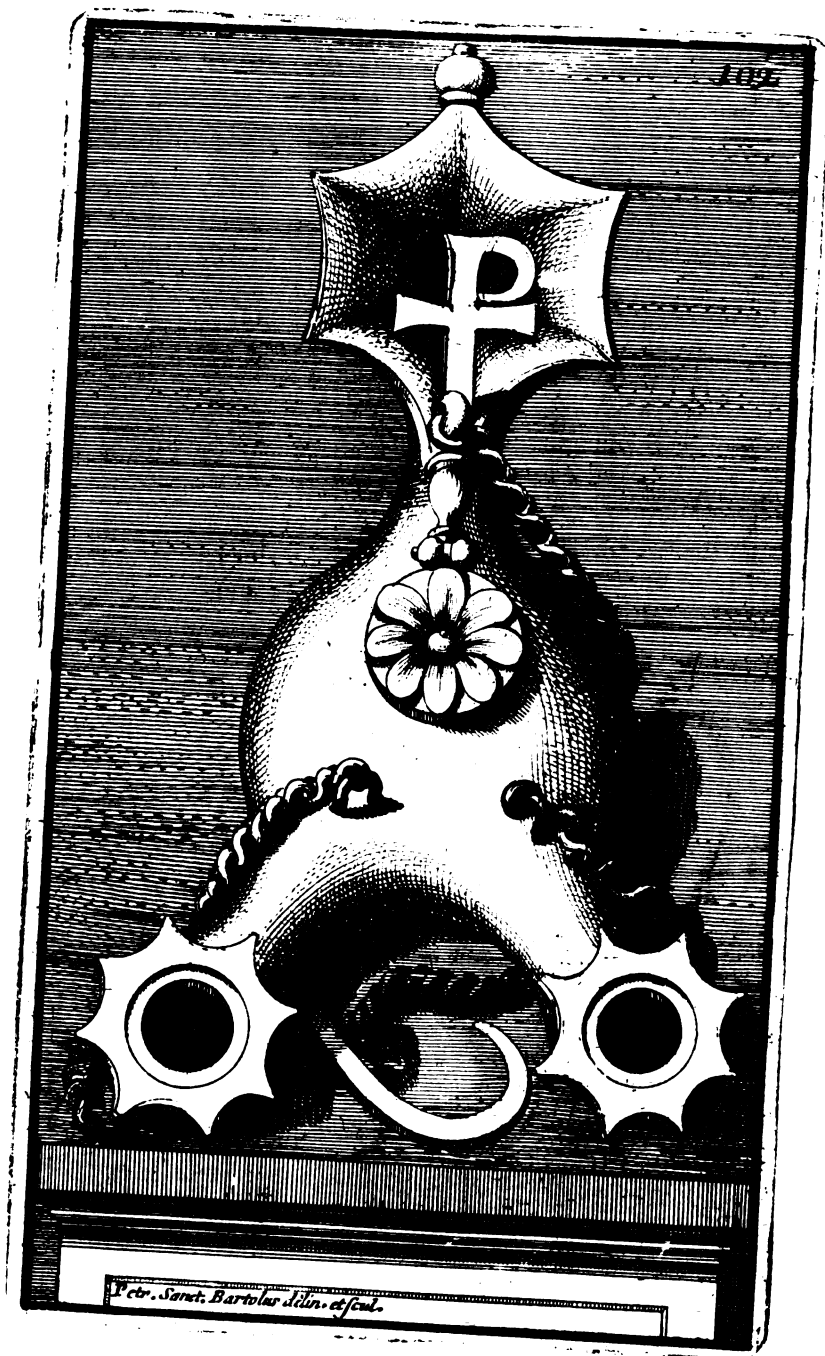
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Io. Bapt. Calandrucci delin.

Maronius Rofsi sculp.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

COLLECTANEA ANTIQUITATUM ROMANARUM.

I.

SIGNUM PANOS

In marmore Ægyptio.

Occurrit elegantissimum Sigillum Ægyptio marmore sculptum, haud dubie Ægyptiorum Deum Pana repræsentat; ut igitur vulgaria quædam de hoc Numine apud Græcos, Latinosque omittamus, audiendus est primùm Herodotus¹: Inter enim octo vetustissimos Ægyptiorum Deos Pana reposuit, addiditque Statuarios, & Pictores illum αἰγυγρόσωπον, & τετραγωνοκέλευν effingere, quod ab iis Græci mutuati sunt, illud haud quaquam hoc existimantes, sed causam reticere, more illi Scriptori adsueto voluit. Subdit præterea Pana Ægyptia lingua Μένδης vocari, quæ vox & hodie hircum sonat. Hinc populi in Ægypto, ubi præcipuus Panos cultus Mindeſii dicti², & apud Eliam Cretenſem ad Nazianzeni Orationem³ οἱ Μενδήσιοι θεοί, & apud Pollucem est⁴ Οἷνϙ Μενδήσιϙ. Nescio igitur an rectè nummum Græcum Hadriani explicaverit Vaillantius ΜΕΝΔΙΤΩΝ, ubi reponendum Μενδησιῶν puto. Sed ut ad nostrum Sigillum proprius accedamus, illi parva cornua erumpunt rubicunda fronte, unde Homerus δικάρτα, Nonnus⁵ κεραικέα Πᾶνα κομητήν vocarunt. Corolla ex corymbifera hedera est, quod ex Ægyptiorum etiam instituto cum Pan Baccho, seu Osiridi copuletur, & hanc plantam *Chenopodium* appellatam

A

tam

¹ In Euterpe.

² Phavorin. in voc. Μένδης, aut Μένδην.

³ Orat. 4.

⁴ Polluc. Onomast. lib. 6. c. 2. pag. 573. edit. rec.

⁵ Dionys. 24.

tam notat ex Plutarcho antiquariæ rei meritissimus Gisbertus Cuperus¹. Stant illi aures, quod Pana declarat ex familia Faunorum, & Satyrorum, ab hirco enim Ebraice *Sair* deducit Bochartus², apud quem Pan cum Fauno confunditur. Demum illi summo cadit barba hispida mento; quod etiam ex Ægyptiorum instituto, apud quos barbatos memorat Macrobius, & Bacchum, & Solem, & Pana, qui apud Græcos juvenili facie, ac plerumque imberbes sunt. Notandæ remanent vittæ illæ dependentes ad pectus, ex quibus plurimum Ægyptiæ patet sculpturæ genius, & quas vel inter *ελεγγίδες*, vel inter *λημνίσκας*, aliarumque tæniarum genera a Cl. Bonarrotta³ Antiquariæ promo condo, enumerata repones.

II.

ISIS

In Christallo.

DE Ifide Cuperus, Pignorius, alique locuti sunt: In ea, & in Osiride, ejus vel fratre, vel marito, vel filio⁴ (in incerto enim sunt Auctores) tota fermè constituta est Ægyptiorum, aliarumque Orientalium Gentium Theologia: Horum Historiam, an fabulam vocem, luculenter scripsere Julius Firmicus⁵, Plutarchus⁶, & Diodorus⁷. Sub ea vero plurima antiquorum Numina congesta, & obvelata, Minerva scilicet, Proserpina, Diana, Lucina, Juno, Ceres, Terra; undè rectè expressit, quisquis lapidem Capuæ posuit⁸:

TE . TIBI
VNA . QVAE
ES . OMNIA
DEA . ISIS

Et concinit Epigramma inscriptum ejusdem Fano apud Plutarchum: *Εἰμι πᾶν τὸ γεγονός, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον*. Ego sum omne quod extitit, est, & erit: Hinc MYPIONYMA dicta, mille habens nomina in altero lapide Gruteriano⁹, & FRUCTIFERA, & SALUTARIS, & INVICTA, & inter *ἱερὰ*, καὶ *ἱπκέρια* Numina, post Cuperum, numerat Fabrettus¹⁰. Plura de Ifide consulto omittimus, ne crambem recoquere fastidiosius videamur: non tamen abs re fuerit, si cuilibet, adire eruditissimi Matthæi Ægyptii Explicationem Senatus Consulti de Bacchanalibus nuper Neapoli publici juris factam.

III.

¹ In Harpoc. pag. 78.

² Geog. Sac. lib. 1. c. 18. p. 444, edit. rec.

³ In Numism. max. modul. pag. 121.

⁴ Vid. Pignor. de Mens. Isiac.

⁵ De error. propban. Relig.

⁶ De Isid. & Osirid.

⁷ Lib. 1. cap. 1.

⁸ Grut. LXXXII. 11.

⁹ LXXXIII. 11.

¹⁰ Inscript. cap. 6. pag. 470.

III.

CANOPUS AEGYPTIORUM DEUS

In Lapide vulgo Basalte.

MARMOREUM elegans, ut Ægyptia sculptura patitur, Canopi sigillum habes; & licet hujus simulacra apud alios Antiquitatum collectores reperire possis¹, nullum tamen hieroglyphicorum copia, & artificio, cum isto est comparandum. Si quid verò de hoc Ægyptiorum Numine differendum occurrat, statim Ruffini Fabella a Neotericis in medium affertur², quæ de Igne Chaldæorum Deo, & Aquâ Niloticâ hydriâ contentâ, in certamine de Deorum potentia instituto, verba habet. Duos addidit libros Historiarum Ruffinus interpretationi librorum Eusebii, eo tempore, quo Alaricus Italiam populabatur³, elegantes illos quidem, sed multa adversus Historiæ fidem continentes; hinc doctissimus Caveus⁴, *eum in Fabulas, & incertos Plebeculæ rumores nimis propensum esse, ait, quos è trivio, & tonstrinâ petitos litteris mandare temerè solebat*. Quod ad Suidam spectat, qui & hanc Fabulam refert⁵, facilè ille ex Ruffino hausit, ut is, qui vixisse videtur circa annum DCCCCLXXX.⁶ Et hæc ab Idolorum cultoribus speciosè magis dicta, quam verè; quum enim Ethnici, detegi Christianorum scriptis, penitiora omnia; fœda, & insulsa Sacra viderent, quæ initiatis, mystisque olim tantum patebant, ut veritati, quæ in dies vires nanciscebatur, vallum opponerent, rem aliò trahere conabantur; ad paucos nempè Deos, eosque inlustres maximè, ac beneficos, Solem scilicet, & Lunam, Ignem, & Aquam. Hinc non reor rectè judicasse, qui Abraxeam quandam figuram per rimas undique effluentem, ad Canopi fabellam hanc pertinere arbitratur; cordati enim homines hydriam in illa non agnoscunt, sed ea inter incognita illa, superstitionisæque symbola ex Gnosticorum penu hausta reponere non dubitabunt.

Nonnulli putant Canopum primum Isidis navis fuisse gubernatorem⁷, alii Caput Menelai cujusdam Hydriæ superimpositum, cum flatuaria apud Ægyptios, ut puto, primordia ageret⁸. Utcumque id sit, illud in comperto est hoc Numen pluribus plerumque aliorum Deorum insignibus ornatum facilè ad Deos Pantheos referri posse. Anubin, Scarabæos, Corvos, Loti flores, aliaque, quæ in illo observantur, ad Isidem, Osirinque, seu Solis, Lunæque vim generationi fautricem significandam pertinere, ii, qui hanc Mythologiæ partem suscipiunt interpretandam optimè norunt⁹. Inter antiquissimos, Canopi cultum pono, sed non is ego sum, qui tuear cum Ruffino, & Kircherio¹⁰ ante Canopi fabellam, præter Nilum, nullum aliud fuisse Ægyptiis Numen, & ab omni alia *πολυθεΐα* superstitione eorum terram adferam ex illo tempore liberam.

A 2

IV.

¹ *Caus. Musæu. Rom. tab. 32. Bonann. Mus. Kirch. tab. xvii.*

² *Kirch. Oedip. tom. 1. sintag. 3. tom. 3. sint. 14. Pignor. Mens. Isac. Gor. Inscript. Etrusc. tab. 17. & in Mus. Flor. Ruffin. lib. 2. Hist. Eccles. cap. 26.*

³ *Dupin. Bibl. nov. Eccles. Script. tom. 3. pag. 257.*

⁴ *Hist. litter. Scrip. Eccles. Genæ 1707.*

⁵ *In voce Canop.*

⁶ *Ita finis litibus impositus inter Licetam, & Pier. Valerian. Hierogl. lib. 51. aliosq. recent.*

⁷ *Plutarch. de Isid. & Osirid.*

⁸ *Rudes lapides, & male dolati inter Deos antiquissimos Ægyptior. Pausan. in Attic.*

⁹ *Vid. Caus. Mus. Rom. pag. 54. ad 63.*

¹⁰ *Kirch. Oedip. ubi sup.*

CANOPUS

PARS ALTERA.

CANOPUS noster quadam veluti hydria clausus, seu potius ventriosus, ut in æreo Othonis Imperatoris nummo medii, & minimi moduli Cl. Patini¹, humana, & juvenili facie adsurgit, quæ basi innititur, seu sustentaculo, de more Ægyptiorum Simulacrorum. Caput velatum, præcinctumque est, fasciis circa collum pendentibus, & in medio pectore, circumque humeros glandibus, fortè primi hominum nutrimenti indicibus; in ventre Anaglypho opere, duo Genii, ni fallor, insidentes in Templo, seu aîâ, supra quam duo Accipitres, seu qui alii Ægyptiorum aves: Ad latus Harpocrates efficti duo, seu Avernici Dæmones, & ἀλεξίκακοι θεοί, qui in capite Lotum florem, seu quid aliud habent, digitumque ori admovent, quasi Mysteriorum silentium suadentes². Globo anguibus circumdato, æternitatem Genii universalis, Dei propriam, a Platone quoque in iis adumbratam exprimi volunt Eruditi³: Mens, & vis intelligendi infinita, quæ Divinitati competit, erecto declaratur Serpentis capite, quod ideo quandoque humanum est in nummis ΙΩΝΟΓΟΛΕΙΤΩΝ, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ; quandoque radiatâ coronâ nobilitatur, ut in nummis ΑΔΡΙΑΝΟΓΟΛΕΙΤΩΝ⁴: Scarabæus verò in inferiori sigilli parte positus, Mundum significabat a Divinâ illâ naturâ, ut adnotat Horus⁵, rectum gubernatumque. Sequitur Anubis cinocephalus ille, & Lunæ sacer⁶, ni simiam dicas, quam Apulejus, inter cætera, in pompam Isidis introduxit⁷. Demùm Sacerdos, ac Sacrorum Ministratrix utrinque adstant, ni Isidem, ac Genium cum tutulo, seu calathiformi Thyara, cujus apex globo insignis est, dicere velimus, symbolum fortassè erunt tutelare Principatus; quid verò manu teneant, ignotum mihi, aliis explicandum relinquo; si quid enim clariùs de his ex Historiarum involucris eruere liceret, fortè in toto hoc anaglypho, omnem de Iside, & Osiride haberemus narrationem; sed diutiùs in his immorari suscepti non est instituti.

¹ Pag. 135. Vaill. Num. Græc. pag. 19.

² Porphy. apud Euseb. lib. 4. præp. Evangel. cap. 8. Apulei. xi. Metam. & PP. Irenæ. Epiphân. Theodoret. Augustin. &c. |

³ Vid. Kircher. lib. 5. Obelisc. Pamphil. pag. 399. & seq.

⁴ Apud Vaillant. Num. Græc. in Caracall. Pavell. de Numm. Serpent. in Cistophor. pag. 69.

⁵ Hor. Hieroglyph. lib. 1. 10. Plin. Hist. Nat. xxx. 11.

⁶ Jamblic. de Myst. sect. 5. cap. 8.

⁷ Lib. 11. Metamorph.

V.

IDOLUM AEGYPTIUM.

Ex gemma vulgo Prasina.

NONNULLI in Simulacro, quod damus, νόθευαι suspicantur, nos rem in suâ αἰσθητικῇ, esse volumus. Puer distortus vultu, patulo ore, acuto capite, corpore propudioso, inter ludricas imagines ad spectantium risum accommodatas, hanc reponendam esse suadebat; deformes hujusmodi, ac monstrosi, & stupidi homines, Romanorum fecisse delicias, & in divitum ædibus ali solitos, apud Philologos compertum est: *Moriones*, ut puto, *Miriones*, *Samniones*, & *Macci* appellabantur, de quibus plura congeffit Bulengerus in suo Theatro. Fortasse rem nostram magis attingere videtur Herodianus referens detectum fortuito Commodi crudelem animum in Martiam concubinam per puerum quendam Philocommodum appellatum, cum ita graphicè descripsit: ἦν δὲ ἡ παιδίαν πάνυ νήπιον, τέτων δὲ τῶν γυμνῶν μὲν ἑαθῆτος, χρύσῳ δὲ καὶ λίθοις πολυτίμοις κακοσμένων, οἷς αἰεὶ χαίρουσι Ῥωμαίων οἱ πρυφῶντες. Idest interprete Politiano: *Erat autem Pusio quidam infans adhuc, ex ea notâ, qui vestitu cætero nudi, sed auro, gemmisque ornati, solent delicatissimo cuique Romanorum esse oblectamento.* Et in nostra imaguncula vides inaures cum gemmis, cate-nulamque fortasse auream è collo dependentem, ad instar Bullæ efformato pretioso lapide: Eam verò pro vase, forsan Ægyptio, cujus etiam Numen esse potest, inseruisse extra dubium est.

VI.

AEGYPTIORUM DEUS

Æreus.

ÆGYPTIUM Deum in hoc æneo Simulacro libenter agnoscimus. Sunt qui eum putent ex eorum numero, qui ἀποτροπαῖοι, λύκοι, ἀλεξίκακοι, Apotropei, & Avernici, & malorum depulsores sunt appellati. Alii Genium Polymorphum vocant, scuticam, seu flagellum dexterâ tenentem; Causæus non absimilem utraque manu gladio armatum descripsit; ita in malos Dæmones, noxiosque Genios imperium, ac potestatem Indigetum Deorum significabant. Utcumque res se habeat, fortasse non hallucinabitur, qui Solem, Horum, Osiridem, ac Mithram, in unum redigens Deum, eos in nostro Sigillo expressos esse existimabit. Sol quidem non tantum a Persis sub Mithræ nomine cultus, ut prodit Strabo, sed ab Assyriis, & Babi-

1 Mart. viii. 13. Clem. Alex. lib. 3. cap. 4. Pædag.
2 Lib. 1. cap. 37.
3 Lib. 1. cap. ultim.
4 Pier. Valerian. lib. 42.

5 Mus. Rom. sect. 2. pag. 60.
6 Lib. 15. Q. Curt. lib. 3. Justin. lib. 1. cap. 10. Hefsch.
in voce Mithras.

Babiloniis, a quibus ad Ægyptios transgressus, illa Serapidis, Osiridis, atque Hori nomina adeptus est. Kircherius Hori caput, cum hac ferè simili Tiara, profert, quod tamen ad Mithram potius referrem, ex non absimili typo, qui in Melitenfibus Punicis Nummis observatur, de quibus in primo Tomo Dissertationum Accademiæ Etruscæ Cortonenfis, in tertia Dissertatione, latiùs egimus. Tam Horus, quàm Mithra Tutulum, seu Calathi-formem Tiaram capiti impositam præferunt, peculiare Sacerdotibus quoque, atque Orientis Regibus capitis ornamentum, ab ipsis Diis fortasse mutuo acceptum, quod, & *Cidarim*, *Κίταειν* appellarunt¹, & quod subsecutis temporibus, paululum immutatum, ad Christianorum Antistites translatum facile quis putaret. Caput quoque cornibus, ut videtur, præfulget ex Orientali more, quo huiusmodi insignibus Deorum Regumque, & Heroum capita, conspicua esse voluerunt, qua de re plura petenda sunt ex Dissertatione quinta V. Cl. Spanhemii² de usu, & præstantia Numismatum.

Ad pedes, & in postica sigilli nostri parte Ægyptiæ litteræ sunt diligentissimè exalptæ, ac delineatæ, quas, tamen iis, qui circa hæc operam, ut arbitror, ludunt, interpretandas relinquimus.

VII.

V E N U S

Ex Ære.

QUAMVIS Cl. Causæus hoc præstantissimum Veneris æneum sigillum referat in Romano Museo; tamen cum hæc pretiosa supellex ad manus Antonii Borioni, harum lautitiarum æstimatoris eximii pervenerit, atque in laudato Museo ad corporis præclaram formam delineator minime accesserit, operæ pretium duximus eam denuo Eruditorum oculis subicere.

Venus, quæ Amathusia, *Ἀμαθίης*, *Ἀρυνίς*, *Δωρίτις*, *Λιβανίτις*, *Πυρναία*, *Ζηρυθία*³, etiam Pelagia, & Anadiomenes, idest egrediens è mari appellatur⁴: Hæc, cujus ferè similem exhibet Gorlæus⁵, potius quam è mari, è balneo egressam putamus; vestimenta ad basim, supra quam vas elegantissimum forsan unguentarium posita sunt; una manu stringit poma, sinistram vero adhibet, ad caligam soleatam pedi inferendam, quæ ejusdem pedis plantam muniat; hæc, sine obstragulis, habenis constringitur supernis sæpius circumductis, ut supra talos tibiam circumvolvant; illæ forsan erunt Veneris caligæ quas Philostratus inauratas, cum aureis fibulis descripsit⁶. Crines concinnos obductos fascia gerit, cum Venus etiam⁷

Dederatque comas diffundere ventis,

Hæc Dea sæpe lota sese est; unde Eustathio⁸, dum Scamandrum Xantum appel-

¹ Kircher. in Oedip. 7. 3.

² Vid. Spanhem. de V. & P. Numis. Diff. 5. p. 456.

³ Holsten. in not. ad Steph. Bizant.

⁴ Artemid. Onirocr. lib. 2. cap. 24. *Venerem Πελαγίαν*, & *Αναδυομένην* distinguit. Vid. Cl. Cuper. de Harpoc. pag. 152.

⁵ Tom. 1. num. 100.

⁶ In Imag. Amor. De caligis eruditè egerunt Turnebus, Lipsius, Balduin. Ferrar. Bonann. Binaus, & alii complures.

⁷ Lib. 1. Æneid. vers. 318.

⁸ Il. μ. p. 890. & Ξ. pag. 1197.

appellari dicit, ratio fuit, quia τὴν λαμμένην ξανθίζει, vel quia Venus ante iudicium cum se lavisset ξαντὰς τρίχας habuit. Ceterum Eratosthenes refert¹ Canacum Sycionium pulcherrimam Veneris statuam effinxisse ex auro, eboreque contextam, quæ pomum præclaræ victoriæ signum gerebat, atque in nummo Plautillæ Venus pomum gerit, cum epigraphe BENERI VICTRICI², *Beneri*, pro *Veneri*, ut in alio nummo Saloninæ præfertur, quod etiam observatur in Inscriptione antiqua apud Scaligerum de emendatione temporum.

VIII.

HERCULES.

Ex Ære.

HERCULES ne juvenis, an Heros ex antiquis alius in hoc perfectissimi operis æreo sigillo exhibeatur, in ambiguo est: Nihil est, quod hærentem animum deliberare suadeat, vel in corporis habitu, vel in peculiari hujus simulacri symbolo apparet. Hercules quidem præter coronam oleaginam, aut populeam, aut quernam, gestare, etiam Diadema in Anaglyphis, & veterum gemmis consuevit; sic fortasse explicandas censuerunt, vel fortissimi Herois victorias, vel Divinitatem; ad cujus imitationem alii, præcipuè apud Græcos, & Reges, & Heroes, & Athletæ diademate coronabantur. Qui eximiam hujus sigilli, oculis, & diademate ex argento conspicui pulchritudinem inspexere; eam satis pro dignitate celebrare non valuerunt.

IX.

ANTINOUS.

In marmore Anaglypho.

ANTINOUM ex intonso crine, in hoc Anaglypho excellentissimi Græci Artificis opere dignoscunt Periti; is Bithinii supra Sangarium amnem natus, eximia pulchritudine adolescentulus Hadriano Cæsari, adeò acceptus fuit, ut defunctum muliebriter fleverit³, urbemque, eo loco, quo ille opetierat restitutam, ab eo denominaverit⁴. In varias feruntur opiniones de ejusdem mortis genere Scriptores: E navicula in Nilum cecidisse memorat Xiphilinus⁵, eamque Cymbam ejus tumulo impositam monuit D. Epiphanius⁶: Quidam putant Imperatorem ad magicas artes mactasse⁷, ut vitæ tempus produceret, alii alia; mirum verò, quàm foeda adulatione hujus Principis Παιδομανία auxerint Græci homines, qui *catamitum* Antinorum confe-

¹ Lib. 3.

² Maffei in Gemm. Angel. Num. pag. 109.

³ Spartian. in Hadrian.

⁴ Xiphilin. in Hadrian.

⁵ Ubi supra.

⁶ In Anchor. pag. 109. edit. Petavii.

⁷ Aur. Victor. Dio. apud Xiphilin.

consecravere , & quum nova Stella fortuito apparuisset , hujus Ganimedis animam in Coelum receptam , in astro esse prædicabant ; hinc Tempia ubique illi condita¹ , ut novo Deo , decreti ludi Quinquennales , & Gymnici² , sacra attributa , & Oracula³ , Prophetæ constituti⁴ , ac Sacerdotes⁵ ; cultusque sub imagine penè omnium Deorum⁶ apud Amisenos , Ancyranos , Byzantinos , Calchedonienfes , Adrianothuritas , Corinthios , Julieneses , Bithynienfes , Nicomedenses , Tianos , Tarsenses , Smyrnæos , aliosque , sed præcipuè sub Bacchi symbolo , sicuti in hoc elegantissimo marmore in rudibus Tiburtinis nuper invento , expressum puto , cum ex una pendeant manu tæniolæ , quæ forsan Thyrsi lemnisci erant . Atque elegantissima illa corona floribus , tæniisque contexta optimè Baccho conveniat , cum & ipse quandoque floribus redimitus appareat , & capita fasciis vincire Liberus instituerit⁷ .

X.

HOMERUS

In marmore .

EA fortè , quæ ex Liberiana ad Lateranensem Basilicam ducit , viâ , quidam Romanus fossor , paucis ab hinc annis , operam repetens summo mane in marmoreum fragmentum incidit ; cumque veteris simulacri caput esse cognosceret , illud secum abstulit , sociisque operæ mercenariis , & ubi invenerat ostendit . Ex iis verò cum intelligeret neglecti corporis truncum ab altero , nescio quo , pridem erutum proflare non longius , peculiare reperti capitis fulcimentum se nactum esse opinatus artifex eò celeriter festinavit ; mox adinvento , & ad suum omnino caput accomodatò integrum illic Homeri Hermam insperatò constituit . Illam itaque fordibus , cænoque purgatam absolutissimæ formæ , & inter omnes , quæ hætenus sint repertæ , summi hujus vatum Principis statuam quisque suspexit elegantissimam : Primumque sui juris fecit Franciscus Ficoronus , deinde Antonius Borionus , Eminentissimus Alexander denique Cardinalis Albanus potitus est . Herma ipse postremò ex ditissimo illius traductus Museo , novum hodiè Capitolii ornamentum est . Homero caput diadematum , barba crispa , & horridula mirè convenit , hanc enim effigiem antiquitas sibi traditam per manus conservavit , ut ex Allatio ait Fabrettus ad Tabellam Iliados , & ità effingitur perpetuò in nummis a Chienfibus , Smyrneis , Amastrianis , & Nicæensibus percussis : vide Gisbertum Cuperum in Homeri Apotheosi . Plura de hoc celeberrimo Vate dicenda non sunt , de quo cum veteres recentioresque Scriptores plurima cum laude congesserint , adhuc tamen penè etiam indictus , illaudatusque videtur .

XI.

¹ Pausan. lib. viii. Vid. Spanhem. de V. & Præst. Numism. diff. 7. & Bonarr. ad Num. Carpin. p. 37.

² Spartian. cap. 14.

³ D. Hieronym. in Hegeſipp.

⁴ Numm. Hostilii Marcelli à Spanhem. memorat. & Lapis apud Gruterum .

⁵ Spanhem. ubi supr. Nicas. de Numm. Pantheo. Mediobarb. Numism. Imp. pag. 187. Tristan. & omnes penè Nummographi .

⁶ Long. lib. 2. Paschal. de Coron. lib. 4. pag. 203.

⁷ Isidor. lib. 19. cap. 30.

XI.

PLATO

In marmore.

EN tibi pulcherrima Platonis imago, cui similem nobis neque Urfinus, neque Causæus, aut Gronovius, plures licet retulerint¹, præbuerunt. Diademato capite, comâ politiùs cultâ, barbaque ad pectus prolixâ, is denique ipse est, qui ab Æliano describitur; qui barbam, capillosque dissidiorum omnium Platonem inter, & Aristotelem originem extitisse dixit: Malebat enim hic tonderi, & radi, longiusculis alter, propexisque crinibus, & barbâ gaudebat. Quod reliquum est ortus Athenis Plato, sive in Ægina insulâ anno a Troja capta DCCLVI., A. V. C. CCCIII., A. C. N. CCCCXXIII.², ac tanta sermonis gravitate floruit, & venustate, tanta morum suavitate præstitit, perpetuaque animi (quam vultus etiam hilaritas præsefert) æquabilitate, ut Princeps longe omnium, quicumque scripserunt, aut locuti sunt a Cicerone³ jure, meritoque dictus fuerit. His accedunt honorificentissima nomina, constanti sæculorum prædicatione comprobata; Sapientissimus quippe, Sanctissimusque aliquando Philosophorum Homerus, Divinusque sæpe appellatus est⁴. Tandem in nuptiali quodam convivio, octogenarium obiisse plerique ferunt, eadem quâ natus est die, VII. mensis Thargelionis: quam deinde quotannis, veluti sacram, solemnemque, ejus Auditores, ceterique affectæ, ad memoriam tanti natalis, & obitus, dato Epulo coluerunt; eundemque morem, teste Marsilio Ficino in Convivio, Laurentius Medices Florentinæ Reipublicæ Moderator, & Princeps pro sua in Literatos munificentia renovavit.

XII.

SOPHOCLES

In marmore.

SOPHOCLEM Græcorum Tragicorum Principis Herma iste, senili decore, & blanda quadam severitate conspicuum exhibet. Fulvius Urfinus⁵ Sophoclis imaginem ex disco marmoreo mutuatus est; atque in Museo Florentino Sarda insculpta extat⁶. In Herma an alius prodierit, adhuc me latet.

Natus est hic Poeta Sophillo Patre Olympiadis LXX, anno IV, A. C. N. annis CCCCLXXXVII. Per. Jul. 4217, juxta computum Pridauxii ad marmor Chronicum Oxoniense. Eâ polluit eloquentiæ vi, ut vulgò Μέλιττα, id est

B

Apis

¹ *Antiq. Græc. tom. 2.*

² *Mars. Ficini. in ejus Vit. quamvis Stephanus in Philosophor. vit. non bene conveniat cum Ficini Chronolog.*

³ *De Orat.*

⁴ *Vid. Patin. Dissert. de Platon. in qua etiam Nummum Philosophi vultu insignitum refert.*

⁵ *Tab. cxxxvi.*

⁶ *Tom. I. cl. 3. tav. 43. n. v. pag. 97.*

Apis diceretur. Militiæ quoque nomen dedit, & cum Pericle Atheniensium copias duxit¹. Primus Tritagonista Actore, hoc est, tertiarum, & ultimarum partium Histrione usus est², & Choros ex juvenibus quindecim induxit³. Extremâ jam senectute, quum pro certamine Tragoediam recitasset, ancipitique sententiarum eventu, anxium diù, & sollicitum, tandem singulari sententia, victorem dictum, causam mortis lætitiâ habuisse memoriæ proditum est. Sunt qui mortuum dicant faucibus ejus acino uvæ interclusis. Ex septem, quæ extant sapientissimi Poetæ Tragoediis, Oedipus Ὀἶπὸς καλῶν primas fert; quam solam fabulam, Poetis id genus omnibus palmam præripere posse censent Eruditi.

XIII.

HIPPOCRATES

In marmore.

PRIMUM in marmore prodit Hippocrates; Grævius enim⁴, Urfinus⁵, Bellorius, ex gemmis, & numismatibus illius imaginem hausere. Medicorum Princeps genitus est in Insula Coo, in primis clara, ac munita⁶, & Æsculapio dicata, cujus Dei Fanum habuit frequentissimum⁷. De eo, ut cum Cl. Grævio loquar, *aliquid tangere hæc cartula non audet, cum veterum laudationes humanum modum excedant*. Tanti viri imagines per pagos, urbesque circumlatæ, ære, marmoreque expressæ, & populorum venerationi, ceu quid Divinum expositæ; genus enim Hippocrates ab Æsculapio per XVI. generationes deducere ferebatur⁸. Lucianus in Philopseude æreum Hippocratis signum memorat, capite, more Medicorum tecto; discoopertum nostrum gerit, & ut apud Grævium Belloriumque. Urfinus ex Corneola caput dedit Philosophi velo obductum, an & ipsum Hippocratis?

Ceterum laudatissimus hic Medicorum, ad centum, & quatuor annos vitam produxit. Ejus verò Opera Hadriano imperante⁹ a Capitone, & Dioscoride in unum collecta, etiam nunc a Medicorum filiis avidissimè leguntur, ad quæ Lectores nostros delegamus.

XIV.

¹ La Fèvre abrégé des Vies des Poët. Grec.

² Suid. de Sophocle.

³ Vid. Bulenger. de Theat. lib. 1. cap. 4.

⁴ Tom. 2. figur. 58.

⁵ Illustr. Viror. Imagin. pag. 9.

⁶ Plin. H. N. xxix. 1.

⁷ Vid. Vaillant. num. Græc. ΚΟΙΩΝ.

⁸ Suid. in voce Ἱπποκράτης. Tzet. Histor. Chil. 155.

⁹ Hieron. Mercurial. var. lect.

XIV.

PTOLEMAEI AULETIS REGIS AEGYPTI

Caput Æreum.

PTOLEMÆUS Soteris II. Regis Ægypti filius, *Nothus*, & *Auletes* dictus est. *Αὐλητής* Græcè *Tibicen* est, ex eo quod Princeps choraulæ impensè favens, in ea adeò exerceretur, ut non veritus sit certamina in ipsa Regia instituere, ad quæ ipse concertaturus cum aliis de plebe prodierit. Hinc illum neque genere, neque animo Regio esse, inter omnes convenire, tradidit Cicero¹; huiusque imperium populis exosum, & gravius fuit, qui maximorum vectigalium onera, nimiamque in Populum Romanum fidem egrè ferentes, seditionibus in illum passim excitatis, tandem è Regni finibus expulerunt². Regis hujus Historiam eruditè descripsit Baudelotius.

Ad Auletem potissimum hanc præclarissimam æneam effigiem retulimus, ex numismate enim lateri appposito, apprimè illi simile, nulli alii barbarorum Regum tribui posse compertum est. Caput est diademate aurato insignitum, oculos ex splendentissimis gemmis confectos habet, labra deaurata, pectus demum pretiosissima chlamide ornatum, eo equidem modo, quo Vaillantius in hujus Regis vita, aliam Ptolemæi statuam, se Romæ repertam vidisse testatur, adjectâ inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΝΕΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ, cum ille *Novus Dionysus* Regni initio appellatus sit³. Statuam Romæ reor elaboratam esse a Græco Artifice, in illa enim Urbe diutiùs moratus Auletes⁴, plurimum pecunia polluit, & Magni Pompei usus est amicitia.

Insignis præstantiæ est nummus aureus tetradrachmalis a Vaillantio quoque relatus⁵, qui Auletem exhibet coronâ radiatâ insignitum, tridente a læva posito; neque enim ille Dei nomen usurpavit, uti mos aliorum Regum fuit, sed Deorum tantum insignia, coronam nempe radiatam, & tridentem, ut quasi Neptuni indutus effigiem, suam in mari ostentaret potentiam: In nummi area monogramma ΔΙ. Vaillantio est ΔΙΟΚΡΟΛΙΤΩΝ in Ægypto,

XV.

DIVA AUGUSTA LIVIA

Ex Ære.

LIVIA mulier sagacissima, unde *Ulysses stolatus* a Caligula dicta⁶, quæ postea conjux Augusti fuit, in hac statua ænea Apotheosin symbolis ornata cernitur; quæ tantum habet artificii, ut artis hujus periti perfectius

B 2

ali-

¹ Orat. 2. Agrar.

² Josephus. lib. 15. cap. 4.

³ Porphy. in Euseb. Scab.

⁴ Strabon. lib. 17. Dio lib. 39. Cic. lib. 1. Epist. Plutarch. in Pomp.

⁵ Reg. Ptolom. pag. 145.

⁶ Sueton. in vit. Calig.

aliquid numquam fuisse visum affirmant. Negari utique non potest faciei extrema lineamenta miræ esse pulchritudinis; oculos gerit argenteos, diademaeque, quòd quandoque auro Frigio, lapillisque pretiosis ornabatur¹, argenteis rosis distinctum; velum verò, capilli, vestesque reliquæ respondent imagini.

Cl. Maffejus Cameum Liviae huic statuæ simillimum refert², nummo, cujus epigraphes DIVA AUGUSTA, respondente³, cumque in his omnibus Livia florecenti appareat ætate, ipsaque vero decesserit, ut Dio refert⁴, anno LXXXVI. vel ut Plinius LXXXII. ætatis suæ, tam Angelonius, quam Maffejus putarunt, tempore quo testamento Augusti Liviam, jam GENITRIX ORBIS dicta, in familiam nomenque Augusti assumpta fuit⁵, velum, diademaeque Deificationis symbola a Senatu accepisse, cum post ejus obitum, solum sodales Flamines, & Tempia constituta fuissent⁶; quos honores Tiberius invidia motus dimidiavit⁷. Ceterum quamplurimi ejus nummi, juvenilem præferentes faciem cum symbolis SALUTIS, PIETATIS, & JUSTITIAE⁸, cum & ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΦΕΣΙΩΝ, & ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ dicta fuerit⁹, cernuntur: Immo Dion memorat statuis fuisse donatam, sicut Eruditi sub Dearum symbolis & hodie agnoscunt¹⁰.

XVI.

JULIA AUGUSTI FILIA

Ex Ære.

EX Antiquariorum sententia, penès quos fides esto, imagini huic ex ære argenteis oculis insigni, mirabilis artificii, Juliae Augusti ex Scribonia filiae nomen indidimus. Julia Augusti filia rarius in veterum monumentis apparet; ea enim in exilium, ob morum perversitatem acta¹¹, nedum honoribus omnibus spoliata fuit, sed illi omnis quoque cultus ademptus. Hinc ejusdem ignoti adhuc Latini nummi, quæ enim Augusti filia in iis dicitur, Livia uxor est, Augusti testamento in filiam adoptata¹². Celeberrimus Græcus Mediceus nummus¹³; in quo ΛΙΒΙΑΝ. ΗΡΑΝ, ex una, ΙΟΥΛΙΑΝ. ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ., ex altera parte legitur, adjectis eorum imaginibus, quo tempore percussus fuerit, adhuc in incerto est; Doctissimus Gorius potius ad Juliam Tiberii Cæsaris uxorem refert¹⁴; quæ tamen eadem ipsa est Augusti filia, quam primum Marcello sororis filio, mox Vipsanio Agrippæ, demùm Tiberio privigno collocavit¹⁵. Faciei habitus, & venustas oris, quæ de ejus impu-

¹ Bonarr. in Mus. Carp. tab. xxxvi.

² Tom. 1. tav. 13.

³ Angelon. in Liv. num. 18.

⁴ Dion. Plin. H. N.

⁵ Tacit. Annal. lib. 4. 5.

⁶ Paterc. lib. 2.

⁷ Sueton. in vit. Tiber.

⁸ Vid. Nummogr. in Livia.

⁹ Vaillant. numm. Græc. pag. 6. 7.

¹⁰ Bonarr. Numm. Carp. pag. 72. 73. Maffejus de stat. tab. 84.

¹¹ Sueton. in Aug.

¹² Tacit. Annal. 1. 8. Spanhem. dissert. 7. Mediobarb. Imp. Rom. num. pag. 53. edit. Mediol. 1730.

¹³ Dedere Falconer. Cuper. Spanhem. Mediobarb. Gor.

¹⁴ Gor. Præfat. ad Columbar. Liv.

¹⁵ Vid. Joann. Glandorpii Onomast. Roman. pag. 442

ANTIQUITATUM ROMANARUM. 13

impudicitia, ac forma referuntur, quodammodo mirificè confirmare videntur, nihil enim quod facere, aut pati turpiter posset foemina, infectum reliquit, magnitudinem fortunæ suæ, peccandi licentia metiens. Capitis fastigiatum illud ornamentum, tæniolis retro propendentibus, crineque eleganter diffuso, *Mitellam* quoque dixerunt veteres, cui & angues innexi, solemni adsentatione, Hygiæ, seu Salutis imaginem sub Augustæ facie repræsentat. Ita enim & Livia sub Salutis habitu expressa memoratur in nummo apud toties laudatissimum Goriûm¹. Isidem quoque in nostra Julia agnoscere alienum non esset, eam enim Ægyptii Serpentibus coronabant, uti ex Pignorio², & ex duobus nummis apud Oisellium³ adnotavit Eruditissimus a Turre⁴.

Quod reliquum est de Juliæ Augusti filiæ gestis, & fato, peti potest a Seneca, Tacito, Paterculo, Suetonio, Dione, & Macrobio.

XVII.

TIBERII IMPERATORIS

Caput Æneum.

TIBERIUS Imperator, cum a Biographis antiquis, & eximiè ab Archæologis recentioribus ejusdem nummorum occasione, satis dictus sit, plura de illo retexere supervacaneum existimo; illud dixisse sufficiat, infensissimum humano generi caput, ab optimo Principe ad Imperium adscitum, ut ex successoris, quod ait Tacitus, arrogantia, & sævitie, comparatione terribilissima factâ, sibi gloriam apud posteros pareret; quæ voluntas, ac cogitatio cuique bono indigna Augusto videbitur.

Ceterum non alias elegantius, ac nobiliter Tiberii effigies expressa vel in nummis, vel in marmoribus reperire est, quam in æneo hoc pulcherrimo capite, argenteis oculis distincto, ut ejusdem naturæ raram dotem fortasse exprimeret artifex, qua etiam & in tenebris immisso ab oculis splendore per modicum tempus videbat; fides penès Suetonium sit. Illud non prætermittendum, præter caput, cetera ex nigro marmore, a non spernenda recentiori manu composita.

XVIII.

CLAUDIUS IMPERATOR

In marmore.

DE Claudio Cæsare etiam inferius dicendum est. Ejus stoliditas, & vecordia, in Messalinam cædes, & in Germanicum injustum decretum, & pessimi Successoris adoptio, nota adeo sunt, ut pluribus non indigeant. Claudii Apotheoseos Colosseum simulacrum supra omne artis miraculum effi-

¹ *Præfat. ad Columb.*
² *Tabul. Isiac.*

³ *Tab. 46.*
⁴ *In veter. Antii Antiquit. de Mitra cap. 3. pag. 186.*

effigiatum, & apud Bouillas repertum in Gaza Hispaniarum Regis adser-
vatur, cujus exemplar habes apud Fabrettum ad Tabellam Iliados¹, &
inter miranda Romanarum Antiquitatum. Boleto venenato sublatuſ est,
Asinio Marcello, & Asinio Aviola Cofs. III. Id. Octobr. Anno Æræ Chri-
stianæ LIV.

XIX.

AGRIPPINA

Ex Ære.

AGRIPPINAM Claudii uxorem, in elegantissimo Sigillo, Palladis symbolis
ornatam agnoscunt Eruditi, Etiam sub Veneris, ac Cereris symbo-
lis, ut ex nummis patet, amavit coli: Quandoque Signis Romanis præsidere,
Carpentoque, quod solis Sacerdotibus concessum, in Capitolium vehi non
respuit². Sed sæpius, ut puto, sub Palladis effigie coli voluit, quod non so-
lum patet ex hac ærea statua, sed & ex duobus nummis in ejus honorem in
Græcia cufis, primo ab Ægæis Æolidis, altero a Cotyænsibus in Phrygia,
in quorum postica Pallas stans, vel sedens cernitur, dextra noctuam gerens³.
Præter hos nummos præclarissimus alter Neronis extat apud Begerum⁴, post
Agrippinæ mortem cufus, cum Imperator exerceret Trib. Pot. III. IIII. Con-
sulatum II. Desig. III. ac Imp. II. in quo secundum Congiarium Romano Po-
pulo elargitum repræsentatur, ipso Nerone secundum, & L. Calphurnio
Pisone Cofs. Nam primum Congiarium adhuc vivo Claudio post adoptio-
nem dedit. Ita Suetonius⁵: *Deductus in Forum Tyro populo Congiarium, militi
donativum proposuit*: Secundum vero Tacitus memorat⁶: *Plebi Congiarium
quadringenti nummi viritim dati, & sestertium quadringenties ærario illatum, ad
retinendam populi fidem*, quod in jam memorato numismate præfertur, in
quo Pallas adstat, cum aliis alia foemina videatur, nam Bellorius⁷ vult in
nummo eminere Romæ galeatæ simulacrum cum hasta, & victoriola, sed
nummus vigesimus sextus, alteri similis, melius cum illo a Begero allato
convenit, in quo tum Palladis ægis, cum alia symbola clarissimè patent.
Quid? si Agrippinam sub Palladis effigie repræsentari putemus, cum ipsa,
sicut ex jam enarratis patet, altera Pallas credi voluerit?

XX.

¹ Pag. 384.

² Plin. H. N. lib. 33, cap. 3. Tacit. Ann. lib. 12.

³ Vaillant. Numm. Græc. pag. 15.

⁴ Beger. Tom. 2, pag. 623.

⁵ Suet. in Neron. vit.

⁶ Tacit. Annal. lib. XIII.

⁷ Bellor. Num. XII, Cæs. pag. 37.

XX.

COMMODUS

Ex Ære.

COMMODI Imperatoris ex gemmâ imaginem inferiùs proferemus, ex ære nunc eadem ipsa prodit, in qua nil sanè aliud observatione dignum occurrit, nisi ferreus elegantissimus Thorax squammis perpetuis rutilans, quo primus indutus Lucullus apud Romanos, ex testimonio Plutarchi in ejus vita. Loricarum diversa genera fuisse ex Auctoribus tritum est; aliæ enim hamatæ, nos *Giacchi* appellamus, aliæ squammeæ, seu plumatæ dictæ. Sarmaticæ ex equorum ungulis compactæ eleganter describuntur a Pausania in Atticis¹; Ex crudis quoque animalium tergoribus effictas memorat laudatus Plutarchus in Crasso; & ex Aprinis unguibus, vel ad eorum similitudinem contexta celebratur illa Domitiani². At plura de Loricis habesis apud CC. VV. Bonarrotum ad nummos Carpineos³, & Fabrettum de Columna Trajani. Ceterum inter varia Loricarum, Thoracumque ornamenta in Imperatorum statuis apposita, non ultimum locum habuit Gorgonis effigies, intortis capiti serpentibus horrida, ut vides, quæ fortitudinem pectori inferere augurabatur, & terrorem in adversarios immittere⁴; hinc etiam illud ortum discrimen a Servio memoratum⁵, quod posita in Numinis pectore Ægis, in Imperatorum, seu hominis statuis, Lorica diceretur.

XXI.

ELAGABALUS

Ex integra Onyce.

ELAGABALUS ex Soemiade, & Alessiano, vel ut alii volunt⁶, ex Caracalla natus, prius dictus est Lupus, dein Elagabalus a Sacerdotio Solis, Emessæ in Phoenicia, *Abgol-Baal*, ut interpretatur Seldenus⁷, & Θεός ὁ κενός appellati⁸. Hoc Numen ex Syria secum advexit, cum devicto Macrino, Imperator a Phoeniciæ exercitu salutatus est, factumque erat ex quodam lapide, basi circulari, quæ in conum desinebat⁹, illique templum Romæ eo loci constituit, ubi prius Ædes Orci fuerat. Profusionem luxumque hujus Imperatoris, ut infamiam libidinis mittam, satis probant, Columnæ Circo additæ auro insignes, & pavimenta ipsa scobe auri, & argenti strata. In Euripis quoque vino plenis navales Circenses exhibuit. Ex solido argento lectos habuit Tricliniaries, & Cubiculares. Montem niveum in viridario do-

mus

¹ In *Ætic*, lib. 1.² Apud *Martial*, lib. 7. epist. 2.³ Pag. 105.⁴ *Fulgent. Mythol.* lib. 2.⁵ *Ad Æneid*, 8.⁶ *Spartian. Eutrop. Viſtor. &c.*⁷ *De Diis Syris ſntag.* 2. cap. 1.⁸ *Bochart. Geogr. Sac. lib. 2. cap. 5. pag. 717. edit. rec.*⁹ *Herodian. Hiſt.* lib. 5.

mus æstate fecit; demum tertio Imperii anno, a militibus, non abnuente fortasse Collega occisus est. Quod ad gemmam attinet, si ejusdem magnitudinem spectes, & capitis floribus coronati pulchritudinem, peritissimique artificis, in exprimenda hujus Imperatoris præclara alias forma, & physionomiâ, artem, & ingenium, satis, pro dignitate, laudari, suspicique non potest.

XXII.

PALÆSTRITA

In marmore.

PRÆCLARUM hoc eximii Græci Artificis opus marmoreum exhibemus, quod quamvis temporum injuria mutilum, tamen maximam secum fert eruditionem. Palæstritam repræsentari puto Discum forsan ejicientem, cum in Athletico situ conspiciatur: Propè adstat Palmæ truncum, nam¹

*Munera principio ante oculos, Circoque locantur
In medio, sacri tripodes, viridesque Coronæ,
Et Palmæ pretium victoribus.*

In trunco verò appensi sunt Halteres, & Chirothecæ. Disco simile erat Halterum exercitationis genus in Palæstra actitari solitum, Α'λτήρες a Græcis appellatum: Eos Pausanias graphicè descripsit²: *Hi autem Halteres circuli oblongioris figuram habent, neque dimidio ad exactissimam rotunditatem perveniunt. Ita verò facta est eorum figura, ut manum digiti tamquam per clipei ansam immittantur*; quod optimè convenit ad Halteres ad hujus statuæ latus adpositos, magis, quam cum illis ad fidem Pirri Ligorii a Mercuriali delineatis³. Α'λτήρας, & Α'λτήρα idem Mercurialis distinguit, nam Α'λτήρ exercitationis genus est; Α'λτήρα vero instrumenta, quæ saltatores, ut vehementius saltarent manibus comprehendere consueverant, erantque lapidei, ferrei, lignei. Quandoque Halteres funiculis ipsis circumfusi, deinde inter projiciendum explicatis mittebantur, atque Chirothecas ex rudi corio, sicut hæ videntur esse, ut minus manibus ex lapidum asperorum attrectatione nocumentum accederet, imponebant⁴. Chirothecas primum soli rustici ad rubos arcendos gerebant. Homerus⁵.

Χειρῶν δ' ἔτι τῶν χειρῶν, βάρων ἕνεκ.

Digitaliaque in manibus ruborum causa.

Apud Romanos duplicis erant generis⁶, quædam digitos omnes exprimebant, digitalia dictæ, aliæ sine digitis erant, ut hæ nostræ. Eusthatius scitè earum usus ostendit⁷: *Sciendum non solum propter spinas Chirothecas esse inventas, sed & ad alia opera promptè expedienda. Nam & sagittas jacentes Chirothecis utuntur, sed non digitabulis, ut & lavantes, & fermentantes.*

XXIII.

¹ Lib. 5. Æneid. v. 19.

² V. Eliac. in fin.

³ De Art. Gymnast. lib. 2. pag. 173.

⁴ Idem lib. 2. pag. 174.

⁵ Odiss. Ω. v. 229.

⁶ Vid. Pitisc. in verb. Chiroth.

⁷ In Homer. 1. 1.

XXIII.

VILLICUS SERVUS

Ex Ære.

APUD æquos antiquarum rerum æstimatores plurimi esse faciendum cen-
seo hoc æreum sigillum, Villicum repræsentans, quum apertè osten-
dat, quæ Rusticorum Romanorum vestis fuerit. Observatur hic, servus
intonsus, tunicâ succinctâ, ac *Tegillo* indutus, quo Pastores sese a pluviis
protegebant. Tegilli forma clarius hic apparet, quam in gemmis allatis a
Gorlæo, Augustino, Begero, aliisque, quamquam hic postremus cucullum,
qui nostri Villici humeris insidet, in ipso Pastoris capite repræsentet¹. Ali-
quando *Tegillum* ex scirpis factum, quandoque ex hircina pelle, ut nostrum
videtur esse, Theocritus de Pastore loquens²:

Εἷν μὲν γὰρ λασίῳ δασύτεχος εἶχ' τεύχεον
Κνακὸν δέρμ' ὤμοισι νέας ταμίσοιο ποτόσδον.

*Nam ex hirsuto, & villoso hirco gerebat
Fulvâ pellem humeris, novum coagulum redolentem.*

Et apud Propertium³, *pellitus arator* legitur; namque hæc erat vestis servo
rustico propria, quam *Tegillum* vocabant. Plaut.⁴

*Tegillum eccillud unum mihi arefcit
Id si vis dabo, eodem amictus, eodem tectus esse soleo, si pluit.*

Illud non ferebant, nisi ea occasione, aquæ è nubibus tortæ, ut Varro loquitur
in Sesiuiulysse, & tunc, ait ille, *Pastor tegillum sibi sumat*: Ob eam causam
verosimile etiam est, peregrinos illud adhibuisse, ut notat Eques Maffejus⁵,
quamvis nullum vetus afferat testimonium. *Cucullionem viatorium* habemus
ex Julio Capitolino⁶. Quidam fortasse cum *Penula cucullata*, quæ Mercurio,
Telephoro, Hyemi, apud antiquos tribuitur, posse confundi credent, quæ
etiam villosa erat, unde apud Homerum *χλαίνας ἔλας*: sed si bene inspiciamus,
Tegillum longe a *Penula* distat⁷. Barbam impexam, crinem intonsum,
reticulatas caligas, noster hic habet Pastor, omnia pastoribus conveniunt;
præcipue istius formæ fasciæ crurales, de quibus uberrime Cl. Bonarrota
in suis vitrorum antiquorum explicationibus verba habet.

¹ In Museo Brandemb. tom. 1. pag. 106.
² Idil. 2.
³ Lib. 4. Eleg. 1.
⁴ Ruden. act. 2. scen. 7.

⁵ In Gemm. antiq. tom. 4. pag. 128.
⁶ In vit. L. Veri.
⁷ Vid. Bonarr. ad vitr. Cæmet. tab. 16. pag. 105. Ferrar. de re vestiâ. par. 2. lib. 2. cap. 7.

XXIV.

VAS AQUAE LUSTRALIS

SIVE SIMPULLUM AENEUM.

ELEGANTI exculptum arte vas cum operculo, & manubrio Cycnorum capitibus insigni, ni fallor, ad Deorum supellectilem pertinet, vel ad vinum inter sacra libandum, vel ad aquam lustralem detinendam, qua se veteres ante Sacrificia proluebant. Simpulum Varroni vas est minutim fundens, in cuius locum aliquando usi sunt Epichysin. Mulieres Divinis rebus addictæ simpulatrices ex Festo vocantur. Faunum repræsentat auribus, & caprino vultu conspicuum, vas, quod afferimus, qui Nebridem fert, hinnuleam nempe pellem Bacchantium Choro solemnem. Vasa sacra non solum Deorum nominibus inscripta in vetustis Asiæ Inscriptionibus ab eruditissimo Edmundo Chiscullo editis, & illustratis¹ memorantur in Templis posita, & dedicata; sed etiam Deorum Dearumque capita, quibus erant dicata, decorabantur², ex quo divinari forsan poterit Liberi sacris simpulum hoc fuisse adhibitum.

XXV.

LIBRAE LANCIUM AEQUIPONDIIUM

Æneum.

ÆREUM Claudii Imperatoris caput, argenteis oculis insigne pro æquipondio Libræ Lancium inservisse res nova non est. In Museo Florentino, atque inter cimælia V. C. Senatoris Bonarroti Mercurii duo capita observantur pro æquipondio libræ appensa. Quin etiam Romæ caput galeatum, addito capiti annulo, eidem usui paratum occurrit, ex quo Gorius noster nomen deducit apud Italos *il Romano*. Et aliquando etiam Junonis monetæ caput in huiusmodi æquipondiis observatur, ut adnotavit Cl. V. Aloysius Comes Lorentius, qui de antiquorum libræ lancibus, Cortonæ in Academico Etruscorum coetu eruditè disseruit. Imperatoris vero imaginem pro æquipondio adhibitam, primus, quod sciam, profero, de qua equidem dubitandi locus non est. Facies enim ad Claudium accedit quammaximè, & ad graphicam illam Tranquilli descriptionem, inquentis³: *Auctoritas, dignitasque formæ non defuit, vel stanti, vel sedenti*; nam habuit, & pingendi, fingendique non mediocre studium, atque rei navalis peritiā, cujus amplificandæ gratia, Romana Civitate Libertum Latinum donavit, qui decem mille modiorum navem construxerat, atque per sex annos frumentum transvexerat⁴. In Claudium satyram scripsit Seneca cui Α'ποκαλοκύνθωσις titulum fecit.

XXVI.

¹ Chiscull. *Inscript. Asiae*, pag. 70, & seq.
² *Gor. Mus. Flor.* tom. 2, pag. 152.

³ *In Claud.* cap. 30.
⁴ *Vid. Gothofr. ad Ulpian.* tit. 3, n. 12.

XXVI.

VOTUM AENEUM.

INSIGNE vetus Votum hîc habes, Caligæ forma, multis, minutisque clavis infernè subfixæ. Ferè huic similem Lucernam Bonannus exposuit in Museo Kircheriano, & Balduinus de Calceo. At nōstra hæc caliga ornatio est, & elegantior, quum in apice ligamentorum Cycni caput effictum habeat, & decussatas supra pedem corrigias. Antiqui, vel recepta sanitate, vel è Belli periculis elapsi, aut post longum iter ad Patrios Lares recepti, non modo grati animi causa, verum etiam, ut historia superati Divinitus periculi perpetuo appareret, Tabulas, vel figlina, æreave Sigilla Præsidibus Divis, in eorum Templis, consecrabant¹. Bonannus in laudato Museo, Vota pedum propria fuisse putat Navigantium. Pedes itidem Isidi sacros esse quis nescit? Sed Votum hoc a Caligari Milite aliquo dicatum esse suspicor, qui pedis fortasse votum offerat, ut ejus ordo dignosci possit, vel ob vitæ incolumitatem, aut ob salutem affectæ partis receptam: Balduinus docet², apud antiquos milites aliquas in usu habuisse caligas, clavos habentes subjectos, atque ab illis *Caligares*, seu *Caligatos*, ipsos milites appellatos, quorum videsis Inscriptiones apud Pitiscum³. Hi clavi aliquando argentei, aureive⁴, potissimum ad eum finem adhibiti, ut ipso in congressu, firmiter consisterent, asperitatieque saxorum, itinerisque resisterent. Si Cycni caput considerari oporteret, dici forsitan posset Veneris Templo votum fuisse appensum: sed de hoc liberum cuique esto judicium. Illud non reticendum; Jacobum Philippum Thomassinum⁵, Pedis ænei tibiæ integræ uniti, operis vetustissimi, mentionem facere, votumque esse asserere, occasione crudelitatis ab Annibale in Romanos exercitæ⁶, constitutum; quam conjecturam, nescio an eruditi omnes probaverint.

XXVII.

ANTIQUI VASIS AENEI

FRAGMENTUM.

OMNIA, quæ afferrem de elegantissimo hujusce Vasis fragmento, quod Cortonensi agro veterum monumentorum perenni Thesauo, debemus, numquam satis, & pro ejus dignitate dixissem. Piget verò pulcherri mi operis solummodo tantillam partem ad nos usque perventam. Foemina (quam Ledam esse nemo non videt) Cycnus, alatusque puer (improbulus ille amorum utriusque affecta, & instigator) oculos habent argenteos; quos primum Simulacris a Dædalo datos ferunt⁷. Argenteis deinde oculis fabri-

C 2

candis

¹ Strabon. lib. 8.² De Calc. veter. c. 12.³ In voc. Caliga.⁴ Justin. lib. 38.⁵ In libell. de Donar. pag. 64.⁶ De qua Val. Max. lib. 9. c. 2.⁷ Diod. Sicul. lib. 4.

candis tantum veteres nonnulli artifices navarunt operam, ut nil nisi illos in officinis suis factitarent; & hinc artifices *Ocularii*, sive *ab Oculis* dicebantur; quod ex vetustis inscriptis lapidibus constat, præsertim illis, qui in Columbario Libertorum, & Servorum Liviæ Augustæ, & Cæsarum adinventi, elapsis annis ab Antonio Francisco Gorio, viro de omnigena antiquitate optime merito, mihiq; studiorum affinitate, & amicitia conjunctissimo, luculentissime sunt expositi.

Hoc unum optandum superest, ut Architecti, Scalptores, Pictoresque omnes exempla hæc sibi proponerent; semper enim plurimum hisce tribus Artibus præstantissimis, in operibus ritè adornandis, Antiquitatis studium conduxit: idemque effecit, ut inter Pictores summos Julius Romanus, Polydorus, alique excellentissimi jure, meritòque habeantur.

XXVIII.

AMULETUM AEGYPTIUM

Incis. in lapide viridi.

RARA hæc, & expositæ magnitudinis gemma, in superiori latere Scarabei formam habet; has perforatas vel collo, vel fibularum loco primum Ægyptii, mox etiam Etrusci gerebant, quos ex Ægyptiorum Mythologia plura sumpsisse, & gemmis etiam expressisse, primus Philippus Stofchius V. C. humanissima ad me epistolâ subodoravit; qui plurima aliquando ex sua amplissima Gaza ad eam conjecturam confirmandam proferet monumenta. Scarabeum Ægyptii inter Numina ad censuerunt, vel quòd Solis operum similitudinem huic inesset animali¹, vel quod crederent Solis effigiem animatam esse². In media Scarabei parte Ægyptiorum quatuor sculpta sunt Numina, quæ omnia ad Solem referenda esse facile mihi persuadeo. Serapis, qui etiam Ditis³, Jupiter, seu Pluto est⁴, gerens hastam, vice bifurci sceptri, uti mitis, ac benignus rerum terrenarum Pater; Homero⁵ *Μηνέως Ζῆος*; & sine tutulo, ut in nummis Græcis passim apud Vaillantium a Sole non distinguitur: Julianus Imperator Orat. 4.

εἰς Ζῆος, εἰς Ἀΐδης, εἰς Ἡλίου ὅτι Σαράπις

Unus Jupiter, unus Plato, unus Sol est Serapis.

Huic proxima est Isis, cum Systro, & cornucopiæ, ambo enim inter principes Deos locum habent in Ægypto, & coelum, terramque significant teste Varrone⁶, & ad Naturæ foecunditatem innuendam cornucopiæ gerunt⁷, vel Naturam rerum Soli subjectam exprimunt. Isis systrum manu gerit superiori parte rotundum; ea enim Plutarchus⁸ Lunæ Coelum significari tradit, per quod omnia moventur, & ad generationem, & interitum concuti soleant.

Tertio

¹ Apion. Ægypt. apud Plin. H. N. xxxiii. 11.

² Euseb. de præpar. Evangel.

³ Cl. Bacchin. in dissert. de Systro.

⁴ Plutarch. de Isid. & Osirid.

⁵ Iliad. a. vers. 489.

⁶ De l. l. lib. 4.

⁷ Macrob. Saturnal. lib. 1. cap. 20.

⁸ De Isid. & Osir.

Tertio loco Mercurius visitur, primus Ægyptiorum Legislator, sub Anubidis imagine ab Ægyptiis cultus, & sine Petafo, & talaribus, ut notat Cl. Gisbertus Cuperus¹. Et hic a substantia Solis non est alienus, ut loquitur Macrobius²; & caduceum gerit foecunditatis, & felicitatis a Sole, & humore ortæ signum³. Anubim vero filium fuisse Osiridis, tradit Diodorus, qui canem habebat socium, & Corporis custodem; hinc Ægyptios canem venerari⁴, & Anubim Deum canino capite effingere, & pueri norunt: Palmam demum, seu flagellum, dexterâ tenet veluti efficax ad removendum fascinum, & malum averruncandum⁵. Postremum Numen Harpocrates est, Osiridis, atque Ifidis filius, videlicet Solis, & Lunæ; ita in nummo Tyanæorum effingitur apud Vaillantium⁶, & in ectypo a Cupero allato⁷. Idem & Sol esse creditur fertilitatis, foecunditatis, & abundantiae parens: Ifidi, & Serapidi præcipuè adjungitur, ut vulgo Sacra indicenda non esse demonstratur, uti ex Varrone⁸, adnotat laudatus Cuperus, & Gruteriana ærea tabula Patavina⁹.

ΑΝΕΘΗΚΕΝ . ΣΑΡΑΠΙΔΙ . ΙΣΙΔΙ .
ΑΝΟΥΒΙΔΥ . ΑΡΠΟΧΡΑΤΕΙ .

Ex his omnibus hanc gemmam ex Amuletorum numero esse reor, ad copiam felicitatemque illi comparandam, exculptam, cujus fortasse imago est, quæ in postica gemmæ parte exhibetur: Quumque affabri elaboratum opus sculpturâ sit, non puto eam, ad portentosam illam Basilidis scholam referendam esse, qui domo Alexandria, illic suam disseminans doctrinam, indoctis, plerumque artificibus usus est.

XXIX.

SERAPIS SEU NILUS

Incis. in Corneola.

QUAM ampla seges Mysteriorum in Ægyptiorum monumentis abscondita sit, quantumque irrita, ut plurimum, opera, Eruditorum ingenia torserint, satis compertum est. Gemma hæc singularis prorsus, quæ Ægyptiam quidem sapit cælaturam, non adeo pariter facilem patitur explicationem. Potest enim sub hac imagine, & Serapis, & Nilus ræpresentari; licet uterque, inter se, & cum Osiride, & Sole non raro confundantur¹⁰. Cæsaries ejus proluxior, & in varios pendentes cincinnos efformata, barbaque horrida, ac rigens, ad Jovis Serapidis, & Jovis Ammonis formam accedit. Singulare illud capitis tegmen, & ornamentum calathiforme, ex herba, ni fallor, Serapiâ, quæ & Orchia, a Serapide nomen sortita, compactum est, quæ illi Deo sacra fortasse putabatur; insignis enim ejus virtus, ac pote-

¹ In Harpocrat. pag. 54.

² Lib. 1. Saturnal. cap. 19.

³ Hieron. Aleandr. ad Tabul. Heliac.

⁴ Juven. 5. 15. Clem. Alex. in Protrept.

⁵ Pier. Valerian. Hierogl. l. 10. c. 2.

⁶ Append. ad Numism. Græcor.

⁷ In Harpocr. pag. 98.

⁸ De l. l. lib. 4.

⁹ LXXXIV. 3.

¹⁰ Selden. de Diis Syr. sintag. 1. cap. 4.

potestas in re medicâ celebrabatur, ut observat Doctissimus Gorius in Museo Florentino¹, ex Plinii Historia Naturali². Si quis Nilum in nostra gemma tantum agnoscere velit, suam habebit undè fulciat conjecturam; Nilus enim Ægyptiorum Jupiter est, ut ait Parmeno Bizantius apud Athenæum³, omniumque divitiarum dator, ex veterum Theologia, quæ præcipuè circa Fluvios versabatur, quorum accolæ eorum beneficia perpetuò ob oculos habebant⁴. An Calathus ille Nilotica corona est, ex calamis fluvialibus contexta, an ex palma, qua, prodit Apulejus, Isidis pompam describens, illius Deæ ornatum caput: *Decora corona vinxerat Palmæ candidæ foliis in modum radiorum profidentibus*? Ex Lothi etiam palustris herbæ foliis fertum illud effectum esse potest⁵, quæ ad liliaceum genus accessisse ex flore arbitramur, licet nemo potuerit adhuc rectam, veramque Lothi figuram, ex veterum monumentis exhibere, cum plerumque differat, quæ Isidis, Osiridis, Harpocratis, Canopi, aliorumque Numinum, Regum, Reginarum, ex eorum imitatione, capiti imponitur. Rectiùs certè de radiata illa corona conjectamur, quam Soli peculiarem, ad Etruscos, Romanosque Deos ex Ægypto fluxisse, facillè nobis persuadet Philippus Bonarrotus in Explicationibus, & conjecturis operi Dempsteriano adjectis⁶: Nilum autem Solem esse, vox ipsa Νῆλῶς, quæ numerum anni dierum CCCLXV. explet testatur ex interpretatione Heliodori⁷. Nummum demum Titi Vespasiani, apud Tristanum, nobis indicavit Cl. Gissbertus Cuperus⁸, in quo Nilus cernitur coronam radiatam cum Lotho gerens.

XXX.

HARPOCRATIS AEDICULA

Incis. in Corneola.

HARPOCRATI passim constructa Tempia, cujus Sacerdotes in Ægypto *Buti* appellabantur⁹, Haud tamen reor hac in præclarissima gemma ex Strozianis Cimeliis depromptâ, Templum Numini cuiquam dicatum alicubi publicè repræsentari; sed privatam potius Ædiculam Harpocratis agnoscimus. Non solum quippè parva Tempia ad hujus exemplum Diis dedicabantur, sed hæc in eorum solemnibus Festis, addita Numinis statuâ, per pagos, & compita, ab hominibus, vel a jumentis vehebantur¹⁰; quem morem, inter quamplurimos, eximiè descripsit apud Ægyptios Diodorus¹¹. Aliud autem Templorum privatorum genus erat illud, quorum mentio in Actis Apostolorum¹²; quæ ex argento fabrefacta ad instar veri Templi, parvæ

¹ Tom. 1. pag. 122.

² Lib. xxvi. 11.

³ Dipnos. lib. 5.

⁴ Max. Tyr. serm. 38.

⁵ Isis Osiridis congressum cum Sorore ex Lothi corona cognoscit, apud Plutar. de Isid. & Osirid.

⁶ §. 30. pag. 53.

⁷ Æthiopicor. lib. 10.

⁸ In Dissert. de Harpocrat.

⁹ Pignor. Mens. Isac. pag. 26.

¹⁰ Vid. Lucian. de Dea Syria,

¹¹ Lib. 1. extrem.

¹² Cap. 19.

parvæ equidem molis, & quæ a superstitionis potissimum viris alio transferri possent, vel in domestico Larario detineri¹. Certè nil frequentius in veterum lapidibus, quam constitutæ votivæ Aræ: IOVI DOMESTICO. APOLLINI DOMESTICO. SYLVANO DOMESTICO &c. quibus privatis sacrificiis litabant, in morbis præcipuè, & familiæ periculis, ut animadvertit Cl. Spanhemius². Immo etiam homines aliquando privata religione colebantur: Hinc apud Apulejum³ nova nupta, in ætatis flore defuncto conjugē; *Imaginem mortui, quam ad habitum Dei Liberi formaverat, adfixo servitio, Divinis percolens honoribus, ipso sese solatio cruciabat*. Sed de his accuratè satis differuit apud Academicos Etruscos Cortonenses, Canonicus Philippus Venuti frater meus amantissimus⁴. Templum igitur Deumque in nostra gemma expressum ad privatam religionem revoco, & colloco inter domesticos Lares, quorum Ædiculæ, & imagines a Petronio memorantur in Trimalcionis armario⁵; quæ *Sigilla*, & *Sigillaria*, & *Sigilliola* vocabantur; undè Romæ *vicus Sigillaris*, in quo præter alias res, huiusmodi imagunculæ, venum exponebantur. Harpocratem verò inter Lares, & Deos domesticos, & familiares enumerari disertè docet Cl. Cuperus⁶. Devotus igitur huic Numini, non tantum imaginem in Larario seposuit, sed cum tota sua Ædícula exalptum voluit in hac gemma, fortè circa Plinii tempora, qui queritur suo ævo: *Harpocratem, statuasque Ægyptiorum Numinum in digitis viros quoque ponere incæpisse*.

XXXI.

A P O L L O

Incis. in Onyce.

APOLLINIS imago hac in gemma præclarissima exhibetur, concinno crine, ac fluenti foeminarum more discriminato; Apollini etenim tam muliebris⁷, quam masculus habitus, juvenilisque facies tribuitur, ad innuendam Solis formositatem; namque

*. . . . aeterna est Phæbo, Bacchoque juventa,
Et decet intonsus crinis utrumque Deum⁸.*

Inter Apollinis insignia Lyra, & Astrum cernitur, quæ coelestis harmoniæ imaginem præferunt, uti auctor est Servius⁹, & Aleander¹⁰, hinc Lyræ inter Sidera quoque Astronomi collocarunt, & utraque in nummis Apollinis imagini jungitur¹¹. Non ita obvium est videre Apollinem spicis coronatum; spicas.

¹ Vid. Lamprid. in Alexand. Plin. lib. xxxvi. 5. & Bonarrot. ad Num. Carpin. pag. 150. 151.

² De usu & præstant. Numism. dissert. 5.

³ Metamorph. lib. 8.

⁴ In secundo Tomo Dissert. Accadem. publici juris fact.

⁵ Pag. 84. edit. Amstelod. 1669.

⁶ De Harpocrat. pag. 125. edit. rec.

⁷ Vaillant. Num. Græc. plur. vid. Indic. voce Apollo.

⁸ Tibull. lib. 1. Eleg. 4.

⁹ Serv. ad Virgil. Eglog. 5.

¹⁰ Aleand. Tab. Heliac. explic. apud Græv. Thes. T. v.

¹¹ Numm. Neron. apud Æn. Vic. edit. a Bellorio, Vaillant. ubi supra Numm. ΔΑΠΑΝΔΕΩΝ.

spicas manu gerit apud Natalem Comitem¹, cujus rei ab Ægyptiis ratio fortassè peti potest, quorum Dii omnes ad unum Solem, & Lunam referebantur; quorum præcipuum munus est, Terræ foecunditati præesse, & lætas dare fruges, hinc inter ἀλεξίκακς Deos Sol enumeratur², & in lapidibus *Dominus*, *Divinus*, *Æternus*, *Inviictus*, Donorum omnium largitor, præcipuè eorum, quæ ad vitæ tutamen pertinent, audit³. In nostra gemma ΟΣΙΩΝ illud, legimus ὀσίον (parcant delicatuli, ac fastidiosi) quod quidam *Sanctum*, quidam *justum* interpretantur, rectè quidem utrumque, occurrit etenim in veterum Inscriptionibus⁴, & Numismatibus; quorum illud Pescennii Nigri non reticendum, quod *Apollinem Sanctum* memoret, & quasi *Paciferum* ramusculum dextrâ protendentem; an Lauri, an Oleæ, an Palmæ, qui in nostra gemma videtur⁵. His enim omnibus delectari scripsit Plutarchus⁶, & Palmæ innixam Latonam Apollinem peperisse fabulantur Poetæ. *Justus* etiam dictus Apollo, quod mortes subitas immitteret⁷, & delicta hominum puniret⁸.

XXXII.

APOLLO ET MARSYAS

In Cameo.

ERUDITIS Marfyam Hyagnidis è Phrygia Tibicinis filium inspiciendum præbemus, quum maximè quippiam novi præseferat. Nudus ille est, superbus, ac pervicax Faunus, truncoque alligatus: Minister habitû succinto adstat, ac truci vultu eum inspiciens, & Apollinem innuens, cultrum, manu supra Pinum incumbente, tenet. Phrygius alter Marfyæ comes (è pileo cognoscitur) genibus humi positus, videtur supplex Apollinis amplecti genua, pro socio Deum exorans: Expressit morem sapienter sculptor, quem Homerus Il. α. vers. 512.

Θέτις δὲ ὡς ἤψατο γόνων
ὧς ἔχετ' ἐμπεφυῖα, καὶ ἤρετο δάκρυον αὔτης.

*Thetis autem sicut apprehenderat genibus
Sic inhærebat amplexa, & rogabat secundo iterum.*

Hominis genibus quædam Religio inest: hæc supplex attingit, ait Plinius⁹. Sic Priamus Achillem orat, sic apud Euripidem Orestes Menelaum. In Apolline tamen nostro constans elucet propositum, quo diras ab audaci Marfyæ poenas exigere cogitat; & velut Judex, in sella Deus assidet, intonsam comam partim nexam, partim fluentem, Regio Diademate redimitus; una manu lyram, altera coronam, victi certaminis notam, gerit. Fabellam habes
apud

¹ *Mitolog. lib. 4. cap. 10.*

² *Turneb. advers. lib. 6. cap. 24.*

³ *Cuper. Harpocr. pag. 113.*

⁴ *In Gruter. Thes.*

⁵ *Morell. Specim. rei Numm. pag. 52.*

⁶ *In vit. Pelopida.*

⁷ *Homer. Iliad. A. Strabon. lib. 14.*

⁸ *Cl. Cuperus ubi supra.*

⁹ *H. N. xi. 45.*

apud Ovidium¹, ceterosque Mythologos. Marfyas fluvio nomen dedit, de quo elegantissimum refert nummum Morellius² Hadriani Apamensium, in quo Marfyas in antro sedet, Apameam, quæ vetustioribus Celæne dicta est, ad Marfyæ, & Meandri fluentia sitam docet Strabo³. Ibidem Platanus ostendebatur, è quo victus Marfyas pependit⁴; & fons in antro, in quo Apollo Marfyæ excoriati cutem suspendit; rectè hinc in nummo Marfyas habetur antro insidens, & amnis ex ipso scaturiens. Idem videtur confirmare Plutarchus asserens⁵, ex fluenti Marfyæ sanguine ortos satyros, & fluvium, eo in loco, ubi olim erat Midæ fons. Fabulam natam omnem quidam autumant, ex calamis, ad Tibias aptioribus, qui ad Paludem supra Marfyæ, & Meandri fontes nascuntur. Marfyæ statua Romæ adstabat prope Puteal Scribonis⁶, causarumque victores eam coronabant⁷, quæ manum attollens in Civitatibus libertatis indicium fuit: uti ex Plinio, & Servio⁸, accepit Coelius Rodhiginus⁹.

XXXIII. MINERVA

Incis. in Corneola variegata.

MINERVÆ Simulacrum exhibens Pausanias, Clypeum ad pedes ejus, in manu hastam, propèque ipsam anguem apposuit, illamque eâ penè formâ descripsit, ut in hac Gemma, & in nummo C. Julii Cæsaris¹⁰, alibique passim conspicitur. Hæc Minerva ipsa est quæ *Salutifera*, & *Hygia* dicta est¹¹, cujus templum Pausanias ibidem, & in Minervæ encomio Aristides, luculentissime descripserunt. Plurimas inter causas, quibus illi Serpens tribuitur, hanc potissimam certè dicerem, quod cum Serpens prudentiæ symbolum sit, intellectusque præscientiam, ut optimè animadvertit Coelius Rodhiginus¹², significet, benè, ac sapienter Deæ nostræ, quæ ex Jovis cerebro prodiit, adjunctus est. Templum quoque Minervæ sacrum, quæ Serpentibus comitabatur, Diomedes constituit¹³, nomenque illi *Minervæ acutè videntis* posuit.

Ægyptiorum, Etruscorum, Græcorumque Hierophantæ, ex quibus religio ad Romanos transiit, Angues salutiferos esse Genios, fortunatosque putarunt, prudentiamque illam portendentes, quæ cum ad bene agenda omnia, tractandaque Divinæ Sapientiæ lumine dirigatur, fons est etiam uberimus, unde Fortuna, & Pax, rerumque copia, felicitasque dimanat: quod fortasse ab angue coronam lauream ore ferente indicatur, ut Vir Cl. Tristanus egregiè est interpretatus.

D XXXIV.

¹ Ovid. 6. Fastor. 6. Metam. Diodor. lib. 3. pag. 134.

Gyrald. Gorlaeus Dactyl. n. 1. pag. 17.

² Specim. pag. 84.

³ Lib. 12.

⁴ Plin. H. N. xvii. cap. ult.

⁵ De Flumin. Eustath. in Dionys. Perieg.

⁶ Horat. lib. 1. sat. 6. Porphy. glossar. acerv.

⁷ Senec. de Benefic. lib. 6. cap. 32. Plin. lib. 31. cap. 3.

⁸ In iv. Æneid.

⁹ Var. lection. lib. 27. cap. 12.

¹⁰ Apud Bellor. ad Æneam Vicum.

¹¹ Plin. Hist. Nat. xxxvi.

¹² Var. lect. lib. 8.

¹³ Pausan. in Corinthiac.

XXXIV.

MINERVA MEDICA

Incis. in gemma (vulgo) Niccolo.

MINERVÆ Medicæ dicatum Templum Romæ, in Exquiliis testatur Pub. Victor de Regionibus Urbis¹, illudque Pantheum appellat Sext. Rufus, ut refert Nardinus de Roma veteri, ac recenti². Doctissimus Bernardus de Montfaucon in Diario Italico³ Templi hujusce ichnographiam protulit. Et apud Oropum, quæ Atticæ fuit Urbs visebatur; *βωμός τῆς Ἀθηνᾶς Παυωνίας*; *Ara Minervæ Medicæ*; uti habemus ex Pausania in Atticis⁴. Eademque *Hygea* dicta est⁵, vel *Salutaris*, atque ejus Templum Aristides descripsit in Minervæ encomio, qua propter & Æsculapii symbolo ornatur, baculo nempe cui serpens intortus, de quibus lectu dignissima est Dissertatio doctissimi Viri Christophori Cellarii de Antiquit. Medic.⁶

XXXV.

VENUS COMAM ORNANS

Incis. in Corneola.

LICET hujusmodi icones plurimi ad Venerem Anadyomenem dictam referant, nos, qui binos Genios, seu Amores circumadstantes ministros præcipuè consideramus, quorum alter speculum, & alter linteum exhibet, Venerem potius comam ornantem appellamus: Quod & dictum volumus de Germanicopolitarum nummo Juliæ Domnæ apud Cl. Vaillantium, in quo Venus adstat comam pectine plectens, ponè eam itidem Cupido: & in Museo Florentino Venus cernitur, cui adfamulantur Cupidines, quorum unus armillas, ornamenta brachiorum, offert; alter vas unguentarium, ad corpus ungendum, curandumque. Venus nostra coronam capite gerit, fortasse uti maris Domina, juxta illud Musæi, aut cujus sit, de Hero, & Leandro:

Ἀγνώτεις ὅτι Κύπρις ἀπὸ ποθέος ἔστι θαλάσσης
καὶ κρατεῖ Ποντοῖο.

*Ignoras quod Venus è mari nata est,
Et dominatur Ponto?*

XXXVI.

¹ Victor. p. m. 72.² Lib. 4. cap. 6. pag. 160.³ Diar. Ital. cap. 8. pag. 122.⁴ Seu lib. 1. cap. 34. pag. 84. Plutarch. in vit. Lycurgi Orat. lib. de x. Resb. apud Meurs. Athen. Attic.⁵ Said. in Ὑγεία. Vid. Inscip. apud Gruter. MLXVII. 3.⁶ Inter ejus dissert. pag. 237. & seq. edit. Lips. 1712.

XXXVI.

VENUS VICTRIX

Incis. in gemma (vulgo) Prasina.

EA fuit apud Romanos consuetudo, ut Veneri Victrici accepta referretur victoria¹, si hæc levi labore, ac ferè absque vi parta esset, & Myrto, quæ eidem Numini sacra erat, Urbem coronatus ingrediebatur is, qui hostes ita superasset²: *Triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus in Consulatu, qui primus omnium ovans ingressus Urbem est, quoniam rem leviter, sine cruore, gesserat, Myrto Veneris Victricis coronatus incescit, optabilemque arborem, & hostibus fecit.* Fuerat tunc Tubertus Cos. II. A. V. C. 251. Quo autem loco Venus illa Victrix Romæ coleretur, undè fortè Coronam Myrteam suscipiebat, qui ovationem obtinuerat, incertum est; conjicere tamen licet fuisse ad Circum Maximum³, Regione Nona, ubi Sacellum Veneris Murtiæ, seu Myrtiæ fuit⁴, a Myrto sic dictæ, adeò vetustum, ut Anco Regnante⁵ superatis Latinis; *quorum multis millibus in Civitatem receptis, ut jungeretur Palatio Aventinus, ad Murtiæ datæ sedes*: Huic postea⁶ Fabius Gurges ex pecunia multatitia Ædem condidit. Pompejus verò Magnus è bello Mithridatico reversus Theatro constructo⁷ Templum Veneris Victricis caveæ superposuit, in cujus dedicatione A. V. C. 699. viginti Elephantos in Circo pugnasse auctor est Plinius⁸. Veneris hujus imago frequens est in nummis Trajani, Titi, Antonini Caracallæ, Gallieni, aliorumque Augustorum⁹, addito ubique *Victricis* titulo. Malè igitur Callipygam vocavit Pignorius¹⁰; quid enim commune habent cum armis duæ illæ Sorores Syracusis, uti narrat Athenæus Templum Veneri Callipygæ extruentes?

XXXVII.

VENERIS PAPHIAE TEMPLUM

Incis. in Jaspide rubro.

VENERIS Paphiæ Templum hîc habes. Fabulantur Venerem è maris spuma natam, primum ad Cytheras, mox Cypre Insula ad *Paphon Veterem* appulisse¹¹: Colebatur ibi modico in Oppido, cui Γόλγος nomen: Deinde Agapenor *Novam Paphon* condidit, & in ea Veneris Fanum dedicavit¹². Paphum alluit Sestrachus *Παφίης ἱμερόεις κυμφῆιον ὕδωρ*: Veneris, &

D 2

Adq-

¹ Plutarch. in vit. Marcell. edit. Reg. Paris. 1624.

tom. I. pag. 310.

² Plin. H. N. lib. xv. 29. pag. 167.³ Victor. de Reg. Urb. Reg. IX.⁴ Plin. ubi supra.⁵ Liv. lib. I. pag. 21.⁶ Liv. lib. X. pag. 304.⁷ Dio. lib. 39.⁸ H. N. VIII. 7.⁹ Apud Patin. in not. ad Suet. pag. 61. apud Mediarb. in Numism. Impp.¹⁰ In not. Italic. ad Deor. imag. Cartarii.¹¹ Hesiod. Theog. vers. 190.¹² Pausan. in Arcadic.

Adonidis sponsalium testis fluvius : ita habet ex Nonnio ¹ Cl. Bochartus ². Aliud quoque Templum in Cypro Amathus Veneri posuit, unde illi *Amathusiae* nomen apud Catullum, & Ovidium ³, & in binis apud Goltzium nummis AMAΘΥCΙΩΝ. Simulacrum Veneris Paphiae nulli rei similis adferit Maximus Tyrius, atque albæ Pyramidi; & notissimus Antiquariis est Taciti locus ⁴, quo illud describit tenuem in Ambitum Metæ modo exurgens, rationemque addit, esse in obscuro. Quæ sexcenti veterum nummorum collectores egregiè confirmant. In area Templi Veneris Paphiae numquam pluuisse ferebatur ⁵, ibique Veneri sacrae Columbæ alebantur ex Apulejo, quæ non rectè in aliquibus nummis in Apes immutatae: Facès quoque, ut in nostra Gemmâ, semper ad aram accensæ, quibus Nymphæ, aliæque Veneris ministræ aliquando instructæ, & ipsa met Venus apud Propertium ⁶. Extra quoque Cyprum viguisse cultum Veneris Paphiae testantur nummi CAPΔΙΑΝΩΝ ⁷. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, aliorumque ⁸.

XXXVIII.

AMOR CUM SYMBOLIS JOVIS
ET PALLADIS

In Cameo.

AMOREM Martis arma circumferentem videmus in sequenti; in hoc præstantissimi operis Cameo, idem ipse Amor Fulmen, & Ægidem gerit: utrumque vel ad Jovem, vel ad Palladem, referri singulariter potest. Cui non notus Ζεύς Αἰγίοχος ⁹, *Jupiter Ægidem ferens*, καὶ Ζεύς Κεραυνός, & Καταβλάτης, *Jupiter Fulgerator*, & *Elicius*? Pallas item, seu Minerva gaudet Ægidem squammoso draconum corio contextâ, sic ut extremum ipsius ambitum, dracunculi ad limbi, aut fimbriæ vicem, circumcludant. Hæc autem Dea ex Etruscorum institutis ¹⁰ Fulmine etiam armatur. Hinc in nummis illi non rarò Noctuæ Fulmine instructæ, idem quod Jovi Aquila ministerium præstant ¹¹. Sive igitur ad Jovem, symbola hæc, sive ad Minervam referre velis, Amorem utrosque captivos ¹² in potestatem redegissem, tota Græcia decantatum, compertumque est. Ita ut rectè ab Anacreonte apud Clementem Alexandrinum ¹³ Θεῶν δυνάστης *Deorum Tyrannus* appellatur.

XXXIX.

¹ Lib. XIII.

² Geogr. Sacr. lib. I. c. 3. pag. 354. edit. rec.

³ Lib. X. Metam. fab. 6.

⁴ Lib. 2. Hist. cap. 3.

⁵ Id. ibid.

⁶ Lib. 4. Eleg. 3.

⁷ Vaillant. Numism. Græc.

⁸ Apud Spanhem. de usu & præst. Numis. dissert. 9. Vid. Beger. Thesaur. Reg. Boruss. lib. 1. pag. 501. & Morell. Specim.

⁹ Homer. Lapid. & Numm. veter. Hesich. Spanhem. dissert. 5. de usu & præst. Numis.

¹⁰ Ex Varr. Serv. Æneid. lib. 1. vers. 12. Numm. veter.

¹¹ Vid. Spanhem. dissert. 5.

¹² Lucian. Dialog. Vener. & Luna.

¹³ Lib. 6. Stromat. Vid. Beger. Mus. Brandemb. tom. 1. pag. 183. ubi gemmam offert, in qua Amor Fulmen, ac Leoninum gerit corium.

XXXIX.

AMOR TROPAEUM FERENS

Incis. in Corneola.

AMOREM sæpe in veterum monumentis ob victorias de Marte partas alacrius exultantem, illiusque arma triumphantium more circumferentem, invenies¹: Philippus in Antholog. lib. 4. cap. 12.

Σμυλοχαρεῖς ἰδ' ἔρπας, ἰδ' ὡς βελαεῖσιν εἰτ' ὤμοις
Ὅπλα φέρουσι Θεῶν νῆπι ἀγαλλόμενα,
Τύμπανα, καὶ Θύρσον Βεβμίων, Ζῶος δὲ κεραυνὸν
Ἀσπίδ' Ἐνυαλίαν, καὶ κόρυιν ἠΰκομον.

Idest interprete Sleidano:

*Aspice ut exuviis Divum latentur Amores,
Utque ferant humeris rapta Tropea suis,
Tympana cum Thyrso Bacchi, tum fulmina summi, ac
Splendentem Galeam, scutaque Martis habent.*

Romæ etiam in Ludovisiis hortis Martis cernitur simulacrum, cujus armis proximus Amor adstat². Ceterum non abs re esset in Amore hoc nostro Belli, seu militarem Genium agnoscere. Cupido quoque Bello præfuit; hinc Athenæus narrat Lacedæmones, Cretensesque antequam certamen aggrederentur Amori sacrificasse; Cohortemque Thebanorum unam fuisse ex turba Amantium amatorumque Juvenum collectitiam.

XL.

CUPIDINES NAVIGANTES IN CONCHA

In Cameo.

NON satis liquet an futurum statum remunerationis, & poenarum, solius rationis ope, rectè noverint veteres Philosophi, quum hæc opinio non benè conveniat³ cum illâ præteritarum actionum amissâ memoriâ, quandò ad Lethæi fluminis latices mortuorum animæ longa potabant obliviam, & cum illa Pythagoræorum Metempsychoseos doctrinâ. Veruntamen non magis sua cuique domus nota est, quam Poetarum filiis Tartara, & Elysii. Horum nonnulli beatam sedem in Hispania, alii in Insulis citra⁴ Athlanticum mare, plerique ultra Oceanum⁵, quem Lunæ sphæram attingere creditum⁶, col-
loca-

¹ Vid. Martial. Epigram. lib. 9.

² Maffei de Statuis pag. 66.

³ Vid. Voss. de Idol. lib. 1. Burnet Archaeol. & Histoir. de la Philos. Pagen.

⁴ Vid. Nat. Com. Mith. lib. 2. cap. 19.

⁵ Homer. lib. 8. Odiss.

⁶ Lucian. Hist. Ver.

locarunt. Ad campos igitur istos Elysios Heroum animas, seu genios ferri jactabant; & in elegantissima ista Gemma, quam damus, Genii illi, per Oceanum, Conchâ ad Elysios provehuntur; quod iter, & quorum locorum beatitatem sæpissimè in gemmis veteres expresserunt¹, & in puerorum præcipuè lapideis monumentis². Genius rectus velum regit, alter jacens urnulam, ut puto, cinerum manu gestat, ultimus Buccinas, Tritonum, nautarumque more³ inflat, quæ tortiles in latum ab imo turbine crescunt. Nulli sunt remiges, nullum gubernaculum, ut planè eorum navigationis pateat felicitas. Navigia ad modum Conchæ, inter actuaria descripsit Plinius⁴, at hic fortasse verius alluditur ad Concham, quæ Venus Cupidinum mater, Cyprum adnavigasse ferunt, unde Tibullus: *Concha, Cypria, vectâ tuâ*⁵,

XLI.

CUPIDO A CYCNIS VECTUS

In Cameo.

PRÆTERMISSIS Poëtarum de Cycno fabellis, pulcherrimum istud antiquum Toreuma, ad effrenè illud Circensium studium, quod Græcos æquè, ac Romanos semper tenuit referendum censeo: præter *Panem*, & *Circenses* nihil magis Romano populo fuit in deliciis, ut advertit Juvenalis⁶; Quid mirum igitur, si etiam apud Elysios Circensium oblectamenta sibi fingerent, quibus Heroum Genii præessent⁷, non qualia apud vivos, sed adhibitis curru alitibus, & feris mansuetioribus, ut passim videmus apud hujusmodi deliciarum collectores. Fortè etiam Cycnus expresserunt, ut qui lætissimi Auspicii forent, præcipuè navigantibus, & peregrinantibus⁸: Si ex Naturæ Historia Cycnorum qualitates inspiciamus, mirum profecto, quomodo eorum cantilenam, quæ vel nulla, vel mala est, potuerint veteres laudibus in Cœlum efferre: ingruente fatali momento cantu præstare nonnulli commenti sunt⁹, sed hæc meræ nugæ sunt: & de his latè Cl. Morinus in sua de Cycno dissertatione inter Academica monimenta Regiæ Societatis Parisiensis¹⁰,

XLII.

¹ Vid. Gorlaei *Daët. Augustin. Gem. Bonarr. ad vitr.*
Gori *Columbar. Museum Florentin.*
² Vid. *Fabbret. Inscript. pag. 382. 383.*
³ *Bartolin. de Tib. vet. lib. 2. cap. 16.*
⁴ *H. N. lib. 1111. 30.*
⁵ Vid. *antiq. Marm. apud admir. Romanar. antiq.*
⁶ *Sat. x. vers. 80.*

⁷ *Lapis apud Fabbret. Col. Trajan. cap. 6. pag. 145.*
⁸ *Id. lib. x11. 7. Virgil. Æneid. lib. 1. vers. 397.*
Pitisc. Lex. in verb. Cycn. Fabbret. ad Colam.
Trajan. cap. 4. pag. 137.
⁹ *V. d. Cæl. Rodbig. Var. lect. lib. x. cap. 6. Cic. 1.*
Tuscul. Mart. lib. x111. Lucian. de Electr.
¹⁰ *Tom. VII. pag. 319. edit. Amst. 1731.*

XLII.

CUPIDO A PAPILIONIBUS VECTUS

Incis. in Corneola.

MINUTIORA quæque apud Antiquos, sua significatione non destitui, ait Fabbrettus, vir Antiquariæ rei peritissimus¹: At ego vereor in eam sententiam descendere, qui multa per ludum, & ex Artificum rudiorum ingenio (minus tamen frequenter, quam apud nos) efficta esse sentio. Ex his fortè aliquis putabit esse Gemmam, quam explicamus; Sed si rectè inspiciat, in ea plurima reperiet veterum dogmata. Amor dextra facem elevat, sinistra bijugi currus habenas retinet, quem duo tradunt papiliones. Luna desuper, & Stella est. Quidni hæc ad mysticam Theologiam referri queant? An ad Platoniorum scita? Illam nefas olim ex mystarum arcanis depromere; hæc ambiguis obvelata sententiis. Primi Apulejus, & Fulgentius² Amoris, & Psyche fabellam enuntiarunt; at illam in pluribus expressam voluerunt veteres eorum monumentis³. *Ψυχή* equidem apud Græcos Anima, & papilio est⁴, hinc per Papilionem Animam ubique significarunt Mythologi, vel per puellulam Papilionis alis instructam; ita earum, ut reor, vel aeream substantiam, vel immortalitatem, & divinam vim expresserunt, & per geminas alas, geminum instinctum, menti ingenitum, ad superna animum elevantem, ut ait Coelius Rodhiginus⁵, seu appetitum geminum rationis compotem, & impotem, juxta Zoroastrem, a quo omnis veterum Theologorum sapientia dimanasse creditur. Amor currum Animarum regit ad Platonis sensum⁶, qui Amorem illum cœlestem, ductorem, rectoremque appellavit Animæ, cui corpus ad ministerium, quasi *vehiculum* Dii subjecere. Qua de re ita Platonice gemmam interpretaretur Joannes Picus Mirandulæ Comes, illud scientiarum monstrum⁷. In Anima benè composita, ordinataque appetitus Amore regitur puriore, quem vocant intellectualem, frænorum imagine hic repræsentatum, quam Platoni debere Sculptorem est manifestum. Si quid de Astro, & Luna quærat; *Deus*, ait Plato⁸, *disseminat Animas in Luna alias, alias in reliquis Planetis, atque Stellis temporum instrumentis*. Et Animarum ascensum, & descensum ex Astris latè descripsit Divinus Philosophus; hinc per erectam, elatamque facem, vitam hominis, uti per inversam, mortem, repræsentat Amor ille Deus, qui è Cœlo Animas videtur in nostra gemma corporis vehiculo introducere ad vitam. Sed hæc affatim ex Philosophiæ penetralibus. Si cui aliter videbitur per me licebit.

XLIII.

¹ De Colum. Trajan. cap. 5.² Metam. lib. 3.³ Vid. Spon. art. 3. Miscell. erud. Antiq. Bonarr. ad antiq. vir. Gor. Columb. in Præfat. & alios.⁴ Vid. Hesych.⁵ Lect. Antiq. tom. 2. lib. 17. cap. 15.⁶ In Phædr.⁷ Ad Hieronym. Benivien. Hymn. in Amor. Comment. apud Stbanle. Hist. Philosoph. tom. 1. pag. 390. edit. Venet. 1731.⁸ In Timeo.

XLIII.

PSYCHE A DELPHINIS VECTA

Incis. in Corneola.

ALIAS diximus, Animæ æternitatem, sub Pſyches imagine, papilionis alis instructæ, repræsentari. In hac elegantissima gemma, Anima Cymba vecta, ad Elysios a Delphinis deducitur. Platonici, & Poetæ duplices Elysios memorant, alios Cœlestes in octavo Cœlo sitos, terrestres alios in sublimibus plagis terræ trans Oceanum. A Delphinis vehitur, eosque regit Pſyche, ab amoris vinculis soluta, quum & ipsi, ut Ovidius cecinit, amoris sint argumentum:

*Quem modo celatum Stellis Delphina videbas,
Is fugiet visus, nocte sequente, tuos;
Seu fuit occultis fœlix in amoribus index,
Lesbida cum Domino, seu tulit ille Lyræ.*

Pſyche recta stat, placidissimeque, ut videtur, ratem gubernat, ad quietis regionem ostendens sese iter dirigere, a mundi curis libera prorsus, & soluta,

XLIV.

FORTUNA

Incis. in Corneola.

TANTAM Veteres vanâ Religione ducti potentiam, & auctoritatem Fortunæ detulere, ut dixerit Plinius¹: *Toto Mundo, & locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus, Fortuna sola invocatur, una nominatur, una accusatur, una agitur rea, una cogitatur, sola arguitur.* Idcirco simulacrum ejus, ut inquit Lactantius², *cum Copia, & Gubernaculo fingitur, tamquam hæc & opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat.* Sol & Luna lateribus Fortunæ adstant, cum juxta Chaldæos³, & Genethliacos Fortuna crederetur esse Astrorum dispositio. Pausanias in Messenicis ait⁴ Fortunæ Poetarum primùm mentionem fecisse Homerum, Hymno in Cererem, quum, & alias Oceani filias, & ὤχλω ipsam tamquam Oceani filiam ludentes cum Proserpina fecisset,

XLV.

¹ *Hist. Nat.* 11. 7.² *Divinar. Instit.* lib. 3. edit. Plantin. pag. 188.³ *Macrob. Sat.* lib. 1. cap. 16. *Voss. de Progres. Idolol.* lib. 2. cap. 43. Tom. 1. pag. 545.⁴ *Seu lib.* 4. edit. Hannov. pag. 273.

XLV.

HERCULES ET JOLE

In Cameo ab utroque latere.

HERCULEM hîc una ex Gemmæ parte Leoninis exuviis humeros circumtectum, alterâ verò adamatam Jolem exscalptam habes. Operis raritas singularis ex eo probè dignoscitur, quod Gemmæ, quæ utraque ex parte inscalptæ sint, infrequentiores sunt, præter eas paucas, quas exhibuit Gorlæus. Mirum Græci artificis, ut puto, hoc in schemate elucet ingenium, ac excellentia, dum Herculei vultus ferocitatem feliciter exprimit, corporisque præstantiam, cujus staturam ad quatuor cubitos, pedemque unum extulit Heraclides Ponticus. Scripsit A. Gellius, Pythagoram ex Olympici stadii spatio Herculis proceritatem emensum esse¹. Os illi tribuit Poeta Tragicus Jon, triplici dentium ordine circumseptum, corpusque omni ex parte villosum, ideoque a Græcis Μελαγονύχης est appellatus. De Jole alibi satis dicendum, superque erit.

XLVI.

JOLE

In Cameo.

GEMMAM hanc licet a perfectissimo cælatore delineatam, non adeo pro dignitate laudabimus, ut Prototypi ipsius incredibilem elegantiam planè adsequamur. Illo certè nihil pulchrius, emendatius nihil: Filiam Eurythi Oechaliæ Regis Jolen, caput Leoninis exuviis tectam repræsentat; Hanc Hercules adamavit, Eurythoque interfecto, direptâque Urbe, captivam secum abduxit. In egregio verò opere præstantissimi Scalptoris laudanda potissimum diligentia, & ingenium, qui in Gemmæ venis, coloribusque pulcherrimi Capitis partes, certo adeò, accuratoque ordine distribuerit, ut mira ex illo convenientia, & spectatoribus admiratio nasceretur. Porro frequentia quæ Jolem referunt veterum monumenta, sunt; præterque Gemmam a Teucro scalptam elegantissimè, & a Cl. V. Philippo Stofchio primùm quidem publici juris factam, singularis est L. Veri nummus², & observatione aliqua dignus. Hercules ibi sedet in scopulo Leoninis pariter exuviis strato, leniterque Juveni seminudæ, stantique abblanditur, quæ velum, seu tunicam post humeros licentius solutam retrahit; Typusque idem conspicitur in Græcæ Antonini nummo, ubi expressam omnino Jolem semper putavi. Quam quidem, sicut & ceteras veterum Simulacrorum effigies, non Pictorum, Scalptorumque arbitrio, ut nostri ævi Artifices solent, sed eamdem nullo tempore

E

immu-

¹ A. Gell. Noct. Attic. lib. 1. cap. 1.

² Vaillant. Numism. Græc. pag. 47.

immutatam, posterisque per manus traditam, prisci Opifices reddidere. Tantum scilicet eorum singulis fuit in statuis, & imaginibus effingendis veritatis æmulandæ studium, ac diligentia.

XLVII.

MELPOMENE

Incis. in Jaspide viridi.

MELPOMENE Tragoediarum inventrix tristem, ac severam præ manibus ferens larvam, eam veluti cogitabunda contemplatur. Tragicorum etiam Larvæ quandoquidem per amplo ore hiantes reperiuntur, quasi spectatores devoraturæ, uti jocatur Lucianus¹. Ratio tamen vera illa est; in Tragoediis scilicet, in quibus styli robur præcipuè, & verborum sublimitas adhibenda esset, ingens oris habitus, & vis spiritus quammaxima exigebatur, quæ plurimum juvenis ex Larvarum illa oris structura, reboantium maximè, nanciscebatur: Hinc est quod ille Romanæ Eloquentiæ pater Tullius, Tragicorum vocem in Oratore desiderat. An Melpomene Columellæ innixa sermonis firmitatem significet; quod etiam de Calliope expressit Jamblichus in Epistola ad Dexippum? An quæ sub Larvâ Tibiæ dicendæ sint, quarum præcipua cura pertinet ad Euterpen? Illud certum perspectumque, in assignandis officiis, describendisque Musarum instrumentis dissentire visos esse veteres Scalptores, & Poetas.

XLVIII.

THALIA

In Achate Sardonyca.

DE Musis earumque officio, & insignibus præclara apud Scriptores eruditos: Ex Musis Thaliā habes, quæ Comoediis præest, talique habitu in nummis Pomponii Musæ apud Ursinum exhibetur²: Scenicam Larvam molitur capiti imponere; non ut nonnulli in hujusmodi Iconibus somniarunt³ Menandri, vel Euripidis, vel aliorum Poetarum imaginem contemplatur. Æschiles primus Personatus Scenam ingressus est⁴. Larva hæc ex illis est, quas Græci *Μαργαριτὶς* dixerunt, quæ præter oris hiantis speciem, oblongos quoque dentes præ se ferrent, ut vel terrorem, vel risum apud spectatores elicerent. Pedus cui cubito incumbit Musa, Comoediæ peculiare est instrumentum teste Polluce in suo Onomastico⁵: *In Comoediis Pera, Fustes,*

¹ *Dialog. de Saltatione.*

² *Ursin. Numm. Famil. Rom. pag. 213.*

³ *Vid. Thesaur. Antiq. Gronov. edit. Ven. 1732. vol. 1.*

⁴ *Horat. art. Poetic. plur. vid. apud Casaubon. de Satyr. veter.*

⁵ *Lib. 4. cap. 18. pag. 420. edit. Amstelod.*

Fustes, Diphtera. Crines in nodum collecti Virgineum Musarum decus expriment, is enim Puellarum apud veteres caput ornandi mos. Thalia demum ἀπὸ τῆς πάλαιον dicitur. Per illam enim Poetarum Comicorum gloria luxuriatur, ac evirescit, si hujusmodi Grammaticorum Ethymologicis nœniis aures præstandæ sint.

XLIX.
NEREIS

In Cameo.

QUAMPLURIMÆ Gemmæ, in quibus, vel excisæ, vel incisæ Nereides sunt, inter Museorum Gazas adservantur, & ab Eruditis editæ identidem sunt; nihilominus Cameum, scitissimi Scalptoris opus, publici juris facere duxi, gratiam initurus ratus apud eos, qui vetustæ elegantiae jure admirantur artificium. Nereus, quem Orpheus¹ antiquissimum appellat Deorum, ex Doride uxore, eademque Sorore, magnam Nympharum familiam habuit, quæ ex Patris nomine Nereides appellatæ, maris accolæ, sub humana effigie, specie plerumque florenti, & eximia describuntur. Vestem huic aura levis in caput evehit, & umbraculum fit, & veluti currenti velum: (Non equidem aliter a Philostrato Galatea effingitur)². Duplici contegitur tunicâ, & diademate, concinnoque crine spectanda, Hippocampum inequitans molliter amplectitur, Nereides supra Delphinos, & Hippocampos sedentes fecit Praxiteles³: &

..... Sirenis, Citis
Delphino junctis vehiculis, Hippocampisque asperis,

descripsit Nævius in Ægisto. Qui Hippopotamos, cum Hippocampis confundit Pitiscus⁴, non rectè facit, meo quidem judicio; illorum naturam latè exposuit Cl. Bochartus in suo Hierozoico⁵; horum nota præcipua est, cauda tortuosa, ac squammosa in piscem desinens; ad cujus similitudinem inaurium quoddam genus ἵπποκαμπα dictum, inter mundi muliebris ornamenta recenset Pollux⁶. Gemmæ dominus ex iis fortè erat, qui juxta Thaletis Philosophiam, vitæ & mortis, & fati, & rerum omnium principum ex aqua desumptum asserabant, immo, & ipsos Deos, ut cecinit Orpheus, seu quis alter sub ejus nomine, in Oceani evocatione:

*Oceanum voco Patrem, incorruptum, semper existentem,
Immortaliumque Deorum parentem, mortaliumque hominum.*

¹ In Argonaut.

² Icon. lib. 2. Cyclop. pag. 811.

³ Plin. H. N. xxxvi. 5.

⁴ In voce Hippopotamus.

⁵ Tom. 2. lib. 5. cap. 15. pag. 755. edit. L-B. 1712.

⁶ Lib. 5. cap. 16.

MEDUSAE CAPUT

In Cameo.

L EONARDUS Augustinus, & Eques Maffejus in Gemmis veterum¹ ferè similem retulere toreuma, quamvis non tam eximiæ venustatis: *Veritatis* nomen inscribere, existimantes Perseæ folium esse, quod ore gerit; hanc enim arborem Isidi sacram habere folium linguæ simile dixit Plutarchus²: at ni fallor rem acu non tetigerunt. Veritas enim a Philostrato describitur³, perpulchra facie puella, candida induta veste; & Hippocrates effinxit Veritatem⁴ sub pulchræ mulieris speciem, simplici habitu, & non inculto, splendidissimisque spectabilem oculis: quæ quantum a nostra distet effigiè, ex ipsis Gemmis luculenter apparet; facies enim horridula me in eam sententiam impulit, ut potius credam, hoc anaglypho, Medusæ, seu Gorgonis caput repræsentari; ad quam confirmandam Syracusanorum Græcus nummus a Mirabella relatus⁵ mirè facit, in quo in postica cernitur perfimilis non satis venusta, & inculto crine facies, linguam ex ore promens, octangularem plano exculpta; ita ut dignoscatur, nihil aliud, quam suæ Minervæ Ægidem repræsentare voluisse, in cujus centro Gorgonis caput sit, cujus metamorphosin Ovidius descripsit⁶: licet plerumque Medusa in antiquis Cimeliis forma præstanti mulier appareat; quod constanter etiam in Etruscis monumentis observatur⁷. In pretiosa illa signorum veterum congerie Cardinalis Alexandri Albani, amplissimi mei Mæcenatis, a Pont. Max. CLEMENTE XII. nuper Capitolio donata, in M. Aurelii præclaræ illius, integræque statuæ Thorace, inter plura Medusarum, Gorgonumque capita, quæ ornamento sunt, duo clarè linguam exerunt. Giraldus Gorgonem linguam exerentem memorat⁸; quod *linguæ usus*, ut ait ille, *atque sermonis in omni re præstet, atque excellat*: Ego potius ad exprimendam violentam mortem recisi capitis Physicam affectionem hujusmodi retulerim. Gorgonis os quoque memorat Cicero⁹ in valvis Templi Minervæ Syracusanorum pulcherrimum, cinctum anguibus; ligamen enim quod sub mento Gorgonis extat, ex serpentinis confictum caudis esse reor, juxta illud Virgilianum a Servio allatum:

..... mentoque sub imo
Serpentum extremis nodantur vincula caudis.

LI.

¹ Tom. 4. pag. 110. fig. 66.² De Isid. & Osir.³ In Amph.⁴ Ad Philom.⁵ Delle due Siracus. tom. 2. med. 19. pag. 64.⁶ Ovid. in 4. Metamorph.⁷ Dempster. de Etrur. Regal. lib. 6. in fin. & alibi.⁸ In syntagm. 11. de Diis.⁹ Act. 6. contr. Ver. pag. 434. edit. Gryp. 1545.

LI.

FAUNUS CUM NYMPHA LASCIVIENS

Incis. in Corneola.

FAUNUM Pici filium vetustissimum Latinorum Regem, Faunorum, Satyrorumque Patrem faciunt Mythologi¹; vereor tamen an rectè; ille etenim, qui rudioribus hominibus fortis melioris auctor primus, eos ab agresti & cyclopeâ vitæ ratione ad placidiorem disciplinam, cultumque revocaverit, & omnis Religionis², & Sacrorum fundamenta jecerit, inter beneficos potius, mitesque Deos foret enumerandus: Quum è contra nemo ignoret Faunos, & Fatuos, & Fatuellos³, quorum uxores Faunæ, Fatuæ, Italis *Fate* ex genere Satyrorum esse, & Dæmonum chorum implere; quique homines attonitos reddere credebantur⁴, & atra munia subire, de quibus etiam loquitur Vulgata Jeremiæ⁵; & Plinius contra eorum in quiete ludibria Peoniæ herbæ Pharmacum opposuit⁶. Hinc facili quidem negotio tales terrificos, infestosque Deos, & ἀλγήμεναι, per vastos camporum tractus, & lucos, sylvasque rudis sibi finxit Popellus; ibi enim & panicos timores muliercularum nostrarum non rarò adhuc agnoscere possumus: Ceterum qui adserunt Faunum eundem esse cum Græcorum Pane, veritatem magis acu tetigerunt. Sextus Aurelius Victor⁷: *Hunc Faunum plerique eundem cum Sylvano a Sylvis, & Inuum Deum, quidam etiam Pana esse dixerunt*; quod a Servio comprobatur⁸, qui ejus cultum ex Arcadia ab Evandro in Latium illatum putat⁹: Ex his igitur, aliisque probare contendit Bochartus¹⁰, Faunum alium in Latio regnasse, meras esse nugas, ab iis confictas, quos latebat, Faunum esse Panem Arcadem. In nostra verò Gemma Nympham, eandemque repugnantem aggreditur; petulcos enim, & salaces, & in foeminas furentes, fecerunt Faunos, Satyrosque fabularum architecti.

LII.

HERMAPHRODITUS

In Cameo.

QUI utrumque, & maris, & foeminæ sexum habent, Androgyni, & Hermaphroditi appellantur. Hi olim inter prodigia a Romanis habit¹¹, mox verò in pretio, & deliciis. Horum unus, ut vides, in hoc vitreo Anaglypho, frondosa sub arbore jacet; ita accubans pellibus Leoninis,

¹ Natal. Comes lib. v. Mythol. cap. 9.

² Laëtant. de fals. Relig.

³ Serv. ad Æneid. 6. & 8. Varr. LL. lib. 6.

⁴ Dionys. Halicarn. lib. 5. cap. 3.

⁵ Cap. L. 39. vid. Sam. Bochart. Hierozoic. tom. 2. lib. 6. cap. 6. pag. 826. edit. L-B. 1712.

⁶ Plin. Hist. Nat. xxv. 4.

⁷ De Orig. Gent. Roman.

⁸ Æneid. 6.

⁹ Id. in 1. Georg.

¹⁰ Geogr. Sac. lib. 1. cap. 33.

¹¹ Plin. Hist. Nat. lib. vii. 3.

ninis, ut totus ad intuentium illecebras factus videatur. Leonum exuvias ad Bacchanalia pertinere docet Aristides in Anthologia¹; Habes hinc inde tres Bacchi adfelas, & ad Bacchanalia item pertinentes, Faunum, & Satyrum, longiusque Baccharum unam, quæ ex scopulo curiosius omnia prospectat. A læva Hermaphroditum nudat, vafroque oculorum intuitu foeminæ inspe-ctanti innuit. Parte aliâ Faunus ad numeros Dityrambicos saltitare, incon-cinnèque cantare videtur, qualem in Bacchi, Ariadnesque pompa luculentius descripsit in Beoticis Pausanias. An Comicæ, vel Satyricæ alicujus scænæ apparatus hic est?

LIII.

SATYRUS ET CAPER

Incis. in Jaspide rubro.

APUD Begerum in Museo Brandenburgico, & Gorium in Museo Flo-
rentino² ferè similis habetur Gemma, in qua Satyriscus, rejectis post
tergum manibus coniscat cum Capro. Hoc etiam in palæstris identidem ab
Athletis fronte arietantibus factitatum adnotavit Lucianus, de Gymnasiis,
Satyri ex Bacchi familia sunt, *οἱ Διονύου Σατύρρις οἱ Σατύροι*: ita Lucianus
ὡς ὄρχ: varium eorum habitum, formamque descripsit Nonnus Dionysia-
corum³. Satyrorum diversum genus adnotavit jam Doctissimus Scaliger⁴:
Vides in nostra Gemma ab ariete ipso capite non differre⁵, & cornibus pu-
gnam instituere, eodem modo, quo Hirci, & Arietes, qui cornupetæ, &
petulci, & *κορυμίδες* a Theocrito dicuntur⁶; illis enim proprium est *κορυβα-
σαται*⁷, quod Latini *coniscare* dixerunt, Lucretius⁸:

Et satiati agni ludunt, blandèque coniscant.

LIV.

MELEAGER

Incis. in Prasma.

MELEAGRI effigies, ut Eruditi putant, hasta, & scuto armata, in
gemma (vulgo *Prasma*) a præstanti artifice excalpta est; opus pro-
fectò absolutissimum, atque admirabile, namque eam oculis exhibet, qualem
Philostratus pinxit, egregio nempè animi robore, viribusque corporis ad
omne egregium facinus comparatis, altero intecto humero, uti plerumque
Heroes apud antiquos efficti sunt, Meleagri fatum habemus a Frinico pri-
mum

¹ Lib. 6. cap. 5. Epigr. 3.

² Tom. 2. tab. 89. num. 2. pag. 169.

³ 64. vers. 130. & seqq.

⁴ Lib. 1. Poet. cap. 17.

⁵ Lucian. in Concil. Deor.

⁶ Bochart. Hieroz. tom. 1. lib. 2. cap. 46.

⁷ Quintil. lib. 8. cap. 3.

⁸ Lib. 2. vers. 320.

mum, non quod ille fabellam repererit, quum Pausanias in Beoticis referens Polignoti Delphicum opus, moneat illum breviter cecinisse re tota jam Græcia notam, licet nullus ante ipsum literis historiam illam mandaverit; mox verò excipere Ovidius¹, & Hyginus², sexcentique alii, Meleagri sorores commutatae fuere in Meleagrides aves, ut auctor est Ovidius, è quarum lacrymis refert Plinius³, increpans tamen Sophoclem auctorem, succinum quotannis ultra Indiam oriri. Meleagro item cultus habitus præcipuè in Insula Samo, uti ex ejusdem nummis a Vaillantio inter Græca numismata allatis compertum est, in quibus plerumque hasta armatur in Aprum Calidonium, cujus feræ dentes, & corium a Meleagro confossæ, adservabantur Tegææ in Minervæ Templo, quæ dein ab Augusto Nicopolim translata docent idem Pausanias, & Nicopolitarum nummi rariores, quos videre licet in amplissima Galliarum Regis Gaza. Ex Apri dentibus unus Romæ in Liberi Patris Æde visebatur, haud minoris unius pedis, & quadrantis mensura; si qua fides hujusmodi næniis habenda est.

LV.

THESEUS SAXUM ATTOLLENS

Incis. in Corniola.

RARUM hoc, & insigne, & fortasse unicum inter antiqua monumenta cimelium apertè explicat Apollodorus⁴: Quum Ægeus sibi ab Oraculo liberos posceret, redux in itinere ad Pittheum deflexit, & cum ejus filia Æthra rem habuit; quâ ex illa consuetudine relicta gravidâ, præcepit ei, ut si filium fortè pareret, educaret, neque patrem indicaret; tùm reliquit sub saxo calceos, & ensen, quæ cum per ætatem liceret, saxo amoto, ad se deferret⁵. Habes hic eundem Theseum Ægei filium firmis jam viribus gladium patris sub saxo reperientem. De calceis, & gladio, & cingulo sub saxo additis sunt pariter Lycophronis isti versus in Tragoedia Cassandra.

Γάλιν δὲ ὁ πῆτρας ἀσκήρας ἀνείρυσας
καὶ φασγάνε (ωσῆρα ἐξίφθ' πατρὸς,
Ὁ Φημὶς πάνε ὅς.

*Rursum qui è saxo calceos extraxerat
Ensis cingulum, & gladium Patris
Phemii Nepos;*

Gladius hic memoratus *Ellopius* appellabatur, uti habemus apud Hyginum in Poetico Astronomico: *Hegefanax* autem dixit esse *Thesea*, qui *Træzene saxum*

¹ *Metamorph. lib. 8.*

² *Fab. 172. & 174. vid. Natal. Comit. Mytholog. lib. 7. cap. 3.*

³ *Hist. Nat. lib. xxxvii, 2.*

⁴ *Lib. iii.*

⁵ *Vid. Scholiast. ad Euripid. Medeam. Hygin. Fab. 37. Diodor. Sicul. lib. iv. Plutarch. in vit. Thesei.*

xum extollere videtur, quod existimatur Ægeus sub eo saxo Ellopium ensē posuisse, & Æthrae, Thesei matri prædixisse, ne ante eum Athenas mitteret, quam, sua virtute, lapide sublato potuisset gladium patri referre. Hæc & plura reperies collecta apud Johannem Meursium de Regno Attico¹.

LVI.

HECTOR NAVIBUS GRAECORUM FACEM ADMOVENS

Incis. in Achate Sardonyca.

HANC rarissimam fanè Gemmam ad Hectorem Græcorum Navigiis ignem subicientem, pertinere nullus dubito. Eximius Poeta Homerus Iliad. O. rem elegantissimè exposuit:

Ἐκ τῶν δὲ ἀντὶ αἰαντὸς εἰσαπὼ κυδαλίμοιο.
τῷ δὲ μῆς περὶ νηὸς ἔχον πόνον, ὃ δὲ ἐδυνάσθητο,
οὐδ' ὃ πὼν ὄρεσθαι, ἔπειρήσασθαι περὶ νῆας.
οὐδ' ὃ πὼν ἀψῶσασθαι, ἐπεὶ ῥ' ἐπέλασσε γέ δαίμων.

*Hector vero contra Ajacem venit illustrem.
Hi autem una circa navem habebant laborem, neque poterant
Neque hic hunc expellere, & incendere igni naves;
Neque is illum repellere: quoniam eum admovent Deus².*

In Museo Florentino³ exsculptus est Ajax, & Teucer Telamonii, è navī contra Hectorem pugnantes; ex quo dubitatum est, an in altera Gemmā, quæ in eodem Museo observatur⁴, cujus aposphragisma Miles est, armatus cum face, uti in nostra apparet, sed absque navī, Hector potius repræsentetur, aut saltem Calator, ab Ajace occisus, cum torrem Græcorum navī subjiceret⁵, quàm miles incendiarius, ut Cl. Adnotator voluit: facilius enim Heroum gesta, quam militum munera, gemmis insculpta videre est. Navis verò *apblasto* insignis (puppis ornamentum est) Ajacis, seu Protefilai est; proximæ enim erant, & ab illis prælium cœpit Hector, quod *ἐπὶ ναῦσι μάχη*, dicitur in tabula Iliadis a Cl. Fabbretto explicata; navis item in udo non est, sed in terram subducta, uti universam Græcorum classem latè probat, loco citato, Homericis testimoniis laudatus Fabbrettus⁶; supra eas enim tamquam è propugnaculis, etiam in sicco solo, sæpissime pugnabatur, & illas vallo, fossoque circumdabant⁷.

LVII.

¹ Lib. III. cap. 1. pag. 156. edit. Amstelod. 1633.

² Pugna hujusce descriptionem produxit Poeta etiam in librum II.

³ Tom. 2. tab. 27. pag. 17.

⁴ Tom. 2. tab. 60. pag. 110.

⁵ Paus. in Phocic.

⁶ Pag. 323. & ad Colum. Trajan. cap. 5. pag. 136. & 137.

⁷ Diod. Sicul. Hist. lib. XI.

LVII.

MILO CROTONIATES

Incis. in Corneola.

INTER quamplurimos Athletas, quibus præcipuè Crotoniates in Magna Græcia Populi viribus præstantissimis¹ gloriabantur, Milo ille numerabatur, qui Olympico certamine Bovem occlusâ manu necaverit², eundemque sublimem humeris ferre potuerit; quod Græcorum Poetis notissimum, Cicero ipse his verbis testatur³: *Olympiæ per stadium ingressus esse Milo dicitur, cum humeris sustineret Bovem*. Cujus statuam æneam finxit Dameas, & facinora, fortiaque facta memoriæ prodidit Pausanias⁴: Crotoniates verò Junonis, cujus apud ipsos præstans cultus⁵, sacerdotio ornare, eumque in eorum nummis insculptum voluere, quos videre est apud Fulvium Ursinum⁶.

Pugnat igitur Milo feroci cum Tauro in stadio, quod ex Herma dignoscitur, illos enim in stadiis, ac Gymnasiis, ut Præsides poni consuevisse, & ut ait Fornutus, ad declarandam fortitudinem in palæstris, cum ratione conjunctam, alias dicemus. Adstat Heros genu posito, ita enim & Herculem Leonem suffocantem in nummo Heracleensium in Tracia effinxit Antiquitas⁷. Nudus præterea est ex Athletarum instituto, robustâ corporis plenâque facie, Leonisque pelle ex humeris propendente, more Heroum, quorum habitus a Cl. Bonarrota observatur⁸, quem audire Lectorem ne pigeat: *Gli Eroi avevano in costume di andar coperti in quella maniera semplicemente di Pelle, secondo quello, che osserva l'antico Scoliaſte d'Apollonio⁹: la qual cosa era loro di molta convenienza, e decoro per essere contrasegno della loro forza e virtù, particolarmente nell'uccidere gli animali più perniciosi, non ammettendo altro vestimento, come cosa contraria alla tolleranza, da essi principalmente professata, che quello guadagnato colla propria forza, e virtù, o veramente ereditato da' loro maggiori, i quali nella medesima maniera se lo fossero procacciato: così Tideo secondo le favole¹⁰, portava la pelle del Porco Calidonio ereditata da Meleagro, e Polinice la spoglia del Leone ucciso da Ercole, avuta da lui per ragione di successione*.

¹ Κροτωνιατῶν ὁ ἴσχατος πρῶτος ἦν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων
adagium est.

² Paus. Strab. Ovid. Valer. Max. Solin. Galen. &c.

³ Cic. Cato Major.

⁴ Eliacor. post. lib. 6.

⁵ Vid. Num. in actis Acad. Paris. Inſcrip.

⁶ Fabr. Imag. Vir. Illustr. n. 93. pag. 58.

⁷ Apud Vaillant. append. ad Numm. Græc.

⁸ Ad Numm. M. Aurel. observ. pag. 63. & seq.

⁹ Argon. lib. 1. vers. 324.

¹⁰ Stat. Thebaid. lib. 1. & 2. Lycophron. vers. 1066.

LVIII.

MARS ET RHEA SYLVIA

Incis. in Jaspide rubro.

ELEGANTISSIMÆ hujus Gemmæ ectypon luculenter explicat Livius lib. I. Historiarum: *Amulius fratris (Numitoris) filia Rheæ Sylviae* (quæ & Iliadicebatur) *per speciem honoris, cum Vestalem eam legisset, perpetua virginitate spem partus adimit. Sed debebatur, ut opinor, Fatis tantæ origo Urbis, maximique secundum Deorum opes Imperii principium. Vi compressa Vestalis, cum geminum partum edidisset, seu ita rata, seu quia Deus auctor culpæ honestior erat, Martem incertæ stirpis Patrem nuncupat.* Qui rem diligentius perscrutantur unum de Procis puellæ fuisse volunt¹: Alii ipsum Amulium armatum, ut puellæ terrorem incuteret eo venisse²: Ceterum, Romani nihil antiquius habuerunt, quam Martem Parentem suum nuncupare. Inter Antonini nummos, unus a Begero allatus³ adest huic Gemmæ ferè similis. Observatur in Gemma Cupido facem præferens, cum ipse ignis sit, vel ignis virtuti cumulatissimè respondeat⁴. Nuptias celebrantibus Diis, ut plurimum Cupidines præeunt, accensas faces ferentes, qui belle a Luciano in Dialogo Zephiri, & Noti, & a Claudiano in Honorii, & Mariæ Æpithalamio distribuuntur ante Jovem Europam, ac Plutonem Proserpinam rapientes. Literæ in Gemmis, uti placet Eruditis, plerumque nomen viri illius, qui gemmam anulo insertam habuit, per compendiaras notas solent indicare, vel epigraphen boni Omnis⁵, vel occultas notas continere, quibus in Gemmis, pro amuleto ad aver-tendum fascinum veteres utebantur⁶.

LIX.

EURIPIDES

Incis. in Corneola.

SI caput in hac Gemma expositum cum Herma marmoreo ab Fulvio Urfino, & a Fabro⁷ allato conferatur, Euripidis Poetæ Tragici imaginem facile tenere arbitramur, cujus pretium ex eo quidem augetur, quod inter Gemmarum incisarum Collectores Euripides adhuc visus non sit. Is natus est circa illud tempus, quo ad Salaminem cum Xerse pugnatum est, Athenis Archonte Philocrate, ut patet ex marmoreo Chronico Oxoniensi⁸, Mnesarcho patre, & matre, quam olera vendidisse ferunt. Platoni ajunt in Ægyptum abeunti focium sese adjunxisse, dein Socratis extitisse auditorem: Tragœdias

¹ Dionys. lib. 1. cap. 77. Platarch. in Vit. Romul.

Plin. lib. xxxiv. 6. Dion. lib. 43.

² Vid. G. H. Newport. Hist. Reip. Rom.³ In animadvers. ad L. Flor. Hist. pag. 12.⁴ Ausubolog. lib. 1.⁵ Mus. Flor. tom. 1. Clas. 4. pag. 151.⁶ Mus. Flor. tom. 1. in Prefat.⁷ Faber. pag. 39. num. 60. edit. Plantin.⁸ Inter Marmora Arundelliana, edit. Londin. 1732.

goedias septuaginta quinque fecit; nonnulli numerum illarum augent ad XCII. Harum tantum decem & novem ad nos pervenere, sententiarum vi, & elegantia laudatissimas: ex illarum præstantia nomen ille *Philosophi Tragici* adeptus est; celeberrimumque est Oraculi effatum: Σοφὸς Σοφοκλῆς Σοφώτερος Εὐεπίδης: *Sapiens Sophocles, sapientior Euripides*. Asperrimè ab Aristophane, ceterisque Comicis exceptus, Athenas liquit, & ad Archelaum Macedoniæ Regem divertit, ubi fatis cessit annos agens LXXVII. ut Palmerio placet¹, Archonte Antigene, a Regis canibus miserè dilaniatus, an fortuito, vel consulto, res est in obscuro: Euripidem omnium ferè antiquorum Scriptorum monumenta commendant², quæ, si lubet, consulat Lector.

LX.

APOLLONIUS TYANAEUS

Incis. in Jaspide viridi.

APOLLONII Tyanæi imaginem, vel ex Numismatibus, quæ *Conturniata* dicuntur, vel ex Achate, vel Amethisto, vel ex marmore denique jam descriptam, Augustinus, Maffejus, & Faber exhibuere, Hanc quoque nos Gemmam insculptam, atque, ut antiquarum rerum peritissimi, existimant, non inelegantem certè proferimus, quamvis Apollonius hic noster Philosophico Pallio destituatur, neque brachium, aut manum exerat, ut alibi. Scribit Lampridius Alexandrum Severum in Larario suo inter Deorum effigies Abrahami, Apollonii, Christique simulacra constituisse; quare ille primus inter Christianos Principes perperam a quibusdam creditus est³. Hunc quoque teste Vopisco impensè coluit Aurelianus Imperator, statuamque illi excelsò in loco decrevit. Ceterum celeberrimus iste præstigiator, fuit Pythagoricæ sectæ addictus, barbamque ut vides, & crines, ex more Philosophorum intonso habuit: utrumque verò, ut in ejus vita narrat Philostratus, Domitianus Imperator ad contumeliam præradi jussit.

LXI.

PHILOSOPHUS CATHEDRARIUS

Incis. in Corneola.

PHILOSOPHUM Sellæ, seu Cathedræ insidentem exhibet hæc Gemma, Seneca Philosophos hujus generis vocat *Cathedrarios*; indutus hic pallio est, at ita negligenter soluto, ut maximam corporis partem enudet. Putarunt

F 2

Au-

¹ *Adnotat. in dict. Marm. Oxoniens.*

² *Anal. Gell. Noct. Att. lib. 15. cap. 20. Plutarch. in Demosth. Val. Max. lib. 3. cap. 4, & 7. Suid. Galen, Pausan. Strabon. Sidon. Apollin. Thom.*

Magister in ejus vita. Voff. Instit. Poetic. lib. 2. &c.

³ *Vid. Christophor. Cellar. dissert. de primo Principe Christi. pag. 321. edit. Lipsiens. 1712.*

Augustinus, & Maffejus in Phocionis imaginis explicatione¹, Philosophos ferè nudos in antiquorum monumentis expressos, eorum morem denotare, quo dum Thermis uterentur, auditores in Exedris insidentes edocebant; ego ita insculptos potiùs reor ad eorum stoicitatem, seu Α'παθειαν exhibendam. Codicem, seu Pugillarem Philosophus manu gestat, & stilo, seu calamo exarat: An vitam Philosophi alicujus, aut Poetæ laureati describit, cujus effigies, vel marmorea, vel lapidea in Hermam efficta sit? Virorum illustrium imagines in Herma efformabat Antiquitas; ita Athenis Porticus ab Hermis appellata, in qua multa Heroum capita Hermas simulantia statuebantur²: Æschines Oratione in Ctesiphontem: τρεῖς λιθίνους Ἑρμᾶς στήσαι ἐν τῇ σοᾷ τῇ τ' Ἑρμῶν: *Tres lapideos Mercurios constituere in Mercuriorum porticu*. Hinc deducta nomina Hermerotis, Hermanubis, Hermharpocratis, & similia³, quæ inter ornamenta Bibliothecarum, Gymnasiorum, Balineorumque enumerantur⁴. Demum quum Philosophus hic de Philosopho scribere videatur, an nimium fortasse videretur sibi indulgere, qui Diogenem Laertium hac in Gemma repræsentatum vellet Philosophi alicujus vitam describentis?

LXII.

ANTONIA AUGUSTA

Incis. in Corneola.

ANTONIA Augusta, Octaviæ Augusti sororis ex M. Antonio Triumviro filia, uxor Drusi, Tiberii fratris, & Claudii Imperatoris mater, venusto ore, ac florenti ætate, capillis haud operoso cultu dispositis, ne formæ decus imminuant, in hac elegantissima Corneola exscalpta est. Ejus nummi frequentes sunt tam Latini, quam Græci. C. Caligula in Antoniam aviam, quicquid umquam Livia Augusta honorum cœpisset, uno S. C. congeffit⁵: Præclarissima equidem foemina, forma, ac pudicitia spectatissima⁶ a Plutarcho Σωφροσύνη καὶ κάλλει περιβόητη appellatur⁷: Tiberius eam omni venerationis indicio profecutus est; Cajus Augusti Sacerdotem fecit, illique omnes Vestalium honores tribuit⁸: Etiam Divinis honoribus aucta; Templum enim illi dicatum Plinius refert; & Claudius ludos Equestres in Matris natalitio die agendos instituit. Goriæus in sua Dactyliothea sub Cereris effigiem Antoniam agnoscit⁹, eo nempe modo, quo ab Angelonio in ejusdem Augustæ nummis repræsentatur.

LXIII.

¹ Tom. 1. pag. 76.

² Joan. Meurs. *Athen. Attic. lib. 1. cap. 3. pag. 10.*
edit. L-B. 1624.

³ Vid. Spon. *Miscel. erud. Antiq. sect. 1. artic. 4.*

⁴ Bonarr. *observ. ad Num. Carpin. in proem. pag. 26.*

⁵ Suet. in *Cajo cap. 15.*

⁶ Val. Max. *lib. 4. cap. 3.*

⁷ Apud Joan. Glandorp. *Onomast.*

⁸ Dion. *lib. 59.*

⁹ Par. 1.

LXIII.

C. CAESAR CALIGULA

In Cameo.

NOBILI sanè opificio in excalpto Cameo hoc cælatoris docta manus vultum Caji Cæsaris (si harum rerum peritorum rectum iudicium est) Gemmæ venas imagini mirabiliter aptans, expressit, Cajus in castris genitus ex Agrippina, & Germanico, in contubernio Legionum educatus, militari vocabulo Caligula appellabatur¹. Vix Imperium adeptus magno, & incredibili apparatu profectus est in hostes Imperii Romani, Germaniam, Galliamque percurrrens, in Ora Oceani circa prospectum Britanniae restitit, quumque ibi Admimocinum Bellini Batavorum Regis filium², qui a Patre, ad eum cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepisset, deficiente belli materies, Romam rediit, ædificata Turri propè Bononiam in littore Morinorum, quam Eginhardus in vita Caroli Magni ad annum DCCCXI. descripsit, & Bucherius anno MDCXVI. & MDCXXIV. non sine admiratione tanti Romani operis, & vetustate nobilis, contemplatus est³. Cajus igitur Romam reversus Triumphum indixit, quem memorat Persius⁴:

..... missa est a Cæsare laurus
 Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
 Frigidus excutitur cinis: ac jam postibus arma
 Jam chlamydes Regum, jam lutea gausapa captis,
 Effedaque, ingentesque locat Cæsonia Rhenos.

Nihilominus natali suo, hoc est Prid. Kal. Septembris A. C. XL. ovavit tantum, anno verò sequenti die XXIV. Januarii è vita sublatus est⁵.

LXIV.

DOMITIA AUGUSTA

Incis. in Corneola.

NOBILIS Artificis opus Gemma hæc, incredibili diligentia, atque arte elaborata est, Domitiam exhibet, Domitii Corbulonis filiam, olim L. Aëlii Lamiae uxorem, cujus amore captus Domitianus Cæsar Juliam Titi filiam respuit in uxorem⁶. Suetonius: *Fratri filiam adhuc virginem oblatam in matrimonium sibi, cum devictus Domitiæ nuptiis esset, pertinacissime recusavit*. Postea verò ut Dio refert⁷, ob adulterium cum Paride admissum eam occidere cogitavit,

¹ Tacit. Annal. lib. 1.

² Sueton. in Cajo. Orosius lib. 7. cap. 5. Minocyno-belinum vocat.

³ Lib. 4. cap. 10. §. 13.

⁴ Sat. 6. vers. 43.

⁵ Mascov. de' Fatti de' Tedeschi lib. 4. pag. 106.

⁶ Sueton. in Domit. cap. 22.

⁷ Dio lib. 67.

tavit, sed Urſi conſilio tantum repudium miſit: Mox eam reduxit¹, Auguſtæque nomen retinere, Palatiumque habitare paſſus eſt. Quæ tamen quum in proſcriptorum libello necem ſibi paratam perlegiſſet, conjurationem contra Imperatorem procuravit. Hujus Auguſtæ nummi rarioris ſunt notæ: Sunt qui exhibeant utriuſque Conjugis & nomen, & caput², & filii ex Domitiano ſuſcepti imaginem³. Crinium ille mollis ornatus, & elegans, conſtans pariter in nummis eſt, & huic fœminæ peculiaris. Inter Domitiani numiſmata, ſingulare illud, in quo caput muliebre ſpicis coronatum, ex unâ, ex alterâ parte Calathus, iſdem ſpicis refertus: Eruditi in Cereris ſymbolo Domitiam repræſentatam ſuſpiciantur, veluti Imperatoris ſociam, in Populorum plauſibus excipiendis, ob *largitionem*, ſeu *liberalitatem* ad emendum frumentum datam.

LXV.

TRAJANUS IMPERATOR

In Cameo.

TRAJANI Imperatoris effigies decora, gravis, amabiliſque, diligenti opificio in prægrandi Gemmâ exalta, Eruditorum digna eſt obſervatione. Optimus ille Princeps in Germanos cum exercitu proſectus, adoptatus eſt a Nerva, & Cæſar, & Imperator, & Germanicus abſens licet, & ignarus, appellatus, Imperii inſignia apud Coloniam Agrippinam Galliæ urbem aſſumpſit⁴, quicquid Dodwellius oppugnet⁵. Iberorum Regem, & gentes, & Sauromatarum, & Boſphoranorum, & Arabum, & Oſdroenorum, & Colchorum in Populi Romani fidem accepit. Daciam Decebalo victo ſubegit, Provinciâ trans Danubium noviter factâ; qua de re Columnam cochlidem rebus a ſe præclarè geſtis inſignem in Foro ſuo poſuit, quam commentario illuſtrarunt Ciacconius, Bellorius, & Fabbrettus: In Chronico Alexandrino ad annum CVI. hæc ex Dacis victoria ad Gothos refertur; ſed Græcis ſolemne eſt Gothos, Getas, cum Dacis confundere, Ceterum Trajanus ſemper in exemplum bonitatis aliis poſt ipſum Principibus propoſitus in publicis adclamationibus fuit; *Optimus* proprio cognomine dictus, & *Pater Patriæ*, & *Reſtitutor Urbis*, & *Italiæ*, & *Locupletator Civium*, & *Propagator Orbis terrarum*, & *Conditor Orbis univerſi*⁶: Demum talem ſe Imperatorem privatis præbuit, quales eſſe ſibi Imperatores privatus optaſſet⁷.

LXVI.

¹ Suet. cap. 3.

² Patin. Theſ. Maur. pag. 116. Vaillant, Num. Græc. Tryſtan. aliique.

³ Apud Bonarrot, Num. Muſ. Carpin.

⁴ Viſt. jun. in Trajan. Oroſ. lib. 7. cap. 12. Sidon. carm. 7. verſ. 114.

⁵ In præleſt. ad Scrip. Hiſt. Auguſt.

⁶ Vid. ejus Nummi.

⁷ Vidend. Panegy. C. Cæcilii Plin. ejusdemq. Epiſt.

LXVI.

PLOTINA AUGUSTA

Excisa in Annulo ex integra Cryſtallo.

POMPEJA Plotina Trajani Imperatoris uxor fuit, quo defuncto, ejusdem Augustæ potissimum opera Hadrianus Imperium adeptus est, qui beneficii non immemor summo illam semper honore coluit; nam viventi Basilicam Nemausi dicavit, defunctaque per novem dies, atratus per Urbem incescit, Templumque in ejus honorem extruxit; uti referunt Dio¹, & Spartianus².

Alium ex integra Cryſtallo annulum profert Gorlæus ex sua Daſtyliotheca³, aliumque ex integra Sarda⁴ apud se extare commemorat. In nostra Gemma Plotinæ caput videtur ornatum gemmis, quæ speciem quandam Coronæ turritæ præferant, qua redimitur apud veteres Berecynthia, quæ & *Mater Magna*: Quamobrem conjectandi locus est, Augustam hanc sub Deæ hujusce imagine cultam, sicut olim sub Junonis, & Cereris, & Veneris imagine⁵ Livia Augusti uxor colebatur⁶. Inter Nummos majoris moduli in Museo Carpineo adſervatos, quos erudito commentario illustravit Cl. Vir Philippus Bonarrota Senator Florentinus, cernitur Hadriani Imperatoris nummus in cujus parte adversâ efficta est Cibeles, seu Berecynthia⁷ in curru a Leonibus vecta, sub cujus imagine Plotinam repræsentari non immerito suspicatur Vir rei Antiquariæ promus Condus.

LXVII.

COMMODUS

In Cameo.

COMMODUS Cæsar elegantissima manu in Achate Sardonica insignis magnitudinis exalptus est. Severa quidem facies, sed quæ a pulchritudine non absit, tranquillæ faces oculis, atque micantes, crispa coma, & barba, ex tonsoris timore non rasa⁸, facile illum declarant, cum Herodiano, omnium ejus ætatis hominum formosissimum⁹; sed tamen totam vitæ rationem vitiis foedissimis contaminavit. Corona plerumque ille aureâ, pretiosis lapidibus intertextis utebatur, uti auctor est Dio¹⁰: sed hîc laurea, pariter, & radiatâ corona ornatus conspiciendus venit; quod nescio an in statuis, & nummis Cæsarum uspiam inveniatur. Radiatam vel habet, ex aliorum Augustorum ritu,

ab

¹ Hist. lib. 69. ex recens. Leuncl. edit. Hann. pag. 792.² In Hadrian. pag. m. 90.³ Tom. 1. num. 211.⁴ In præf. pag. 5.⁵ Videſis Cl. Gorii præfat. ad Columb. Aug. Libert. pag. xxiii.⁶ De qua Ovid. de Ponto.⁷ Tab. 1. pag. 3. 4.⁸ Lamprid. in vit.⁹ Herod. Hist. lib. 1.¹⁰ Apud Xiphil.

ab Orientis Regibus accepto¹, vel propter ejusdem flavos crines in argumentum Divinitatis acceptos, & radios esse circa verticem genitivos, creditos; unde oborta illi infania simulacro Solis colosso caput demendi, suumque imponendi; de quibus laudatus Herodianus; vel ob deductum genus ab Hercule Jovis filio, quo nomine se præcipuè Commodus jussit appellari. Hercules præter populeam, radiatam quoque coronam habuit, ut in rarissima Gemma Musei Florentini², in qua Herculis caput radiis ornatur; ipse enim inter Deos *Ἡρακλῆς* connumeratur, qui, & ΒΑΣΙΛΕΥΣ, & Α'ΝΑΞ etiam dictus est.

LXVIII.

CAPUT INCOGNITUM

Incis. in Achate.

IN hujus Gemmæ sculptura omni usus est diligentia præstantissimus artifex *Agathangelus*: Qua de re eximium opus omnium quotquot sunt Eruditorum calculo laudatur, comprobaturque; Gemmæ pretium mirum in modum augeretur, si quid certi statui posset, tum de imagine, quam præsefert, tum de ipso scalptore: affirmare non audeam cum quibusdam in illa nobis Sexti Pompeii effigies proponi, non multum tamen distare videtur ab ea, quæ in pluribus marmoribus, & numismatibus exhibetur: Ita pariter neque apud Plinium, & Junium, aliosque Scriptores, qui veterum Artificum nomina literis transmissit, neque in totâ, ni fallor, Antiquitate ΑΓΑΘΑΝΓΕΛΟΥ nomen reperitur. Quare non desunt, qui additas recentiori manu literas suspicantur, operi reipsâ non dubiæ antiquitatis. At in præsentiarum, quidquam de hoc adfirmare nostri muneris esse non censeo.

LXIX.

AUGUSTÆ ROGUS

Incis. in Corneola.

AUGUSTÆ apotheosin Gemma hæc, ni fallor, exhibet; affabrè enim Rogus insculptus, & duo utrinque adstantes pavones illud planè declarant. Rogus ferè similis est apud Boldettum in quodam sepulchrali marmore Anaglyphi operis. Imperatores æquè, ac eorum uxores, Romanorum assentatio immodica, solemni quadam ratione post mortem inter Divos referebat, Ritus fusè describit Herodianus his verbis, Angelo Politiano interprete³. *Mos est Romanis consecrare Imperatores, qui superstitibus filiis, vel successoribus moriuntur quippe functum vita corpus, ritu hominum sumptuoso funere sepeliunt. Sed ceream imaginem defuncto quamvis millimam fingunt, eamque in Regiæ vesti-*

¹ Vid. Bonarr. pag. 177. 179. ad num. Carpin.
² Tom. 1. tab. 39. num. 3.

³ Hist. lib. 4.

vestibula proponunt supra eburneum lectum maximum, atque sublimen, vestibus instratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recumbit; Circa lectum vero utrinque magnam partem diei sedent, a læva quidem Senatus, vestibus atris amictus, a dextera vero Matronæ, quas virorum, aut parentum dignitas honestat, harumque nulla vel aurum gestans, vel ornata monilibus conspicitur, sed vestibus albis exilibus indutæ merentium speciem præbent. Hæc ita per septem dies continuos faciunt, Medicis ad lectum quotidie accedentibus, inspectumque velut ægrum, deterius sese habere subinde pronuntiantibus; dein ubi jam visus obiisse diem, lectum humeris attollunt, Equestris, Senatoriique Ordinis nobilissimi, ac lectissimi juvenes, perque viam Sacram, in vetus Forum deferunt, ubi Magistratus Romani deponere Imperium consueverant. Utrunque autem gradus quidam sunt ad scalarum similitudinem extructi, in quibus altera ex parte puerorum chorus est, è nobilissimis, atque patriciis, altera scæminarum illustrium, Hymnos in defunctum, Pæanasque canentium, verendo, ac lamentabile carmine emodulatos. Quibus peractis tollunt iterum lectum, atque extra Urbem perferunt in Martium Campum, ubi qua latissimè campus patet, suggestus quidam specie quadrangula, lateribus æquis assurgit, nulla præterquam lignorum ingentium materia compactus in Tabernaculi formam: Id quidem interiùs totum est aridis fomitibus oppletum, extra autem intextis auro stragulis, atque eboreis signis, variisque picturis exornatum. Infra verò alterum minusculum quidem positum est, sed forma, & ornatu persimile portis, januisque patentibus. Tertiumque item, & quartum, semper superiore contractius, ac deinceps alia, donec ad extremum, quod est omnium brevissimum perveniatur. Igitur lecto in secundum tabernaculum sublato, aromata, & suffimenta omnis generis, fructus, erbasque, succosque omnes odoratos conquirunt, atque acervatim effundunt: Ubi verò locus omnis expletus, tum circa ædificium illud adequitant universus equester ordo, certa quadam lege, ac recurso, motuque Pyrrichio, numeroque in orbem decurrentibus. . . . quæ ubi celebrata sunt, facem capit Imperii successor, eamque tabernaculo admovent. Tum ceteri omnes undique ignem subiciunt, cunctaque illicò fomitibus illis aridis, odoramentisque referta igni valido corripuntur. Mox ab extremo, minimoque tabernaculo, tamquam è fastigio quodam, simul cum subjecto igni Aquila demittitur, quæ in Cælum creditur ipsam Principis animam deferre. In Augustarum consecrationibus Pavonibus plerumque utebantur, uti Junonis symbolo, quam Deam etiam humeris Augustam efferre in Cælum conspicitur in nummis Paullinæ Maximini Imperatoris uxoris in Museo Farnesiano. In Gemma nostra Pavones exculpti sunt ad latera, ad elegantiam forsan, vel prisco more, ad Augustarum marmorea sepulchra adponebantur; ita ænei illi duo Pavones ad D. Petri in Pontificio Viridario, Honorii, & Mariæ uxoris sepulchro ornameto erant¹. Sol & Luna apotheosin ostendunt, seu Cælum, in quo cum ceteris Numinibus Imperatores colebantur. Sed hæc trita nimium, ac vulgaris doctis videbuntur, quæ tamen nescire Archæologum indoctum, ac indecorum foret.

¹ Nardin. Rom. antiq. lib. 7. cap. 13. pag. 422.

LXX.

DACIA RESTITUTA

Incis. in Corneola.

PROVINCiarum *Χαρχη*, & insignia eadem constanter esse in omnibus numismatibus Provincias exprimentibus norunt Antiquarii: Sic Phrygia, ac Dacia peculiari, & oblongo operta pileo est, uti in hac singularis artificii Gemma; & quantumvis in marmore Cæcio, & in Columna Trajani velato capite Dacæ mulieres sint, ut advertit Fabbrettus¹, Provincia ipsa nuditate sua, & pileo tantum adhibito, captivitatem suam in nummis Trajani DACIAE. CAPT. exprimere solet². In Hadriani verò nummis plurimæ exalptæ Provinciæ sunt, quibus Imperator porrigit dexteram: uti Bithynia, Achaja, Gallia, Hispania, de quibus vide Spartianum³, & Spanhemium⁴. In nostra Gemma non vir, seu Imperator, sed Foemina foeminæ porrigit dexteram, eademque cornucopiæ gerit: illam plerique Eruditorum Italiam esse autumant gentium dominam, ita in numismatibus plerumque expressam⁵; Hadrianum non legimus vel vicisse, vel aliquo privilegio Phrygiam donasse, hinc potius ad Daciam a Trajano subactam, cui Italia manum adjutricem extendat, Gemmam nostram libuit referre.

LXXI.

MILITUM PIETAS

Incis. in Corneola.

INTER varias hujusce elegantissimæ Gemmæ explicationes, quas Eruditi dederunt, præ aliis arrisit, Æneam sagitta vulneratum repræsentari in hac Gemma, quem Venus, ut Virgilius descripsit⁶; indigno dolore perculsa Dictamo Cretenfi curavit. Nudum hic languentemque corpus cernitur a muliere in ulnis exceptum, ante eos vero adstat frutex, seu arbuscula, quam Dictamum Cretensem esse duxerunt. Alii verò Militum Pietatem erga Com-militones in bello⁷ occisos in ea repræsentari censebant. Apud Leonardum Augustinum observare est militem, alium humeris gestantem, quæ Corybantium ludis tribuere non dubitarunt, cum potius ad istam Militum Pietatem referenda essent, uti doctè animadvertit Cl. Gori in Museo Florentino⁸.

Romanis militum suorum corpora in prælio cæsa, ne insepulta jacerent, alio transferre mos fuit, quæ in unum collata aliquando, vel uno tumultu condita humabantur, testis est passim Livius⁸. Quæ suprema Pietatis officia etiam hostes hostibus non raro persolverunt, cujus rei exempla obvia sunt, cum in Græca, tum in Romana Historia.

LXXII.

¹ De Colum. Trajan. pag. 106.² Mus. Farnes. tom. x. tab. 1. pag. 1. & tab. 6.³ Spartian. in ejus vit.⁴ Spanhem. dissert. 9. pag. 828. edit. Amstel. 1671.⁵ Vid. Beger. Theatr. Brandenburg. tom. 2. pag. 656.⁶ Virgil. Æneid. lib. 12. & annotat.⁷ Tom. 2. tav. 62.⁸ Lib. xxii. xxvii. xxxvii. Plura de his apud Fabbrettum de Colum. Trajan. cap. 3. pag. 65.

LXXII.

LEGIONIS SIGNUM

Incis. in Corneola.

GEMMA hæc planè rarissima, ac nobilissima, Cl. Viri, atque rei Anti-
quariæ amantissimi Marchionis Gregorii Capponi Musei non ulti-
mum ornamentum est: In ea signum Legionis Romanæ insculptum habes;
Aquilas enim dumtaxat Legionum signum fuisse constat, cetera ad Cohortes
pertinere. Legionari signo additus Capricornus, ex ritu Romanorum, quos,
ut in exercitu aliquid etiam inter eos discrimen haberetur, consuevisse notum
est, singulas Turmas, Manipulos, & Cohortes, & Legiones proprio vexillo,
& militari signo donare; quod adnotaverat Alexander ab Alexandro¹. Nota
verò illa Capricorni, propter Augusti thema natalicium auspiciatior semper
habita est: hinc eam videmus in Vespasiani, & Titi, Corneliæ Paullæ, &
Gordiani nummis: & Capricornus Legionis signum est, in nummo Gallieni
apud Vaillantium²; & præcipuè Legionum illarum, quæ *Augustarum* nomi-
ne gaudebant, uti patet ex Patera veteri apud Bonarrotum³, & ex lapidibus
apud Alexandrum Gordonium⁴. Ex ordine, & numero Romanæ Legiones
describebantur, sed præter illam nomenclaturam, alia etiam cognomen-
ta accepisse liquet, vel a subactis Provinciis, vel ab Imperatoribus, vel a virtutis
præstantia, vel a patratis facinoribus, aliisque belli eventibus memorandis
desumpta; si hic divinandi locus detur; quum duas Cæsar Legiones, *Mar-*
tias, ob audaciam bellicam dictas, instituerit⁵, ad Augusti, & Claudii tem-
pora productas, notas illas compendiaras in Gemma nostra C. M. F. legerem
Claudia, *Martia*, *Felix*. Illud indubium militaria signa speciali religione cul-
ta, corollis ornata, frondibus, floribusque intertextis; habemus ex Plinio⁶,
quod Aquilæ, ac signa pulverulenta illa, & custodiis horrida junguntur Festis diebus.
Et ex argento efficta esse familiariter signa militaria alibi adnotat idem Au-
ctor⁷; & a Barbaris Divino excepta cultu, neminem latere reor, qui in Ro-
mana Historia prorsus hospes non sit⁸.

LXXIII.

NAVIS BELLICA

Incis. in Achate nigric. coloris.

ACHATES hic nigricantis coloris perrarus est, omnique observatione
dignissimus; navem enim ad belli usum comparatam videtur repræ-
sentare, turreſque ad propugnaculum habet, ut in iis, veluti è muris, sicut

G 2

ait

¹ *Dier. Gen. lib. 2. cap. 4.*² *Præst. Num. tom. 2. pag. 375.*³ *Bonarrot. ad numif. Carpin. in præf.*⁴ *Gordon. iter Septentrion.*⁵ *Appian. de Bell. Civil. lib. 4.*⁶ *Plin. H. N. lib. XIII. 3.*⁷ *H. N. lib. XXXIII. cap. 4.*⁸ *Vid. Suet. de Artabano Rege, & Herodian.*

ait Plinius ¹, pugnam milites in mari ineant. Simile antiquæ Navis schema, una sola turri instructæ, atque appensis armis, Thorace, videlicet, Clypeo, & Sagitta observatur in Musco Florentino ². Has turres Athenæus, præclaram Hieronis Navem, ab Archimede constructam memorans, descripsit ³: *Turres octo, inquit, in ipsius Navis angulis, duæ erant in puppi, totidem in prora, aliæ in medio ipsius Navis Singulas turres quatuor Juvenes armati conscenderant, duoque Arciferi; totus locus interior turrium, lapidibus, & sagittis erat plenus.* Ex quo patet ad proram pariter, & ad puppim has turres fuisse constitutas ⁴, ob idque turritas puppes dixisse Virgilium ⁵, ut observat Lazarus Bayfius de re Navali ⁶, & mobiles fuisse, & quæ subito erigerentur. Hinc Antoniani in pugna illa Navali, quæ ad Actium facta est cum Cæsarianis, turres, quas in Navibus habebant, in mare cum armamentis projecerunt, uti auctor est Dio: Fenestræ singulis partibus erant, ut loquitur Vitruvius ⁷, & Liburnis majoribus præcipuè impositæ. Horatius ad Mæcenatem.

*Ibis Liburnis inter alta Navium
Amice, propugnacula ⁸.*

Leo ille, qui sub catastromate in summa prora apparet, non relinquendus indictus. Æneja Puppis, ait Virgilius ⁹.

Prima tenet, rostro Phrygios subvecta Leones.

Insignia hujusmodi proræ Navium, vel in summo rostro efficta *παραμυρον* Græci vocant, & nomen potissimum Navibus dabant ab Equo, Chimæra, Tauro, Ariete, Centauro deductum. Quæ in puppi erat effigies, *Tutela Navis* dicta est, & plerumque ad marina Numina pertinebat: Quod longius, doctissimèque, ut solet, prosequitur, contra nonnullorum opinionem V. Cl. Raphael Fabbrettus ad Columnam Trajanam ¹⁰.

LXXIV.

MONS ARGÆUS

Incis. in Jaspide rubro.

NIL frequentius occurrit, præcipuè in Cæsareæ Cappadociæ numismatibus, quam Mons Argæus. In Hadriani nummo, & Macrini, cum Sole, & Luna ad latera montis, & Jovis statua in cacumine observatur. In nummis Severi apud Vaillantium ¹¹, Aquila monti insidet rostro coronam gerens inter duo signa militaria. Frequens apud hunc auctorem Argæus Mons; paucissimi montes, si Casium excipias, & Garizim in Syria Palestinæ, adeo apud

¹ H. N. xxxiii.

² Tom. 2. pag. 99. tab. 50.

³ In V. Dypnosophist.

⁴ Appian. lib. 5. civil. de Agrippa. Navi. Cesar. lib. 3. de Bell. Civil.

⁵ Æn. lib. 8.

⁶ Pag. 61. edit. Paris.

⁷ Lib. 10. cap. 19.

⁸ Veget. lib. IV. 44.

⁹ Æneid. lib. x.

¹⁰ Cap. 4. pag. 112. & seqq.

¹¹ Vaillant. in numm. Colon.

apud Scriptores celebres. Arboribus nobilis, & læto gramine, quo præcipuè Cappadoces equi alebantur, a Strabone describitur¹; æstivo quoque tempore nivem aliquibus in locis adservabat, in aliis ignes, quorum indicium habes in Cæsaræensium nummo apud Vaillantium². Specum quoque in medio Montis memorant, sive illi fons, seu ad sacra peragenda efformatus, ad instar Mithræ Spelæi. Jovi enim sacer Mons, ut Aquila illi insidens exprimit, multa religione colebatur; immo ipse Mons veluti Deus habitus; in nummis enim³, nunc in medio Templorum columnis insignium, nunc supra ipsas aras, vel ante illas effingitur. Facile Sol, & Luna in Gemma nostra utrinque sculpta, Montis altitudinem ostendunt, ut observat Cl. Bonarrota ad nummos Carpineos⁴. De adscriptis Gemmæ literis ΠΥΛΑΔΟΥ. an nomen Artificis, vel Domini, vel alterius exhibeant indicent Eruditi: illud non reticendum, in veterum gemmis plurima insculpta videri, quæ in Græcorum præcipuè nummis occurrunt, eorum enim elegantiam, & artificium imitatos esse sculptores credendum est.

LXXV.

ATHLETA

In Hyacintho (vulgo) Guarnaccino.

ATHLETA certaminis victor in hac præclara Gemma in Museo Cl. V. adservata insculptus est: Nudo ille adstat corpore ante mensam, supra quam vas positum præmiorum insigne. Athletas eruditè illustravit Cl. V. Octavius Falconerius Patricius Florentinus. Non solum in Olympionicis, sed & in ludis Pytiis, Isthmiis, Actiis, Asclepiis, Sotereis, aliisque ludorum, aut agonum solemnibus, ut ex quampluribus nummis cernitur⁵, urnam, aut vasa cum insertis palmæ ramis, aut mensam, nonnumquam vel tripodem, quibus imposita eadem vasa, cernuntur, quæ vulgò consueta victorum in sacris id genus certaminibus, ac festis præmia⁶. Poculum, seu vas, difficile est dictu quale sit⁷, ne nimii tamen simus in singulis enarrandis, utar optima Macrobianæ regula, Virgilii auctoritate tradita⁸: *Nomina poculorum Virgilius plerumque Græca ponit; ut Carchesia, ut Cymbia, ut Cantbaros, ut Scyphos. Ea autem cujus figuræ sunt, quisque eorum fecerint mentionem nemo quærit; contenti scire cujusmodi esse pocula.*

Præclaritas tamen hujus Gemmæ, ab Artificis nomine oritur ΓΕΛΙΟΥ, numquam antea visum. Cl. Gorius, ut Auli Gellii nomen ad integram lectionem restitueret, veterem profert lapidem in Museo Academiae Etruscæ Cortonensis adservatum, in quo legitur AVLVS, GELLIVS, MYRRINVS. in hac porro Gemma Gellius, & non Agellius, ad evincendam Justi Lipsii opinionem, legitur.

LXXVI.

¹ Oppian. lib. 1. vers. 170. Claud. de equo Arcadii.

² Appendix Icon. ad Numism. Græc.

³ Apud Vaillant. Numism. Græc.

⁴ Tab. xi. pag. 231.

⁵ Morell. Specim. rei Numm. pag. 98. Bonarrot. ad Num. Carpin. Vaillant. Num. Græc.

⁶ Horat. de Olympion. Lucian. l. de Gymnas.

⁷ Vidend. apud Cbischul. Marm. Asiat. multa Amphorarum, atque vasorum nomina.

⁸ Saturnal. lib. 5. cap. 21. Athenæ. Conviv. lib. xi.

⁹ Inscrip. Urb. Etrur. tom. 2.

POETA COMICUS

Incis. in Corneola.

HUJUS antiquæ Gemmæ iconismus, Poetam exhibet, qui sedens carmen, ut videtur meditatur; atque personam manibus præfert. Sunt qui suggestum in quo insidet, Arcem, vel Orchestram esse putent, ex qua Poeta prologum fabulæ edicebat, quandoque sese excusabat, fabulamque suam commendabat, seu quid aliud illi lucem adferens præmittebat. Poeta corona laurea redimitur, & pallio circumdatur, uti apud Stephanonium Virgilium videre est, si rectè ita appellatur: Lauro gaudent Poetæ unde *δαφνοφάροι* per jocum dicti, coronas ex illa gestabant, vel quod capiti saluberrima esset, ut scripsit Galenus¹, vel quod Sacerdotes Apollinis haberentur; Homerus² *σκηπτρον, καὶ τὴν θεῶν στέμματα* Chrysaë Apollinis Sacerdoti dedit, ita & Hesiodo Musas sceptrum ex lauro, coronamque ex ejusdem foliis obtulisse ferunt. Comicis præcipuè coronæ ab Ædilibus Romæ statuebantur, sicut ait Donatus in vita Terentii, & apud Boldettum³ antiquum vitrum observavimus, in quo Coronas a Comico obtentas adnotare est, inter genera enim certaminum antiquorum, & agon Comicus enumeratur⁴. Ex Persona, quam Poeta noster tenet, & Herma, & pedo Comicus declaratur, de quibus omnibus adeundus est Cl. Bonarrotus⁵ mihi semper laudandus.

CONCORDIA CONJUGALIS

Incis. in gemma (vulgo) Prasina.

NIHIL nobis in veterum numismatibus frequentius occurrit, quàm Augustorum Concordia, duabus diversi sexus imaginibus mutuò sibi dexteram porrigentibus expressa, ut nunc in nostra hac Gemma exhibetur. Dexteram Fidei sedem, ac symbolum esse, nemo est qui ignoret⁶. Additur etiam in medio ara, juramenti locus, & attestatio: Virgilius⁷:

Tango aras, mediosque ignes, & Numina testor.

Ibi etiam Sponsus, ut ex Suetonio in Tiberio colligitur, ante Deos immortales sese uxorem numquam repudiaturum jurabat⁸. Quare in Aureliani nummo, medium inter duos conjuges manum sibi invicem offerentes caput Solis radia-

¹ Lib. 6. *Simplic.*² *Iliad. a.*³ Lib. 1. cap. 39. pag. 205.⁴ *Vet. Inscrip. apud Pitisc. in voc. Agon.*⁵ *Antiq. vitr. pag. 28. & Medaglion. Pollux lib. 4. cap. 19. n. 144.*⁶ *Xenoph. de moriente Cyro. Tacit. Ann. 1. de moriente Germanico.*⁷ *Æn. lib. 12. vers. 201. Cic. pro L. Flacco.*⁸ *Vid. leg. ultim. in princ. ff. ad munic.*

radiatum conspicitur; religiosissimi quippe jurisjurandi præsidem, arbitrumque esse Solem credebant veteres; & in Æmiliæ gentis numismate præter Concordiam, ara quoque adversâ in parte a Spanhemio adnotatur¹. Nummus alter, ex iis ab Angelonio editis² Concordiam, ut pacis pronubam inter Elagabalum, & Aquiliam uxorem præmonstrat, quamvis aliter Vir ceteroquin Eruditissimus sentiat. Ara demùm, quam præsefert Gemma nostra portatilis est, & ex iis, ut animadvertit Dio³, quæ prout loci, casusque ratio exposulasset, facile erigebantur.

LXXVIII.

SERVUS VENATOR

Incis. in Achate Sardonyca.

VENATORES inter Servos enumerat Ulpianus in leg. 12. §. 12. ff. de Instrum. legat. *Si in agro, ait, venationes sint: Puto Venatores quoque, & vestigatores, & canes, & cetera, quæ ad venationem sunt necessaria, contineri. Sese accingere, seu altè succingere Venatores solebant, ut facilius per montium loca aspera, per spineta, senticetaque, & paludum uligines, viasque incomodas pervagari possent. Pelliceis item calceamentis muniti, ac canibus stipati incedebant⁴. Sic Nonnius de Aristæo⁵:*

*Et pedibus calceamenta cursoria venatorem hominem docens
Retinere non posse incitatum, canem agitantem in cursum venationes.*

In pastorali, uti videtur, pedo infixum avem Venator gerit, & ex altera parte caveam aviariam, seu pullariam, & in læva spicas, avium fortasse pabulum; Non abssimilem gemmam habes in collectaneis gemmarum a Causæo publici juris factis⁶. De venatione, & Venatoribus plura addere supervacaneum est, cum potissimùm aliena scrinia expilare nostri moris non sit.

LXXIX.

AETATUM HOMINIS SYMBOLUM.

Incis. in Corneola.

INTER ænigmáticas Gemmas, quæ tamen non adeo obscuræ videantur, hæc recensenda est, qua ætatis hominis exalptæ, videlicet adolescentiæ, juventus, & senectus, omniumque victrix Mors. Lautissimus aliquis homo, hanc forsân annulo inclusit Gemmam, ut sibi, ex veterum more, mortem quo-

¹ De usu & præst. Num.

² Medaglioni. pag. 270.

³ De Pertinac. consecr. lib. 7. pag. 841.

⁴ Pitisc. tom. 2. in verb. Venator.

⁵ Nonn. lib. 5. Dionys. ex vers. Heilchard, Labini edit. Hann. 1605. pag. 155.

⁶ Pag. 55. u. 135.

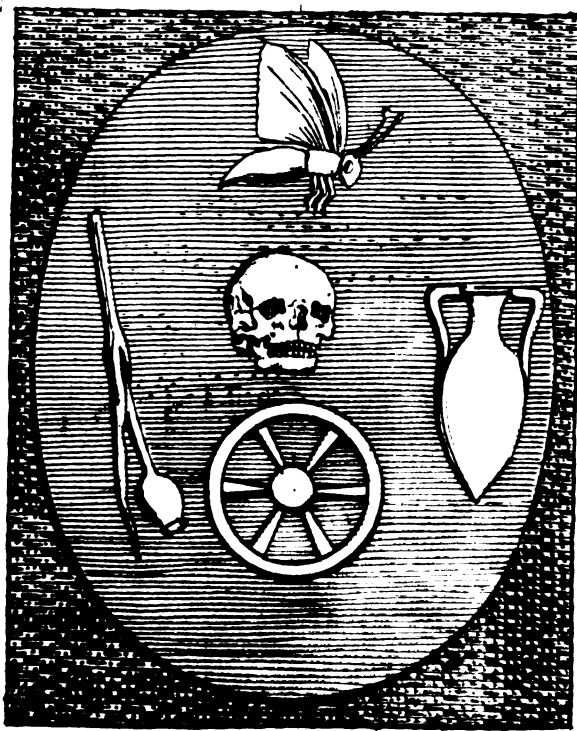
quotidiè repræsentaret, & ex frequenti illius conspectu, vitæ brevitatis admonitus, largiùs voluptatibus sese ingurgitaret. In Museo Florentino gemmas huic ferè similes occurrunt ¹, & alibi. Advertit Bulengerus ², veteres in Conviviis ad omne genus motus Larvas, & figilla aptasse, & in omnem partem, mobili catenatione flexisse, & aliquando etiam cranium demortui hominis in mensa apposuisse ³, ut inconstantia, & vitæ brevitatis commonefacti Convivæ, nil aliud quam vivere cogitarent, genioque, & voluptatibus impensius indulgerent.

LXXX.

MORTIS SYMBOLA

Incis. in Corneola.

MORS, seu Sceletus cinerariæ urnæ insidet, dextera Cornucopiæ gerit, sub pedibus rota, supra caput est perpendiculum; additur flos, & papilionis admota fax, & papaver è forcipe exiens, & pera, seu quid aliud instrumentum humanis ossibus implicitum. Hæc in Corneola exscalpta sunt: *Qui benè conjiciet, vatem hunc perhibeto optimum*; adagium liceat Ciceronis usurpare ⁴. Quid simile habetur apud Fortunium Licetum de Gemmis anularibus ⁵: Mitto multa, quæ, ut solet, in rei explicatione, ac illustratione, extra rem tamen, festivè congeffit; Gemmæ ectypon affabrè exscalptum placet afferre.

Doctif.

¹ Tom. 1. Cl. 4. pag. 175.

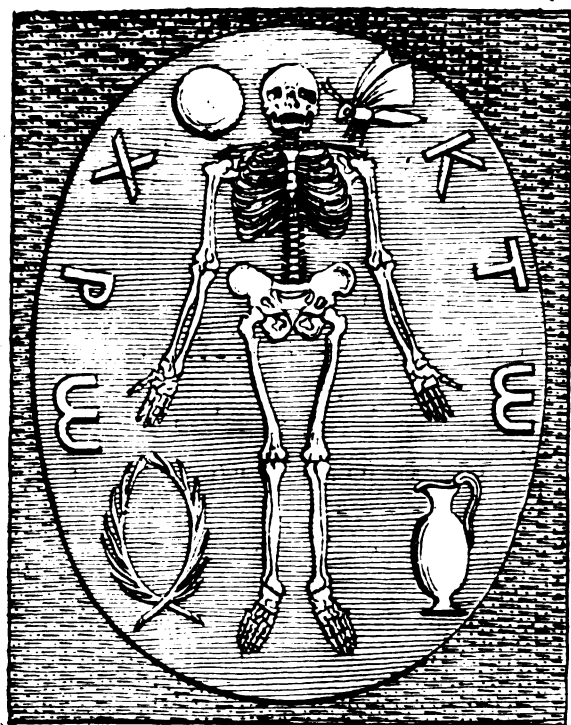
² De Theat. lib. 1. cap. 31. & 35.

³ Vid. adnotator. Var. in Petron. Satyr. cap. 33. ubi plura.

⁴ In lib. de Divin.

⁵ Pag. 158. edit. Patav. 1553.

Doctissimus quoque Vir, idemque Magister meus amantissimus Philippus Bonarrota, Gemmam alteram profert¹, quam damus.

Ubi Sceletus, Papilio, Corona, Bulla, & Vas. Universa hæc, ad fugientem vitam, properantemque mortem referri posse non dubito: Bellè facit Anacreontis locus:

Τροχὸς ἄρματος γὰρ οἶα,
Βίος τρέχει κυλαδείς,
Ὅλβη δὲ κεισόμεθα
Κόνις ὀστέων λυθέντων.

Rota nam velut curulis
Properat volucris ætas;
Tenuis jacebimusque
Cinis ossibus solutis².

Basilidianum monumentum Mortis in curru a Leonibus tractæ habes apud Cl. Gorii Inscriptiones³. Horatii verò effatum illud: *Pallida mors æquo pulsat pede, pauperum tabernas, Regumque turres*⁴; explicare videtur æquabilem illam, nullamque in partem inclinantem mortis rationem, in perpendiculo, ni fallor, expressam: faciem verò Papilionem incendientem, animam esse, quæ de corpore exeat patet ex Tabula LXVII. admirandarum Romanarum Antiquitatum; & ex Sponii Miscellaneis⁵: Forcipes quoque ad Parcarum instrumenta pertinere, quibus mortalis vitæ filum refecant, notum nimis profecto est. An Papaver, Lotique flos ad Inferos Deos, somnumque æternalem significandum exhibentur? Somnum, & mortem fratrem, & sororem esse ait Homerus⁶, ex qua ratione illis statuas junctim erectas memorat Pau-

H

fa-

¹ In vit. Cæmeter. tab. 28. fig. 3. pag. 193.

² Ita interpretatur Robert. Stephan. edit. Lutet. 1554.

³ Tom. 1. pag. 455.

⁴ Lib. 1. Ode 4.

⁵ Spon. artic. 3. sect. 1.

⁶ Iliad. 14.

fanias¹; Geniumque Mortis cum Papavere effingere solemne veteribus fuit²: Hinc mori, & dormire promiscuè dicebatur, non tantum apud Christianos, sed & apud Ethnicos³: Inscriptio est, quam primus profero, ex Museo Academiae Cortonenfis.

PRO . DORMITIONE
TAVR. SYLVANVS . ET
VALERIA . MAXIMA
TAVR. TELESPHORO
FILIO . DVLCIS . ET . INVETE
ALVMNE . F. C. R.

Ceterum ferales hasce imagines sibi ob oculos ponere non dubitabant veteres⁴, ut ex mortis memoria, quæ erat illorum nox! frequentius genio indulgerent. Ita expressum legi apud Cl. V. Marcum Antonium Sabbatinum, qui quicquid Operum est antiquorum semper animosissimè comparavit, in gemmâ quadam, cujus ἀφροδίσιον σχήμα consulto prætermitto, literæ autem ita se habent.

ΠΑΡΔΑΛΑ . ΓΕΙ
NE . ΤΡΥΦΑ ΠΕΡΙΛΑ
MBANE ΘΑΝΕΙΝ CE
ΔΕΙΟ ΓΑΡ ΧΡΟΝΟC
ΟΛΙΓΟC.

*Pardala . bibe . deliciare .
complexu utere . mori
enim te decet , & tempus
breve est .*

Dein hilaris illa, & convivialis, pro more, subditur acclamatio:

ΑΧΑΙΙ
ΖΗCΑΙC.

LXXXI.

AMULETUM AEGYPTIUM

Incis. in lapide viridi.

PLURIMUM Eruditorum ingenium torfit hîc Ægyptius lapis, cum tam ex lapide, quam ex Scarabei eleganti forma Ægyptiam pati videatur sculpturam; tamen cum in adversa parte Aquilam bicipitem, serpentina cauda, characteribusque ignotis refertam cernerent, purum putumque figmentum ad Eruditos illudendos confictum putarunt: Alii æquiores, Rutenicum. (forfan Amuletum) existimarunt, cum literæ, quæ ex utroque latere sunt insculptæ, ad Rutenorum characterem, qui & aliquid Græci præsefert, propiùs accedant.

Tamen

¹ In Lacon.

² Vid. Bonarr. ubi supra, & Sepulch. Pet. S. Bartol. tab. 3. n. 15.

³ Plura dabit Bonarr. ubi supra.

⁴ Vid. Petronii adnotator.

Tamen inter Basilidianas gemmas puto referendam, cum inter harum collectores aliquid ferè simile nobis inspicere licuerit¹: atque præclarus nummus maximi moduli Marci Aurelii adsit in celeberrima Mediceorum Gaza (quique cum ceteris illius Musei quamprimùm in lucem prodibit, curante sæpè laudato Cl. V. Antonio Francisco Gorio) in cuius postica parte ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑC in Templo epistilio cernitur, atque in ejusdem fastigio Aquila biceps patentibus oculis apparet, sicuti in hoc Ægyptio lapide. Ceterum literæ potiùs quam Rutenicæ, ex Basilidianorum penù haustæ censendæ sunt, quas aliis decidendas relinquimus.

LXXXII.

AMULETUM BASILIDIANUM

Incis. in Onyce.

APIM fortassis, veluti Ægyptiorum Numen, & generationis symbolum, facilè hic repræsentatum dixerim, præcipuè quum Cl. Bonarrota², ex ebore antiquo, sub gibbosi Bovis specie nobis illum exhibeat. Septem adsumt Stellæ supra Bovis dorsum, quæ Angelorum nomina fortassè designant, quæ Basilides, alique ejusdem asseclæ commenti sunt. Nam Deos Stellis præesse censebant veteres, ut illarum virtutem, & ad opem ferendam præsentiam declararent. In Museo Florentino³ Bos cernitur cum astro Solis, & Lunæ in vertice capitis: Et non absimilem gemmam videre est in Prodromo Iconico sculptile Gemmarum Basilidianarum Musei Cappelli⁴, ubi præter septem Stellas supra dorsum Bovis, inter ejusdem cornua Solis caput, aut alterius Numinis inest: Damides, apud Philostratum refert, Jaream Brachmanorum Principem septem donasse annulis Apollonium Tyanæum, adjectis nominibus septem Stellarum, quorum unum quotidie gestabat, eos secundum Stellarum numerum dividens. Inter Bovis cornua insident Charites, pulchritudinis, & elegantiae Deæ; primum duas, deinde tres esse finxerunt hierophantæ; sed quandoque Charites per Angelum bonum, ceterorumque antesignanum interpretantur, qui mortalibus præsit, ut eos, cum Marsilio Ficino loquor⁵, a turpibus revocet, provocet ad honesta, & Stellarum malignos influxus ab illis arceat.

Ad Plejadum etiam constellationem Gemmam hanc non alienum esset referre, quæ locatæ sunt ad posteriora Tauri, hoc est intra superiorem humerorum Tauri partem; & Arietis caudam⁶, quarum nomina complexus est Festus Avienus hoc distico.

*Electra, Alcione, Caleno, Taygeteque,
Et Sterope, Meropeque simul, formosaque Maja.*

H 2

Clau-

¹ Vid. Cbiffletium, Kircherium, Pignor. Muse. Mauracen. aliosq.
² Osservaz. ne' Medagl. del Mus. Carp. pag. 70.
³ Tom. 2, tab. 78. gem. 3.

⁴ Edit. Venet. 1702. gemm. 188.
⁵ In 4. Platon. dial. de Legib.
⁶ Manil. Astron. lib. 5. v. 521.

Claudus verò, & Taurus depingitur in Globo Farnesiano, atque a Manilio ita¹:

..... Taurus
Succidit incurvus claudus pede.

Et Lucanus elegantius:

..... nisi poplite lapsa
Ultima curvati procederet ungula Tauri.

Ceterum quid verè sibi vellent Basilidiani, aut Marcosiani illi hisce portentosis figuris longius persequi minus fani hominis, aut certè *μικροφιλοτίμω* esset.

LXXXIII.

GENIUS BIGAM REGENS

Incis. in Corneola.

NONNULLI fortassè in hac antiqua Gemma, etiam in secundo Volumine Gemmarum Florentini Musei allata, Platonica Philosophiæ dogmata investigarent; esset scilicet illis Vehiculum animæ a Genio tractum, annulus, qui æternitatem, persona, quæ mortales exuvias exprimeret, & duo Herculis Columnæ, in Oceani faucibus constitutæ, trans quas Elysii esse putabantur; quibus omnibus conjecturas suas fulcirent, an potius nugas, & deliramenta somniorum? Nos parcius utimur ista interpretandi potestate, & in hac Gemma, & in his similibus, vel sculptoris ingeniosam artem, vel Domini absconditam, abstrusamque, & nullatenus referendam mentem agnoscimus.

LXXXIV.

CHIMÆRA

Incis. in Corneola.

MONSTROSAS hujusmodi figuras, jam a sexcentis rerum antiquarum collectoribus editas, jure merito improbat in picturis Vitruvius², cujus verba hic referre lubet: *Ceteris conclavibus, inquit, idest vernis, autumnalibus, æstivis, etiam atriiis, & peristyliis, constitutæ sunt ab antiquis ex certis rebus, certæ rationes picturarum; namque pictura imago fit ejus, quod est, seu potest esse, uti hominis, ædificii, navis, reliquarumque rerum, è quarum formis, certisque corporum finibus, figurata similitudine sumuntur exempla..... Sed hæc quæ a veteribus ex veris rebus exempla sumebantur, nunc iniquis moribus improbantur; nam pinguntur tectoriis monstra potius, quam ex rebus finitis imagines certæ..... Hæc autem*

¹ In Arat.

| ² Vitruv. lib. 7. cap. 5.

autem nec sunt, nec fieri possunt, nec fuerunt, At hæc falsa videntes homines non reprehendunt, sed delectantur, neque animadvertunt si quid eorum fieri potest, nec ne, iudiciis autem infirmis, obscuratæ mentes non valent probare, quod potest esse cum auctoritate, & ratione decoris; neque enim picturæ probari debent, quæ non sunt similes veritati, nec si factæ sunt elegantes ab arte, ideo de his statim debet rectè judicari, nisi argumentationis certas habuerint rationes sine offensionibus explicatas. Hæc lues ad nos etiam dimanavit, qui huiusmodi picturis, quas vocamus *alla Chinefe*, adeo passim delectamur, Ex adjectis literis ad Gemmam nomen habes ANICETVS. PS. ἀνίκητος Græcè est invictus.

LXXXV.

APIS AEGYPTIORUM DEUS

In Lucerna fictili.

LUCERNÆ hujus figlini operis ectypon rectè explicat Plinii locus ¹, quum de Api Bove apud Ægyptios culto verba habet; Magna colebatur ille religione apud Memphim ², in memoriam Osiridis Regis, Pastoris, ac Bulci Ægyptiorum; etiam foemineo lacte nutritum tradidit Diodorus, cujus rei extat antiquum monumentum *Toreuma* apud Bonarrotum ³. Habes igitur hic gemina Delubra, quæ, juxta Plinium vocata sunt *Thalami*, auguria populorum; alterum enim intrasse lætum erat, in altero dira portendebantur. Habes & popularem quemdam, qui oraculum adit, ex eo responsa suscepturus, è manu consulentis cibum capiendo; quod solemnitas erat divinationis hujusce ritus: Germanici Cæsaris manum adversatus, ejusdem vicinum fatum prænuntiasse perhibetur, ipse enim paulo post a C. Pisone Syriæ Præsidente veneno sublatus creditur ⁴.

LXXXVI.

JUPPITER CUSTOS

In Lucerna fictili.

JUPPITER sinistra manu fulmen gerens, & pacata dextera hastæ puræ in-
nixus, is est, quem veteres *Milichium*, & *Icesum* ⁵, idest placabilem, & supplicibus præsidem dixere, Aristoteles, seu quis fuit auctor libri de mundo ⁶, inter multa Jovis cognomina, illa etiam enumerat; & hoc nomine signum illi è candido marmore, Polycleti celeberrimi statuarii opus ⁷ Argis in Templo Apollinis Lycii dicatum erat. Rursus Ara trans Cephisum amnem con-

¹ H. N. VIII. 46.

² Diod. Sicul. lib. 1. Plutarch. de Isid.

³ Pag. 70. Medaglione.

⁴ Sueton. in C. Caligul. cap. 1. 2. Tacit. ann. 2, cap. 71. 72. &c.

⁵ Μελίχιος Ἰκέσιος.

⁶ Cap. 7. pag. 615. Oper. Arist. Tom. 1. edit. Paris. 1609.

⁷ Pausan. in Corinthiac. lib. 20. pag. 119.

consecrata, ad quam Theseus a Phitali posteris de cæde purgatus dicitur¹, demum plures veteres nummi, inter quos argenteus Neronis ille, in quo legitur *Juppiter Custos*²: Oris habitum, faciemque eleganter descripsit Homerus Iliad. A.

Ἡ, καὶ κυανέῃσιν ἐπὶ ὀφρύσιν νεῖρε Κρονίων
 Ἀμβροσίῃ δὲ ἄρα χαίται ἐπερρώσαντο ἀνακτὸς
 Κεφαλῆς ἀπὸ ἀθανάτοιο.

*Nempe nigris superciliis innuit Juppiter
 Ambrosii vero Pili vibrati sunt Regis
 Capite ab immortalibus.*

Ex quibus versibus Jovis etiam Olympici statuæ³ formam accepisse confessus est Phidias. Hastam verò puram, seu sceptrum altera manu gerit Juppiter noster, & vestem eleganter demittit in genua, quæ immutabilem ejus soliditatem exprimit, ejusque virtutem, coelestibus tantum, ac intellectualibus partibus patentem, infernis contactis, ut indicaretur occultari nobis mortalibus humi degentibus, uti ex Eusebio⁴, advertit Fabbrettus⁵. Demum adstat Jovi Aquila in benignitatis auspiciū, de qua Pindarus in primo Pythiarum, & Ismenes apud Eustathium⁶: τὸ πο Φῆς τὸ ἀεὶ πὸν ὀπαυινῆας τὸ τῆς Διὸς παρμυδείας τὸ τῆς Φιλανθεσπίας: *ais Aquilam esse signum Jovis providentiæ, & erga homines amoris.*

LXXXVII.

PASTOR

In Lucerna fictili.

HAC in Lucerna unilychni è Bellorii schedis selectâ, Pastor dexteram pedo regens, & post gregem fistula canens cernitur, quæ quidem notanda est, dum non septem, sed novem calamis componatur: Non desunt, qui sub hisce agrestibus spoliis Apollinem Nomium dignoscunt, ita dictum a Græco verbo νέμω, idest *pasco*. Fabula est vulgatissima de Admeto Thesaliæ Rege, ejusque amoribus, & armentis ad Amphrysum ab Apolline patitis. Hinc Ovidius⁷.

*Illud erat tempus, quo te Pastoria pellis
 Texit, onusque fuit baculus sylvestris olivæ.*

Rerumque hujusmodi plena est Poetarum domus, Dulcissimi otii hujusce occasione, fistula, sive cythara ab Apolline dicitur adinventâ; illum enim utriusque auctorem, cum pluribus, Pausanias fecit⁸. Nomiique appellationem ex nomis musicis deduxit Seldenus⁹, Sed hæc fortassè vel pueris, qui nondum ære lavantur, notissima.

LXXXVIII.

¹ Idem in *Attic.* seu lib. 1. pag. 69.

² Apud *Æn. Vicum* pag. 48. edit. Rom. 1730.

³ Vid. *Politian. prælect.* in *Homer.*

⁴ *Euseb. de præpar. Evang. lib. 3.*

⁵ *Fabbrett. ad Column. Trajan. pag. 319. in Supplem.*

⁶ *De Amoribus Ismeria, & Ismenes lib. 6. pag. 223. edit. à Gaulwino.*

⁷ *Lib. 2. Metamorph. vers. 682.*

⁸ *Eliacor. 1.*

⁹ *Ad Marm. I. Arundel. pag. 124. edit. Londin. 1732.*

LXXXVIII.

DEUS LUNUS

In Lucerna fictili.

LUNAM utriusque sexus veteres habuerunt; sub virili effigie quam maxime culta est apud Carrenos in Mesopotamia; luculentum est Spartiani in Caracalla testimonium; & confirmant nummi ejusdem Coloniae frequentissimi apud Vaillantium¹, praecipue ille², in quo Deus Lunus pectore tenus in crescente Luna, absque Pileo Phrygio (quo tamen frequenter ornatur) similiter, atque in nostra Lucerna fictili effingitur. Extant etiam Antiochen- sium Pisidiae³, & Anazarbensium⁴ numismata hujus Dei ectypo insignia: Et nummus M. Aurelii NICEΩN⁵, ubi Deus Lunus KAMAPEITHC dicitur, quod KAMAR Arabibus Luna sit; quæ tamen Vaillantii explicatio non planè satisfacit. Quod reliquum est, Faunum quoque & Ml̃w̃ Dei in Asia Minori non infrequens ex Strabone⁶, memorat Seldenus⁷, ejusque cultum rectè asserit apud Assyrios, Græcos, & Ægyptios familiarem Illustrissimus Spanhemius⁸.

Si qui Dianam potius hinc velint agnoscere, per me sanè licet, & in sepulcralibus Lucernis rectè apponetur; illa enim inter Deos Inferos enumeratur, & Angelonio in Faustinae Antonini Pii nummo pro symbolo est Æternitatis.

LXXXIX.

HERCULES POMARIUS

In Lucerna Ænea.

HERCULEM habes in hac bilychni Ænea Lucerna a duodecimo labore quiescentem, quando aurea poma Euristhei jussu, ex Hesperidum hortis, victor abstulit: Res equidem vulgatior, quam ut explicatione indigere videatur. De situ Hortorum Hesperidum lis est inter Mythologos: sunt qui extare dicant juxta Lixon Coloniam a Claudio Cæsare deductam; Solinus, cum Virgilio, & Plinio, hanc Mauritaniae Urbem Tingitanæ fuisse ajunt Anthei Regiam. Plinius in citeriore Africa locat, & Claudianus ad Syrtim magnam, & Tritonem fluvium: Ptolemæus⁹, cum eodem Plinio¹⁰, (quod mirandum est) pro comperto habet Hesperidum hortos fuisse in Ora Cyrenaica, apud Berenicis urbem. Hyginus, & Diodorus Siculus¹¹, veterum

¹ Numisf. Colon. tom. 1. pag. 258.

² Idem tom. 2. pag. 42.

³ Ibidem tom. 2. pag. 2. & 23.

⁴ Vaillant. Num. Græc. in Appendic.

⁵ Vaillant. Num. Græc. pag. 55.

⁶ Strabon. lib. 12.

⁷ De Diis Syris syntag. 2. pag. 166, edit. Amstel. 1681.

⁸ De usu & præst. Numism. dissert. 3. pag. 144.

⁹ Geograph. cap. 4.

¹⁰ Lib. 5. cap. 5.

¹¹ Rerum Antiquar. lib. 4.

rum fabularum explicatores, Draconis Pomorum custodis necem, inter postremos Herculis labores ponunt, licet non eodem ordine alii enumerent Scriptores. Si quis Fabellam ad Historiam traducere voluerit; Herculem sciat Phoenicium, vel Ægyptium fuisse Mercatorem; Ἡρακλῆς Græcè, Latinè *Hercules*, *Hanokel* Fenicio sermone¹ Mercator est, qui navigatione ad Hesperidum regionem penetravit, & poma aurea sustulit, hoc est *oves aureas*, scilicet pulcherrimas²; Μῆλα enim Græcè juxta Palæphatum, & Diodorum, sunt poma pariter, & oves. Draco verò ovium Pastoris nomen ab Hercule occisi. Sed fortè hæc multis nimia videbuntur. Hercules hîc cum pomis in dextera cernitur, oleagina clava innixus, atque in scopulo sedens; quæ cum laborum finem, quietemque significant, rectè sepulchrali Lucernæ convenire videbuntur.

X C.

ATYS ET CIBELES

In Lucerna fictili.

CYBELES cum Aty in hac Lucerna repræsentari puto, licet Dea hæc caput turrata non habeat corona vinctum³, neque etiam Leones adsint; Tympanum tamen, quod pedibus tenet, omninò suadet Cybelem esse. Attin verò ex succincta pastoria tunica, atque ex Pilo Phrygio cognoscitur, qui & ipse Tympanum gestat, atque pulsare videtur, adspiciens Cybelem, quæ & modulationem cum manu docet. Tympani graphicam descriptionem ex Maffejo habemus, quam lubet adferre⁴: *Il Cembalo era fatto ordinariamente di rame, la sua forma era concava, affincbe meglio potesse rendere il suono; e benchè i Cembali fossero due⁵ per batterli insieme, nulladimeno alle volte se ne poneva un solo, che perquotevasi con una mazza di ferro, o di rame, come si vede in alcuni bassirilievi*. Cybeles, Diana, Luna, ac Hecates appellabatur. Attidem verò Solem esse Macrobius⁶, & Arnobius⁷ ostendunt; indèque Attidis comæ, ut Solis colorem exprimerent inaurabant; id quod nos docet inscriptio elegans apud Maurum Phœbonium in Historia Marforum; quos Deos, cum ad Inferos, ac Æternitatem pertineant, in Lucerna sepulchrali effinxit Antiquitas.

XCI.

¹ Probat Bochart. *Geograph. Sac. lib. 3. cap. 7.*

² Vid. *Mythicor. Tempor. Histor. apud Cleric. Biblioth. Univers. tom. 1. pag. 245.*

³ Vid. *Caus. gemm. num. 54.*

⁴ In *gemm. tom. 2. pag. 82.*

⁵ Vid. *numm. Cotsyensium in Phrygia pag. 15. n. 9.*

⁶ *Cuper. de Harpocrat. Macrobi. Saturn. lib. 1. cap. 21.*

⁷ *Arnob. lib. 5. pag. 187.*

XCI.

EX DIOSCURIS ALTER

In Lucerna fictili.

AD Dioscurorum, quæ in Capitolio sunt signa, hujus Lucernæ figlinæ ectypum accedit. Ex geminis illis fratribus hic alter visitur chlamide insignis, & armis¹. Stella, quæ Laconico Pileo infidet huic Deo propria est², & illas in fratrum capita decidisse refert Diodorus³, quando Argonauticis, inter quos & illi erant, gravi tempestate jactatis, ac jam salutem desperantibus, Orpheus pro omnium salute Samothracibus Diis votum suscepit, & mox mare pacatum rediit, & Jupiter⁴;

. ingenti flammantem nubila sulco
 Direxit per inane facem, quæ puppe propinqua
 In bifidum discessit iter, fratresque petivit
 Tindareos, placida, & mediis in frontibus hæsit.

Equi pariter Dioscuris adsignati, hinc apud Romanos desultorii ludi instituti⁵: Germanis quoque horum cultus innotuisse videtur ex Tacito de moribus Germanorum; & præcipuè ab veteribus credebantur malorum omnium depulsores, & non navigantibus tantum⁶, sed & iis, qui in terra degunt, propitii⁷. Hinc Ἀνδρώπων σωτῆρες vocat Theocritus⁸, & inter magnos Deos numerantur. Quid igitur mirum si in Lucernis quoque sepulcrorum effingerentur? Ad designandam animarum æternitatem, quam sibi invicem Dioscuri, alternis diebus communicabant, ut ait Homerus⁹, & fraternum in Elysiorum locis amorem,

XCII.

LEO NEMEAUS

In Lucerna fictili.

HERCULEM cum tribus Leonibus pugnam suscepisse veteres fabulantur, Lesbio scilicet, Eliconio, & Nemeæo, quem postremum in Sylva Nemeæa, sive, ut alii, in Theumesio Beotiæ monte apud Thebas invenerit, Eum è Luna cecidisse commentus est Achilles in Commentariis Arateis apud Angelum Politianum¹⁰, quem cum Hercules clava¹¹, & jaculis oppugnaverit,

I

rit,

¹ Vid. Stat. Theb. lib. 5. vers. 482.² Apul. lib. 10. Metam. pag. m. 238.³ Biblioth. lib. 4. pag. 245. edit. Hannov. 1621.⁴ Val. Flac. Argonaut. lib. 1. vers. 568.⁵ Hygin. Astronom. fabul.⁶ Marittimarum Urbium apud Noris. de Syromac. disert. 2. §. 4. pag. 100. edit. Lipsien.⁷ Nummi famil. Roman. apud Vaillant, tom. 2. & 3.⁸ Idyl. διόχοιρ.⁹ Odyss. lib. 10. vers. 232.¹⁰ Miscell. cap. 17.¹¹ Theocr. Idyl. 25.

rit, in speluncam adactum suffocavit; uti Diodorus pluribus refert. Nummi Ægyptiorum sub Antonino Pio percussi universos Herculis labores egregiè repræsentant¹: Quém semper hujus primi laboris gloriatum ostendunt, Leonis exuviæ, quibus eum ornatum plerumque veteres voluerunt, Leonem Nemeæum in Cœlum a Jove translatum, Solique dicatum asserunt Mythologi, symbolumque dominii esse, cum ceteris forma, ac viribus præstet animantibus, & homines sub ejus horoscopo natos foelices reddat; hinc forsan in nostra fictili Lucerna Animæ Beatitatem denotat a Corporis vinculis resolutæ.

XCIII.

AEDIFICATOR SEPULCRETI

In Lucerna fictili.

SEPULCRALEM hanc esse Lucernam nemo non videt; in ea enim Sepulcrî Ichnographia inspicitur, quod quidam forsan Servus adstruit, & lapidem supra palam, vel quid simile instrumentum ad novum conficiendum ædificium adfert: Pone est ligo cum quo fundamenta paraverat, an potius illa ascia *ἀσξάνη*, ad lapides excidendos, poliendosque, unde solemnis illa formula in Romanis monumentis *sub ascia dedicare*, de qua multa in Diatriba de Dedicationibus Alexius Mazochius ad Amphitheatrum Campanum nuper congeffit. Urna item cineraria, quæ exhibetur ad mortui cineres condendos extrui sepulcrum declarat; latius ædificium patet ad Orientalem partem, quam ad Occidentalem; ibi enim Peristerotrophium fortassè erat, in quo loculamenta poni debebant, sicut docet Varro², singulis columbarum paribus præparatum³. Duo ingressus observantur, quorum alter fortassè ad exitum; nam cum Romani Sepulcreta extra Urbem obtinerent, Legibus prædiorum vendendorum cavebatur⁴, ut ad sepulcra, quæ in fundis essent iter hæredibus, aditus, abitusque, funeris faciendi causâ foret: Quod qui non curaret, illi summo probo, ac turpitudini fuisse constat, ex loco præsertim Ciceronis pro Sexto Roscio Amerino: *Filii autem ejus ægestas indignissima, cui de tanto Patrimonio Prædo iste nefarius, ne iter quidem ad sepulcrum patrum reliquisset.*

XCIV.

¹ Morell. Specim.
² Lib. 7. cap. 7.

³ De Columbariis vid. Fabbrett. Inscript. & Corium
ad Columbar. Servor. Livia.

⁴ Pompon. in leg. ultim. ff. de Sepulcr. violat.

XCIV.

GLADIATOR HOPILOMACHUS

VEL E SECUTORIBUS ALIQUIS.

In Lucerna fictili.

GLADIATORUM munus in funere virorum principum, illustriumque dabatur, Romæ primùm datum est in Foro Boario A. Claudio, M. Fulvio Coss. Dederunt M. & Decius Brutus¹, ut Patris cineres hujusmodi honore prosequerentur. Subsecutis verò temporibus, ita apud ceteros mos invaluit, ut testamento juberentur plura gladiatorum paria edere, quicumque essent hæredes. Primitus circa Rogum ipsum celebrabantur, mox in Foro, demum in ipsis potentium domibus. Qui verò huic impensæ sufficere, pro fortunarum tenuitate, non poterant, ut suum erga parentum manes animum declararent, Anaglyphum, Toreuma, Lucernamve sepulcralem, aut quidvis aliud fortassè urnæ apponebant cinerariæ, in quo gladiatorum ludi, quibus mortuorum animæ maximè gaudere rebantur, aliquo modo exprimerentur; in nostra herclè fictili Lucerna effictum habes, ex tot gladiatorum generibus illud fortassè, quod *Hoplomachorum* dicebatur, de quibus Inscriptio vetus est apud Fabbretum. Humeros exhibet ex parte nudos, capitisque operimento caret, altera tamen brachii pars armata pugione, clypeoque protecta videtur, & altera manus fuscina vibrat. An è *Secutoribus* ille, qui cum *Retiariis* pugnabant, fuscina potissimum hostem excipit, ne jaculo capiatur²? In genua procumbens apparet, & inimicum longius inspicere videtur, ut ejus artes, hastusque eludat, fortiterque illum expectet?

XCV.

ARMA BARBARICA

In Lucernis fictilibus.

NIHIL his Lucernis elegantius, Parthicam, seu Dacicam armorum collectionem repræsentare videntur. Hic enim sunt Calcei, *κρημίδες* a Polluce propriè militum dicti³; Braccæ, quas Dio, & Pollux vocat *ἀνὰ ξυείδας*, Parthorum, Bactrianorum, Persarum propriæ⁴. Thorax laneus, seu subarmale; Parma, quæ scutum rotundum est, ita explicante Varrone⁵: Clypei quadratæ formæ, non tamen planæ, sed ad modum imbricis excavatæ, quos Dio, *πῆς σωλινωειδῆς ἀσπίδας*, *scuta imbricata* appellavit, ut adno-

I 2

tat

¹ Val. Max. xi. 4. 7.² Fuscina tamen Retiariis erat propria, nam Sueton. in Cajo ait: Retiarii tunicati quinque numero gregatim dimicantes, sine certamine ullo totidem secutoribus succubuerant: cum occidi ju-

berentur, unus resumpta fuscina omnes viatores interemit.

³ Onomast. lib. 7. cap. 22. edit. recent.⁴ Dio orat. 72. Poll. lib. 7. cap. 13. num. 59.⁵ Lib. 4. de l. l.

tat Justus Lipsius¹, & Fabbrettus ad anaglyphum M. Antonii Exochi, & Batonis². Galeæ denuin variis generis; Cristatæ, & non Cristatæ; auriculis utrinque dependentibus quædam munitæ, quas Bucculas dixit laudatus Lipsius, quasi Buccas tegant, licet alii aliter sentiant³: ad illud Homeri Iliad. E. illas Neotericus Cl. (pace tanti viri) non benè retulit

Κρατὶ δ' ἐπὶ ἀμφίφαλον κυνέλω δέτε τετραφάλῃεσσι
Χρυσείῳ:

Capiti verò imposuit Galeam auream, cono circumdatam, habentem quatuor cristas. Ubi φάλος idem est quod Λόγος, Latinis, conus, Eustathio tubulus, seu fistula super frontem, in quas cristæ immittebantur; non Galearum dependentes auriculæ.

Diximus superius hanc armorum supellecilem Dacicam, seu Parthicam, sed observavimus in Arcu Septimii Augusti, uti & in reliquiis illius Trajani, ex quibus Constantini Arcus extructus, uti & in nummis veteribus, Parthorum, & Dacorum Pileata potius capita, vel Galeis, si vis, armata, ad modum Pilei Phrygii elaboratis. Clavas illas, seu baculos inter militaria numquam invenire datum est, & quid sint planè me latet.

XCVI.

CURSOR BIROTAM DUCENS

In Lucerna fictili.

CURSOR publicus in hoc unilychno ab Equite Hieronymo Odam Antiquitatum omnium cultore eximio, meique amicissimo, Marcello Venuti D. Stephani Equiti fratri amantissimo donato repræsentatur, *Birotam* regens; supra tunicam sago ad itineris usum muniri videtur, ut illi permittitur ex l. 48. Cod. Th. Mula *Birotam* trahit, ipsæ enim ad usum cursus publici destinabantur ex l. Si ex plagis 52. §. In clivo. ad L. Aquiliam. Flagellum manu tenet rector, quum equos, non fustibus, sed flagellis tantum verberare liceret⁴. Hi publicam dabant *vecturam*, tum homines ducendo, cum onera alio transferendo. Quidni hanc esse *Rhedam currentem* quis autumet, è qua res decidentes, dominorum suorum juris esse apud Justinianum legimus⁵? An ex genere *Cisforum*, quæ ad *Birotas* accedere ait Nonius Marcellus, & a mulis trahebantur, ad itinera celeriora ineunda, & merces impositas transferendas⁶? Videre enim hic mihi videor *Capsum*, de quo Vitruvius⁷, & Festus; *Ploxemum* ait appellari Catullus *Capsum in Ciso*, *Capsave*: Hæ aliquando subrotundæ, aliquando quadratæ, ut nostra, aut alterius figuræ, in veterum monumentis apparent. Ponderum rerum publicè vehendarum definiebatur, ut pa-

¹ De milit. Rom. lib. 3. dial. 2.

² De Colum. Trajani cap. 8. pag. 257.

³ Vid. Pirisc. in voce Buccula.

⁴ Lib. 1. Cod. Th.

⁵ S. ultim. Inst. de Rer. divis.

⁶ Scheffer. de re Vebicul.

⁷ Lib. 10. cap. 14.

patet ex Constantini Imperatoris constitutione¹: *Nam Rheda, inquit ille, mille pondo tantummodo superimponi jubemus, Birotæ ducenta, Veredo triginta; non enim ampliora onera perpeti videntur. Octo mulæ ad Rhedam jungantur, videlicet æstivo tempore, hyemali decem; Birotis trinas sufficere judicavimus*².

Cursor hic, aut Cisiarius, aut Mulio, Mulam Phaleratam habet, Phaleris enim non raro Romanorum jumenta distinguebantur³, quæ quid revera, & qua forma fuerint, non satis apud Eruditos constat: Ego quicquid ad ornatum frontis, pectoris, collive equorum inservit Phaleras dicere non improbaverim *ῥοτὸν & φαλᾶν*, quod est splendidum; auro enim argento, & ære distinguebantur⁴. Illud non omittendum; calceatas mulas semper apud Romanos; quod de equis non adeo certum est; Nero Soleas argenteas, Poppea aureas mulis suis inducere solebant⁵; de his disertissimè Fabbrettus⁶.

XCVII.

TAURI CAPUT VITTATUM

In Lucerna Ænea.

FASCIAS, frondes, ferta, victas, herbas, tænias, lemniscos in victimarum capite vulgare, ac frequens est videre apud antiquorum monumentorum indagatores. Veteres etiam cornua Boum auro jugabant⁷, & vittas præfulgentibus æreis, vel aureis fibulis, vel clavis connectebant, quos in hoc Tauri capite facile Lector agnoscet. Victima ait Virgilius:

..... vittis præsignis, & auro,
Et velatum auro, vittisque juvencum.

Hoc vittarum genus nihil habet, cum aliis commune, quibus in pompis, ad Religionis dignitatem augendam veteres utebantur: hinc suus est Lucernæ huic veteri honos, & pretium.

XCVIII.

BOVIS CAPUT

In Lucerna Ænea.

BOVIS caput hoc, quod Lunæ imagini subest in eleganti Lucerna, quam afferimus, ad Lunam ipsam, quæ juxta Julium Firmicum, Porphyriumque in Tauro exaltatur, rectè putat pertinere eruditissimus Fabbrettus⁸, non absimilem exhibens. Luna Boum agitatrix vocatur a Nonno⁹, ejusque cur-

¹ 1. 8. *Constit. Cod. Tb. de Curs. Public.*

² *V. Pancirol, notit. dign. Imp. Orient. cap. 6.*

³ *Sueton. in Claud. Cerd. in Virg. Æn. 9. ver. 359.*

⁴ *Voss. Etim.*

⁵ *Sueton. in Neron. cap. 30.*

⁶ *De Colam. Trojan. cap. 7. pag. 224. & seq.*

⁷ *Trebell. Poll. in Gallien.*

⁸ *Inscript. cap. 7. pag. 533.*

⁹ *Dionys. lib. 8.*

currus a Bobus tractus videtur in Gordiani nummo Theauri Patiniani, & Orpheus in Hymno Dianæ Bovis cornua Lunæ gratissima esse cecinit. Et cui equidem Apis ille, imago Tauri Coelestis, nisi Lunæ, quæ Isis est, sacer a Mythologis dicitur¹? Non rectè igitur Bellorius, in simili Lucerna², sacrificium Diis Inferis habitum nobis conatur explicare.

XCIX.

AENEA AEGYPTIORUM LUCERNA.

ÆGYPTIAM præferre sculpturam Lucernam hanc putarunt Eruditi, ex quo auderem Isim repræsentatam asserere, variis ornamentis caput ornatum gerens; ejus enim frons *σελοκρατής* dicta propterea fuit, nam non solum cornuta, sed & radiis sursum versum reclinatis, aliisque ornamentis decorabatur, unde Hesichius: *Σελοκρατής τὸ τ' Ἰῆς μέτωπον θῆα τὰ κέρατα*; quia scilicet *σέλ* etiam significat rem prominentem. Hinc etiam ad Lunæ formam rotundam pinxisse Isidem veteres certum est, uti & Luna pingebatur, & ideo non ommittendum Suidam in verbo *Ἀνάστασι* observare placentas quasdam planas, & rotundas *σελίνας* Lunas vocari.

C.

CORONA

In Lucerna Ænea.

QUERCUS ut omnes benè norunt, & ut Claudianus ait³, est amica Jovis, itaque sicuti apud Theocritum ne, an Moschum? Platanus ore Virginum sic loquitur⁴?

Σέβω μ'. Ελένας φυτὸν εἰμι;

ita quercus dicere jure potest, *σέβω με. Ζηῶς φυτὸν εἰμι, cole me, Jovis arbor sum*. Tamen hoc non impedit quominus quercus etiam Hecati Numini subterraneo sit dicata, sicut & in hac Lucerna effectum puto; nam Antiquitas Hecatē præter draconem coronavit ramo quercino, auctore Scholiaste Apollonii Rhodii⁵:

*... πείλξ δὲ μιν ἐστεφάνωντο
Σμερδαλέοι δρυῖνοισι μὲν πόρδοισι δράκοντες.*

*... circa verò eam coronabant
Horrendi querceis cum ramis dracones;*

atque

¹ Vid. Pignor, *Menf. Isac.* pag. 35. & Menetrier, de
Dian. Ephes. s. Boves.
² Dell' *Antiche Lucern.* tav. 17.
³ Claudian. de rapt. *Proserp.* lib. 2,

⁴ Theocrit. *Idil.* 18.
⁵ Apollon. Rhod. lib. 3. quod suscepit è Sophocle ἐν
ρίζοτόμοις.

atque ad utramque Hecatē tam εἰσοδία¹, quam χθονία²; quamque aggregabant Furiis, ac Dæmonibus subterraneis pertinere puto, cum & ipsam dracone, & quercu coronarent, atque in hoc quidem coronamento quercus signabat umbras, sive tenebras³.

CI.

JONAS DORMIENS

In Lucerna fictili.

EX veterum Christianorum Coemeteriis erutam habes Lucernam: sæpè in eorum Sarcophagis Jonas Propheta observatur, ea namque imagine Anastasin Domini Nostri Jesu Christi exprimebant. Jonas sub umbra requiescit Cucurbitæ, fronde, ac pendulo fructu luxuriantis, juxta illud Jonæ⁴: *Et præparavit Dominus Deus Kikaion, & ascendit super caput Jonæ, ut esset umbra super caput ejus, & protegeret eum, laboraverat enim.* Hebream vocem, *hederam*, vertit Hieronymus, Aquila κιστὸν, Recentiores *Palmam Christi*, seu *Ricinum*⁵, & *Sesili Cyprium*. Ex hac Lucerna, & ex sexcentis Christianorum anaglyphis patet veteres *Kikaion* pro cucurbita habuisse⁶, licet sint qui eam vermiculis obnoxiam esse negent⁷. Cum Jonas pariter symbolum sit animarum resurrectionis, jure in Sepulcrorum Lucernis effingebatur, ad significandum, ut ait Hieronymus⁸, *lumine fidei illustratos sanctos decessisse, & modo in superna patria lumine gloriæ splendere.*

CII.

LUCERNA AEREA CHRISTIANORUM.

INTER sepulcrales Lucernas istam haud referendam esse putamus, sed potius inter eas, quæ latè per Christianorum Coemeteria disponebantur: Namque in Callixti, & Prætextati Catacumbis, adhuc in medio fornicum Sacellorum, ferrei unci observantur, è quibus lychni δῦμῶν, ut vocant⁹, & πῦρῶν, & πάλμῶν, parvis adjectis catenulis dependebant. Sic Divus Paullinus Nolanus S. Felicis Basilicam describens, ait⁹:

... . lychni spiris retinentur abenis,
Et medio in vacuo laxis vaga lumina nutant
Funibus, undantes flammæ levis aura fatigat.

In

¹ Artemidor. Oniroc. lib. 2. cap. 35.

² Vid. Paschal. de Coron.

³ IV. 6.

⁴ Calmet. Dict. S. Script. in voc. Jonas, & Kikaion.

⁵ Vid. Augustin. epist. 71. 75.

⁶ Vid. Bochart. Hieroz. lib. 4. cap. 27. pag. 627. vers. 30. edit. 1712.

⁷ Contra Vigilant.

⁸ Vid. Vinetum ad Pervigil. Vener. pag. 184. edit. Hagæ-Comit. 1712.

⁹ D. Paullin. in ejus Natal.

In viarum igitur capitibus¹, aut in biviis Coemeteriorum Lucernæ ardebant; sæpè enim dictis in locis fornices quidam parvi adhuc observantur fumo illiti, duorum circiter palmorum amplitudinis lævigato tectorio, quibus hujusmodi Lucernæ penfiles inferebantur, quæ ex maximis quidem esse debuerant, ut bivia, & quadrivia, quandoque etiam gradus illustrarent. Huic igitur usui inservire potuit Lucerna hæc, in cujus apice Christi monogramma cernitur, erecta Cruce, loco decussatæ, non additis, uti erat Christianorum mos, literis A. & Ω; quod, ex Cl. Fabbretti sententia², Lucernæ raritatem addit, & ideo, ni fallor, appositum, ut sanctissimum nomen, æcensis ellychniis, undecumque magis elucesceret.

CIII.

MICHAELIS ANGELI BONARROTI

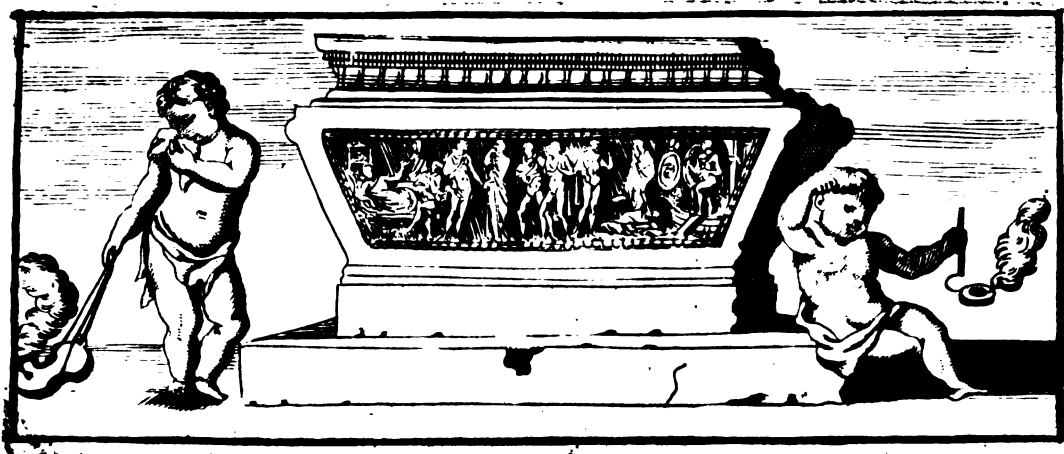
Caput Æneum.

MAXIME equidem mihi gratulor, gaudeoque, opus hoc, qualecumque id demùm sit, trium nobilium Artium peritissimi Michaelis Angeli Bonarroti Imagine absolvi: Non illa quidem ad rem, de qua hætenus differuimus, plurimùm verò pertinet ad gloriam, quam, in selectissimis hisce Antiquitatis reliquiis sedulò colligendis, sibi comparavit Antonius Borionus. Alicui amico suo truncum ex nigro marmore, & caput hoc æneum, Michael ipse Angelus donaverat; quum Divino certè consilio, in Borioni manus, potestatemque venisset, nam omni constanter, quamvis ingenti pretio recusato, in Capitolio, addito, quod habes in basi, largitionis suæ monumento jussit collocari: recto quidem judicio; quum enim nullum usque adhuc tanti viri simulacrum Romæ publicè extaret, æquum potissimumque esse duxit, in amplissimo Romanæ Majestatis Templo, cujus structuræ, ac magnificentiæ, præstantissimi ingenii vir impensè adeo laboraverat, Bonarroto perpetuo adesse. Rara profectò sunt, nostris hisce temporibus, quibus ubique auri fames, supra laudum cupiditatem adsurgit, tantæ liberalitatis exempla: Quin ego nullam, Regali certè, Augustoque Sanctissimi Patris nostri CLEMENTIS XII. Pontificis Optimi consilio, injuriam facturum esse crediderim, si dicam, ipsum quantumvis ad summa omnia natum, privato tamen hoc, egregioque Borionis facto, non mediocriter esse commotum, & quasi stimulo concitatum, ut eas quæ in Amplissimo Alexandri S. R. E. Cardinalis Albani Museo servabantur pretiosissimas statuas immortalī cum laude, in Celeberrima Capitolina Æde dedicaret.

Quod reliquum est, præstaret hîc de Bonarroto nonnulla persequi, sed quandoquidem non est instituti nostri vitas excellentium Virorum retexere, post ea, quæ synchroni Scriptores retulerunt; illud dixisse sufficiat, quod ille Sculpturâ, Picturâ, & Architecturâ unus omnium maximè floruit; nec facile intel-

¹ Stat. Theb. lib. 1. & Petron. Arbitr. Sat. cap. 30. | ² Fabbrett. Inscript. cap. 8. pag. 563.
& ad eum notas,

intelliges, quâ potissimum ex tribus illis excelluerit, in unaquaque enim longè ceteris præstasse putatur. Illud mirum virtutem in eadem Bonarrotâ Gente, quasi per manus traditam effulisse: Fratris enim filius Michael alter Angelus, omni cum virtutum laude vixit, & præclara ingenii sui monumenta literis consignavit; fuit quippe Orator, & multorum sententiâ, plurimum in Comicis, & in Patriâ poesi valuit. Magnum verò Philippi nomen; cui parem, haud nostram tulisse ætatem, videor posse contendere. Vir doctus, facilis, & non minus optimus Principum Consiliator, quam bonus Civis, & Pater familias, non lucri avidus, non gloriæ, non uxorius, non emax, aut ædificator. Tempus omne, vel literis, quarum curam, nec in extremâ senectute abiecit, vel negociis impendebat. Honores non postulavit, qui ad illum prius pervenire, quam ipse eos insequeretur, Hinc Senator Florentinus renunciatus, & illi Principis *Jurisdictionis* cura demandata. Domi Antiquitatum, Artiumque nobilium amatores optimos excipiebat, & eos quorum mores a suis non abhorrerent; ejus igitur comitas non sine severitate erat, neque gravitas absque facilitate; ita ut amici æquè & colerent, & amarent. Maluit beneficia conferre, antequam promitteret; ratus insulsum, ac leve, ea polliceri, de quorum exitu, quicquam certi non haberet; & si plura in amicos præstare non potuit, temporum conditionem, & quorundam perversitatem ingenuè accusabat; ex qua causâ aliquando, & a procuranda Republica abstinuisse videbatur, licet eximiâ in illam charitate ferretur. Ejus opera omnium manibus volutantur, quæ qui leget, in eis neque in Historia prophana, aut sacra Judicium, in re Antiquaria Criticem, & in tota selectiori eruditione aliquid desiderabit; quam postremam adeò diligenter habuit cognitam, ut nullus foret elegantissimorum studiorum amator, qui non ad eum scriberet, & non aliquid obscurum ceteris, & reconditum, ab eo requireret. Hæc verò pluribus fortassè profecutus sum, non audita, sed cognita, nos enim in sua familiaritate, ac etiam disciplina pro sua humanitate adlectos esse voluit; cui pro meritis nos hoc tenuiori nostræ observantiæ monumento gratos exhibere opportunum, ac debitum existimavimus,

INDEX RERUM NOTABILIVM

Primus numerus indicat Tabulas Æneas, secundus verò paginas.

A

A *Dmetus Thessaliae Rex*. LXXXVII. 62.
Ægyptii omnes Deos ad Solem, & Lunam referebant. XXXI. 24. *Deos barbato faciebant*. I. 2. *canes venerabant*. XXVIII. 21.

Æneam vulneratum Dictamo Cretensi Venus curavit. LXXI. 50.

Agathangelus, sculptoris Gemmarum nomen. LXVIII. 48.

Agrippina Palladis symbolis ornata, ejus nummi; Begerus, ac Bellorius illustrati. XIX. 14.

Amor Deorum Tyrannus appellatur. XXXVIII. 28. *in antiquis monumentis Triumphantium more cernitur, & ipse Bello præsidere dicitur*. XXXIX. 29.

Anima per Papilionem adumbrata, sensum Platonis de hoc. XLII. 31.

Antinous qui; mortis opiniones. VII. 9. *Pro Ganimede, & Baccho habitus, atque inter Deos relatus; Urbes, quæ eum coluerunt*. VIII. 9.

Antonia Augusta, ejus nummi, & dignitates. LXII. 44.

Anubis sæpè jungitur cum Canopo, & Iside. IV. 4. *canino capite effingitur*. XXVIII. 21.

Apamea ubi sita. XXXII. 25.

Apblastum ornamentum navis. LVI. 40.

Apis in Bovis figura effingitur. LXXXII. 59. *ejus Auguria; ubi cultus*. LXXXV. 61.

Apollo spicis coronatur, sanctus, justus, & paciferus dictus. XXXI. 24. *inter masculos, & fœminas connumeratur*. XXXI. 23.

Nomius qui. LXXXVII. 62.

Apollonius Tyaneus Pythagoricus, a quibus cultus, & a quibus derisus. LX. 43.

Apri Calidonii dentes, & corium ubi asserabantur. LIV. 39.

Apotropei, & Avertenci Dei, qui. V. 6.

Aquila ad Jovis pedes benignitatis est si-

gnum. LXXXVI. 62. *Legionis erat signum*. LXXII. 51.

Ara etiam portatiles erant. LXXXVII. 55.

Astrum, & Lyra Apollini tribuuntur. XXXI. 24. *Ascia in Sepulcris quid significet*. XCIII. 65.

Athleti nudi effingebantur. LVII. 41. *in Palæstris inter eos coniscabant*. LIII. 38.

Attidis vestis, & crines. XC. 64.

Augusti truceem animum in successore relinquendo. XVII. 13.

Augustæ in earum Apotheosin Parvones adhibebant. LXIX. 48.

Auli Gellii nomen restitutum, & Lipsium emendatum. LXXV. 53.

B

B *Erecintbia corona turrata redimita*. LXVI. 47. *quandoque non*. XC. 64.

Birote quæ, & earum usus. XCV. 68.

Bonarrotos Michaellem Angelum seniore, juniore, & Philippum laudatos. CIII. 72. 73.

Borionus Antonius laudatus. CIII. 72.

Bracæ quæ. XCV. 67.

Buccula Galearum quæ. XCV. 68.

C

C *Aduceus est signum fœcunditatis, & felicitatis*. XXVIII. 21.

Caligula ædificium in littore Morinorum; oravit de Germanis; & ejus obitum. LXIII. 45.

Caligares milites qui; eorum calcei ex quo compacti. XXVI. 19.

Canopus Isidis navis gubernator; inter Deos pantheos enumeratus; in nummo Othonis cernitur; ejus cultus antiquissimus; Kircherium, aliosque emendatos. III. 3. IV. 4.

K 2

Ca-

Capricornus thema natalicium Augusti, in nummis, & insignis Romanorum. LXXII. 51.
Charites quæ, & earum numerum. LXXXII. 59.
Chenofirin quid significet. 1. 2.
Chimæra a Vitruvio reprobata. LXXXIV. 60.
Chiroteca quæ, & earum usus. XXII. 16.
Κρηίδες, qui. xcv. 67.
Cibeles etiam cum solo tympano effingitur. xc. 64.
Circenses in deliciis Græcorum, & Romanorum. XLI. 30.
Cisium, vel Capsum, quid. xcvi. 68.
Claudii Imperatoris Statua colosseæ; ejus stoliditas. xviii. 13. *virtutes.* xxv. 18.
Claudii caput aneum pro equipondio Libræ lancium. ibid.
Clemens XII. Pont. Max. laudatus. ciii. 72.
Comicorum coronæ ab Ædilibus Romæ statuebantur. LXXVI. 54.
Commodus Imperator coronam auream gestare adfuetus erat. LXVII. 47.
Coniscare quid sit. LIII. 38.
Concordia quomodo ab antiquis expressa. LXXVII. 54.
In Conviviis antiquorum Mortis effigies, & Larvæ apponebantur, & causa. LXXIX. 56.
Corona radiata apud Etruscos, Ægyptios, & Romanos. xxix. 22. LXVII. 48. *ex hedera Pani tribuitur.* 1. 1. *ex quercu Herculi, Jovi, & Hecati.* vii. 8. c. 70.
Cornua insignia Deorum, & Regum in Ægypto, & Oriente. vi. 6.
Cretenfes ante certamina Amori sacrificabant. xxxix. 29.
An sit cucurbita frutex, sub quo Jonas-Propheta quievit. ci. 71.
Cupidines in nuptiis Heroum facibus accensis præibant. LVIII. 42.
Cursor publicus quis, & ejus officium. xcvi. 68.
Cycnus quibus esset letum auspiciu; nulla est in eo cantilena, & nugæ de eo a Poetis dictæ. xli. 30.
Cytaram quis invenit. LXXXVII. 62.

D

D *Acia quomodo in nummis expressa.* LXX. 50.
Delphini sunt amoris argumentum. XLIII. 32.
Dextera est fidei symbolum. LXXVII. 54.

Diana inter Deos Inferos connumeratur. LXXXVIII. 63.
Diadema muliebri auro Phrigio, lapillisque pretiosis ornabatur. xv. 12.
Diis etiam Sacrificiis privatis litabatur. xxx. 23.
Dioscuri a quibus culti; Stella super eorum pileis quid significet; quibus propitii. xci. 65.
Diospoliton Urbs in Ægypto. xiv. 11.

E

E *Elagabalus cur ita dictus: Aghol-Baal, ubi Romæ cultus: Elagabali prodigalitatem, & mortem.* xxi. 16.
Elysi ubi a Poetis collocati. xl. 29. XLIII. 32. *quid ibi ageretur.* xl. 30. *ad Circenses adhibebant feras mansuetas.* xli. 30.
Esculapius in Insula Cos cultus. xiii. 10.
Eschiles primus personatus scenam est ingressus. XLVIII. 34.
Euripides tragicus Philosophus appellatus; quando miserè fati cessit. LIX. 43.

F

F *Aunus quis sit, malè a Bocharto confunditur cum Pana.* 1. 2. LI. 37. *Fauni, & Fatuæ salaces; in Sacra Scriptura memorati; saltitabant.* LII. 38. *ubi cultus.* LXXXVIII. 63.
Φάλος, quid significet. xcv. 68.
Fistula ab Apollo inventa. LXXXVII. 62.
Fluvii inter primos Deos habiti. xxix. 22.
Fortuna dicebatur astrorum dispositio; quis primus mentionem fecerit. XLIV. 32. *omnia ad eam deferebant antiqui.* XLIV. 32.

G

G *Aleæ cristatæ, & non cristatæ erant.* xcv. 68.
Genii Polimorphi qui, & eorum officium. v. 6.
Germanici Caesaris malum omen. LXXXV. 61.
Gladiatorum munus quando institutum: Hoplomachi, Secutores, & Retiarii qui. cxiv. 67.
Gorgonis effigies in Numinum, & Imperatorum pectore posita. xx. 15. *In Templo Mi-*

Minervæ, & in Nummis Siracusanorum.

L. 36.

Græci, Gothos, & Getas, confundebant cum Dacos. LXV. 46.

H

H *Alteres in Gymnasiis adhibebantur. XXII. 16.*

Harpocrates est filius Solis, & Lunæ; etiam Solem esse creditur; ad secreta misteriorum indicanda effingebatur. IV. 4. XXVIII. 21.

Inter Lares, & Domesticos Deos habitus; ejus cultus apud Romanos. XXX. 23.

Harpocratis Sacerdoti in Ægypto dicti Buti. XXX. 22.

Hasta in Jovis sinistra quid significet. LXXXVI. 62.

Hecates duo erant. C. 71.

Hector Græcorum naves incensus est. LVI. 40.

Hercules diadematus, & coronatus cum corona quænea. VII. 8. Herculis corpus villosum; os gerebat triplici dentium ordine circumseptus; ejus proceritas. XLV. 33. Eurythum interfecit. XLVI. 33.

Herculis labores; qualis primus, & ultimus. LXXXIX. 63. XCII. 66. universi labores in nummis. ibid. cum tribus Leonibus pugnam suscepit. XCII. 65. ejus Columnæ ubi posita. LXXXIII. 60.

Hermaphroditi inter delicias a Romanis habiti. LII. 37.

Heroes humero intecto effingebantur, & spolia occisarum ferarum induebant. LIV. 38. LVII. 41.

Hesperidum horti ubi positi, & fabella explicata. LXXXIX. 63. 64.

Hippocratis imagines ad venerationem expositæ; ejus opera a quibus collecta. XIII. 10.

Hippocampi, & Hippopotami qui: Pitiscus emendatus. Hippocampia ornamentum muliebri. XXXIX. 35.

Homeri effigies; a quibus cultus. VIII. 10.

Homines quandoque privata religione colebantur. XXX. 23.

Horus, Sol, Osiris, & Mithra idem sunt. V. 6. cum tyara effingitur: Kircherius emendatus. VI. 6.

I

I *Cesius Jupiter qui. LXXXVI. 61.*

Imagines virorum illustrium in Hermis effingebantur. VIII. 10. XII. 9. LXI. 44.

Imperatores quomodo inter Divos relati. LXIX. 48.

Ignis Chaldeorum Deus. III. 3.

Joles adamata ab Hercule; nummi ubi exculpta. XLVI. 33.

Jonas quid in Sarcophagis Christianorum significet. CI. 71.

Isis sub plurima Numina congesta; MYPIONYMA, fructifera, salutaris, & invicta. II. 2. Cælum Lunæ significabat. XXVIII. 20. Cornuta, & radiata. XCIX. 70.

Italia quomodo expressa in nummis. LXX. 50.

Julia Tiberii uxor quæ: Juliae nummi Latini invisi. XVI. 12. Juliae Augusti filie forma, ac impudicitia. XVI. 13.

Junonis Monetæ caput pro equipondio Libralancium. XXV. 18.

Jupiter ægidem fert; Fulgurator, & Elicius dictus. XXXVIII. 28. etiam custos; vestes demittit ad genua, nudus in superiori parte. LXXXVI. 62.

L

L *Ares in privatis Ædiculis adservabantur. XXX. 23.*

Larvæ apud antiquos amplo ore, & quandoque dentatæ efformabantur. XLVII. 34. XLVIII. 34.

Latona Palmæ innixa Apollinem peperit. XXXI. 24.

Laurus, olea, ac palma Apollini conveniunt. XXXI. 24. & Laura gaudent omnes Poetæ. LXXVI. 54.

Leo Nemeæus à Luna cecidit, atque in Cælum reversus est. XCII. 65. Leonum exuvie ad Bacchanalia pertinebant. LII. 38.

Literæ exscalptæ in Gemmis, quid ut plurimum significant. LVIII. 42.

Ad Legiones secernendas aliquo signo præter Aquilam usi sunt Romani. LXXII. 51.

Livia Ulysses stolatus dicta; diu vixit; postea Deificata, & sub variis symbolis culta. XV. 11.

Loricatum genera quot. XX. 15.

Lo-

Lothi recta veraque figura adhuc in incerto est. XXIX. 22. *ex eo coronæ effingebantur.* *ibid.*

Ludi desultorii a quibus instituti. XCI. 65.
Lucernæ ubi adhiberentur in Catacumbis. CII. 71.

Luna utrumque habuit sexum. LXXXVIII. 63.
ejus currus a Bobus trahitur: Bellorius emendatus. XCVIII. 70.

Lunus Deus cum pilo Phrygio effingitur, quandoque capite nudo. LXXXVIII. 63.

Lyra inter Sydera collocata est, & propriè tribuitur Apollini. XXXI. 23.

M

M *Ars Romanorum Parens.* LVIII. 42.
Marsyas inter Faunos connumeratur; ubi locus necis esset. Ejus statua Romæ, & alibi quid significaret; nummi ubi est insculptus. XXXII. 24. 25.

Medici recto capite antiquitus incedebant. XIII. 10.

Laurentius Medices Platonis natalem diem celebrabat. IV. 4.

Medusa effingitur facie eleganti, quandoque etiam lingua exerente. I. 36.

Melpomenes Tragædiarum inventrix. XLVII. 34.

Meleager ubi cultus; quis primus fabellam cecinit: Sorores, in Melagrides aves converse. LIV. 39.

Mendesii populi in Ægypto cur ita dicti: Vailantius emendatus; Matthæus Ægyptius laudatus. I. 1.

Menelai caput aliqui Canopum putant. III. 3.

Mercurius sub Anubidis imagine cultus. XXVIII. 21. *pro equipondio Libræ lancium adhibitus.* XXV. 18.

Milites incendiarii qui. LVI. 40.

Milonis Crotoniatis statua; ubi cultus, & nummi, in quibus excalptus. LVII. 41.

Milichius Jupiter qui. LXXXVI. 61.

Minerva dicta Salutifera, Hygia, Medica &c. ejus Tempia Romæ, & in Græcia; quomodo a Pausania ejus statua describitur. XXXIII. 25. XXXIV. 26. *ægide & Fulmine gaudebat.* XXXVIII. 28.

Mirtus Veneris arbor est; quis primus coronatus incescit. XXXVI. 27.

Mitella, quæ. XVI. 13.

Mitbra, Sol, Horus, & Osiris idem sunt; effingitur cum Tiara. VI. 6.

Mons Argæus in nummis excalptus. LXXIV. 52. 53.

Montes frequentiores in numismatibus. LXXIV. 52.

Moxiones, Miriones, & Macçi, qui essent. V. 5.

Mortis Genius quomodo effingeretur; ejus effigies in conviviiis adhibita: In Gemma cernitur a Leonibus ducta in curru. LXXX. 57. 58.

Mulæ erant soleata. XCVI. 69.

Mulieres simpulatrices quæ. XXIV. 18.

N

N *Avigia ad modum Conchæ Veneri dicata erant.* XI. 30.

Naves turritæ, quæ. LXXIII. 52. *qualis erat tutela Navis, & proræ Insignia.* LXXIII. 52. *Antiqui in sicco solo ad pugnandum eas ducebant.* LVI. 40.

Nereus antiquissimus Deorum. XLIX. 35.

Nereides quomodo effictæ; earum habitus. XLIX. 35.

Neronis Congiaria in nummis. XIX. 14.

Nilus cum Serapide, & Jove, & Sole confunditur: Nili vox anni dierum numerum explet: Nilotica corona, quæ. XXIX. 21. 22.

Nummi Provincias exprimentes. LXX. 50.

O

O *Ceanus Deorum, & rerum omnium pater.* XLIX. 35.

Oculos argenteos, quis primus in statuis fecit, & Ocularii artifices, vel ab oculis. XXVII. 20. 21. *V. Cæcilius Balbus apud Joannem Sarisberien. in Polycrat.*

Orchia herba a Serapide nomen sortita. XXIX. 21.

P

P *Allas. Vide Minerva.*

Palma in medio Circi erant posita. XXII. 16.

Pan Ægyptiorum Deus; dictus Mendes; cum Baccho, & Osiridi confunditur; ex Familia

lia Faunorum, & Satyrorum; cornua rubicunda illi insurgunt, & Teniae ei tribuuntur. I. 1.2. LI. 37.
Papbon ubi esset, & qui eam condidit. XXXVII. 27.
Papilio alis instructus animam significat. LXXX. 57.
Parma, quae. XCV. 67.
Pastorum Romanorum vestis. XXIII. 17.
Pavones in Apotheosin Augustarum adhibiti, & ad sepulcra earum positi. LXIX. 49.
Pedes Isidi sunt sacri. XXVI. 19.
Pedus, in Comædiis est Pastorum proprius. XLVIII. 34.
Penula cucullata dabatur Telephoro, Hyemi, Mercurio. XXIII. 17.
Peregrini tegillum adbibebant. XXIII. 17.
Peristerotrophium, quid. XCIII. 66.
Peoniae herbae usus. LI. 37.
Phalera, quae. XCVI. 69.
Philosophi nudi effingebantur; Cathedrarii, qui. LXI. 43. 44.
Pbryge mulieres, quomodo indutae. LXX. 50.
Pilei Pbrygi tegmen quis ferret. XCV. 68.
Platonis effigies; ejus dissidia cum Aristotele; nummi; obitus. XI. 9.
Plejadum nomina, & ubi in Cælo collocata. LXXXII. 59.
Plotina Augustæ honores, & nummi. LXVI. 47.
Poculorum nomina, quae. LXXV. 53.
Poeta Prologum recitabant. LXXVI. 54.
Pompei vultus. LXVIII. 48. erat amicitia, vinculus cum Ptolemaeo Aulete. XIV. 11.
Porticus ab Hermis dictus erat Athenis. LXI. 44.
Ρουχί, quid significet. XLII. 31. XLIII. 32.
Quis primus de Psiche fabellam dixit. XLII. 31.
Ptolemeus Auletes choraula impensè favebat: Romæ moram duxit; Neptuni insignia usus est; Baudelotius laudatus. XIV. 11.
Puer Philocommodus qui. V. 5.
Pueri in deliciis Romanorum erant; thauribus ornati incedebant. V. 5.

Q

Quercus non solum Jovi, sed Hecati sacra. c. 70.

R

Rhea Sylva, eadem quam Ilia, ejus cum Marte concubitus. LVIII. 42.
Rheda currens, quae. XCVI. 68.
Romani corpora in prælio mortuorum sepeliabant, etiam inimicorum. LXXI. 50.
Romæ caput pro æquipondio Libræ lancium, adhibitum, unde ortum vocabulum il Romano. XXV. 18.
Ruffini Canopi Historia reprobata. III. 3.

S

Samniones, qui. V. 5.
Satyri, qui. LIII. 38.
Scamandri nomen, in Xantum translatum, fuit. VI. 7.
Scarabeus Ægyptiorum Deus. XXVIII. 20.
Σελίνας, placentæ vocantur. XCIX. 70.
Seneca Satyram in Claudium scripsit. XXV. 18.
Sepulcra, ubi a Romanis sita, & ejus abitus, aditusque. XCIII. 66.
Serapis, Ditis, Jupiter, & Pluto, cum Nilo confunditur. XXVIII. 20. XXIX. 21.
Serpentes tribuuntur Minervæ; habiti ut Genii. XXXIII. 25. Quid apud Ægyptios significarent. IV. 4. in Medusæ capite. I. 36. Biceps in numismate. LXXXI. 59.
Seripandus fluvius ubi situs. XXXVII. 28.
Sigilla, Sigillaria, & Sigilliola, quae; Vicus Sigillaris. XXX. 23.
Signia Militaria particulari cultu venerata fuere. LXXII. 51.
Simpullum quid sit. XXIV. 18.
Sol inter Deos averruncos computatur. XXXI. 24. in numismatibus cum Luna, Apotheosin, & montium altitudinem significat. LXIX. 49. LXXIV. 53. Sol, Osiris, Horus, & Mithra idem sunt. VI. 6. Jusjurandi erat Præses. LXXVII. 55.
Somnum, & Mors sunt fratres, ideo effingebantur juncti. LXXX. 57.
Sophocles Tragicorum Princeps, Chorus ex juvenibus xv. est institutus; ejus obitus, & laudes. VIII. 9.
Sponsus jurabat numquam Sponsam relicturus. LXXVII. 54.
Stelle Angelorum vice a Mythologis adhibitæ. LXXXII. 59.

Suc-

Succinum ex Meleagridum lacrymis confectum. LIV. 39.

Supplices genua Dominorum amplectebantur. XXXII. 24.

T

T *Abule figlinae, & aereae in Templis appositae*. Vide *Vota*.

Teniae etiam Pani tribuebantur. I. 2.

Tauri signum apud antiquos Astronomos. LXXXII. 60.

Tegillum quid sit, & quomodo compactum. XXIII. 17.

Parva Tempia ab hominibus, vel a Jumentis vecta. XXX. 22. *ex argento fabrefacta a viris superstitionis gerebantur, vel in Larario detinebantur*. XXX. 23.

Thalami quid sint. LXXXV. 61.

Thalia unde sic vocata; Comædiis praeest. XLVIII. 34. 35.

Theseus arma patris, & calceos inventus est. LV. 39.

Thebanorum Cohors amantium juvenum constituta. XXXIX. 29.

Thomassinum Philippum emendatum. XXVI. 19.

Thorax erat ferreus. XX. 15.

Thyara apud Aegyptios. IV. 4. *dicta Cidarim, Tutulum*. VI. 6.

Tiberius Imperator arrogantia, & servitia plenus; in tenebris videbat; Augusti in Imperio successor. XVII. 13.

Tibiae ad Euterpen Musam pertinebant. XLVII. 34.

Traiani Imperatoris vultus, gesta, & nummi. LXV. 46.

Tympani forma. XC. 64.

V

V *Asa sacra non solum Deorum nominibus, sed & capitibus decorabantur*. XXIV. 18. *erant praeium in ludis Graecorum*. XXXV. 53.

Venatores qui, & eorum habitus. LXXXV. II. 55.

Venus Amathusia, Pelagia, & Anadiomenes dicta; è mari egressa; saepe se lota est; Gorleus emendatus. VI. 7.

Veneri, pro Veneri in nummis dicta; ejus statua praeclara. VII. 7.

Venus in Germanopolitarum nummo comam ornans. Vaillantus emendatus. XXXV. 26. *coronabatur, ut maris domina*. *ibid.*

Venus Victrix, ubi Romae culta; ejus nummi; Pignorius emendatus. XXXVI. 27. *ei victoria levi parta labore referebatur*. *ibid.*

Venus egressa è mare, ubi primum appulerit. XXXVII. 27. *Amathusiae nomen unde ortum*. XXXVII. 28.

Veneris Paphiae simulacrum; ubi praecipue culta; in ejus Templo columbae alebantur; nummographi emendati. XXXVII. 28.

Veritas quomodo ab Antiquis expressa. I. 36.

Virgines crines in nodum colligebant. XLVI. I. 35.

Vittimarum ornamenta quae. XCVII. 69.

Vota aerea, & figlina a quibus in Templis appendebantur; Pedum vota cujus propria. XXVI. 19.

X

X *Ansus flumen, cur ita dictus*. VI. 7.

Z

Z *Oroaster Antiquorum Theologorum primus*. XLII. 31.

FINIS.

ROMÆ

Ex Typographia Rochi Bernabò, MDCCXXXVI.

SUPERIORUM PERMISSU.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

ERRATA.

CORRIGE.

	INDEX ALFABETICUM	ALFABETICUS
<i>Pag.</i> 1.	proprius	propius
35.	<i>Sirenis</i>	<i>Sirenas</i>
41.	præstantissimis	præstantissimi
49.	quam Deam	quæ Dea
52.	fenestræ	fenestratæ
53.	illi	illic
55.	infixum	infixam
56.	Gemmas	Gemmæ
59.	Templo	Templi
60.	probo	probro
64.	pilo	pileo
76.	<i>Cytaram</i>	<i>Citharam</i>
ibid.	<i>ab Apollo</i>	<i>ab Apolline</i>
77.	<i>incensus est</i>	<i>incendit</i>
ibid.	<i>circumseptus</i>	<i>circumseptum</i>
78.	<i>in sicco solo</i>	<i>in siccum solum</i>
79.	<i>signia</i>	<i>signa</i>
ibid.	<i>jusjurandi</i>	<i>juris jurandi</i>
80.	<i>lota est</i>	<i>se lavit</i>

★

